

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ

ANA BİLİM DALI

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

İLKOKUL 4. SINIFLARDA SÜREÇ ODAKLI ÖLÇME
SİSTEMİNİN OKUL YÖNETİCİLERİ ÖĞRETMEN VE
VELİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

SERPİL ALTINDAL

EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM
BİLİM DALI

Antalya, 2025

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI EĞİTİM
PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İLKOKUL 4. SINIFLARDA SÜREÇ ODAKLI ÖLÇME SİSTEMİNİN
OKUL YÖNETİCİLERİ ÖĞRETMEN VE VELİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serpil ALTINDAL

Danışman: Prof. Dr. Erdoğan KÖSE

Antalya, 2025

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalardan gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

...../...../.....

Serpil ALTINDAL

İmza

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Serpil Altındal'ın bu çalışması **18/07/2025** tarihinde jürimiz tarafından **Eğitim Bilimleri** Ana Bilim Dalı **Eğitim Programları ve Öğretim** Tezli Yüksek Lisans Programında **Yüksek Lisans Tezi** olarak **oy birliği** ile kabul edilmiştir.

İMZA

Başkan : Prof. Dr. **Harun ŞAHİN**
(Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri)

Üye : Prof. Dr. **Said TAŞ**
(Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri)

Üye (Danışman) : Prof. Dr. **Erdoğan KÖSE**
(Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri)

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI: İlkokul 4. Sınıflarda Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılıp Süreç Odaklı Ölçme Sistemine Geçilmesinin Okul Yöneticileri Öğretmen ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun tarihli ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Güçlü ŞEKERCİOĞLU

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Öncelikle Yüksek Lisans tezimin araştırma konusunun belirlenmesi ve yürütülmesi aşamasında hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, araştırma boyunca fikir ve bilgileri ile yol gösteren öğrencisine bitmeyen sabır ve anlayışla özgüven ve azim aşılayan değerli danışmanım Prof. Dr. Erdoğan KÖSE' ye en içten teşekkürlerimi sunarım. Tez Savunmam sırasında engin bilgi birikimleri ile çalışmama kıymetli katkılar sunan değerli jüri üyeleri Prof. Dr. Harun ŞAHİN' e ve Prof. Dr. Said TAŞ' a teşekkür ederim. Yüksek Lisans eğitimim boyunca emek veren her türlü yardımı esirgemeyen Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalının tüm akademik ve idari personeline teşekkür ederim.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca bilgi ve desteğini esirgemeyen değerli arkadaşım Emin ÇETİNBAŞ' a ve çalışmamın araştırma kısmına değerli katkılar sunan Gülcan USTABAŞ öğretmenime yardımlarından dolayı teşekkür ederim. Tezimin araştırma sürecinde yardımlarını esirgemeyen okul müdürüm ve tüm öğretmen arkadaşlarıma katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Tüm yaşamım ve eğitim hayatım boyunca en büyük destekçilerim olan annem Havva ALTINDAL' a, babam Ali İhsan ALTINDAL' a ve kardeşim Filiz ALTINDAL' a emekleri için, dünyalar tatlısı Buğra' ya da anlayışı için gönülden teşekkür ederim.

Serpil ALTINDAL

ÖZET

İLKOKUL 4. SINIFLARDA SÜREÇ ODAKLI ÖLÇME SİSTEMİNİN OKUL YÖNETİCİLERİ ÖĞRETMEN VE VELİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

ALTINDAL, Serpil

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Erdoğan KÖSE

Ağustos 2025, 109 Sayfa

Bu çalışmanın amacı, ilkokul 4. sınıflarda yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılıp süreç odaklı ölçme sistemine geçilmesine yönelik okul yöneticisi, öğretmen ve veli görüşlerini belirlemektir. Çalışma 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Antalya’da bulunan bir devlet ilkokulunda çalışmakta olan 6 öğretmen, 2 okul yöneticisi ve 60 öğrenci velisinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme ve kolay ulaşılabilir örnekleme göre belirlenmiştir. Araştırmanın deseni, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışmasıdır. Araştırma verileri araştırmacı tarafından geliştirilen açık uçlu sorulara dayalı yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak toplanmıştır. Görüşme yolu ile elde edilen veriler, içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuş ve katılımcı görüşlerinden alıntılara yer verilmiştir.

Araştırmanın sonucunda yazılı sınavların kaldırılıp süreç odaklı değerlendirme sistemine geçilmesine ilişkin; stres, kaygı ve öğrenciler arası kıyaslamaların ortadan kalkması, sosyal ilişkilerin güçlenmesi, derslere olan sevgi ve ilginin artması, sınavların başarının tek ölçütü olmaması, öğrencinin süreç içerisindeki gelişimini göstermesi, öğrenci odaklı olması, veli ile öğrenci arasındaki çatışmanın son bulması, derse aktif katılımın artması, sınav hazırlama ve okuma olmayacağı için öğretmenler için uygulamada kolaylık sağlaması gibi olumlu katılımcı görüşleri tespit edilmiştir. Araştırmada katılımcılar, yazılı sınav saati

uygulamasının kaldırılıp süreç odaklı değerlendirme sistemine geçilmesine ilişkin; ders çalışma eğiliminde azalma, motivasyonun düşmesi, akademik başarının düşmesi, derslere karşı isteksizlik ve boş vermişlik, disiplinsizlik, çocuğun kendi durumu, velinin ise çocuğun durumu hakkında bilgi edinememesi, başarıyı yeterince yansıtmaması, objektif bir değerlendirme olmaması, öğretmenlerin fiziki ve maddi imkânlar nedeni ile uygulamada zorlanması, öğrencinin üst sınıflarda zorlanacağı gibi olumsuz görüşler bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan katılımcıların çoğunluğu yeni ölçme ve değerlendirme sistemine ilişkin tereddüt içinde ve olumsuz düşüncelere sahipken uygulamanın tamamen olumsuz olmadığını, çok sayıda olumlu yönünün de olduğunu vurguladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin çoğunluğu bu konuda bir hizmet içi eğitim almadığını ve böyle bir eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Öğrenci velileri ise sınavların tüm sınıflarda kalkmadıkça ilkokul kademesinde yapılmamasının bir anlam ifade etmediğini dile getirmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Yazılı Sınav Saati, Süreç Odaklı Ölçme, İlkokul

ABSTRACT

ELEMENTARY SCHOOL 4. EVALUATION OF THE PROCESS ORIENTED MEASUREMENT SYSTEM IN CLASSROOMS ACCORDING TO THE OPINIONS OF SCHOOL ADMINISTRATORS TEACHERS AND PARENTS

ALTINDAL, Serpil

Master Thesis, Department of Educational Sciences

Thesis Advisor: Prof. Dr. Erdoğan KÖSE

August 2025, 109 Pages

The aim of this study is to determine the primary school 4. it is to determine the opinions of school administrators, teachers and parents regarding the abolition of the written exam time application in classrooms and the transition to a process-oriented measurement system. The study was conducted during the 2023-2024 academic year with the participation of 6 teachers, 2 school administrators and 60 student parents working in a public elementary school located in Antalya. The participants were determined according to typical situation sampling and easily accessible sampling from purposeful sampling methods. The pattern of the research is case study, which is one of the qualitative research methods. The research data were collected using semi-structured interview forms based on open-ended questions developed by the researcher. The data obtained through the interview were analyzed and interpreted using the content analysis technique. The findings obtained are presented in tables and quotations from the participant's opinions are included.

To remove the written test as a result of the research process-oriented evaluation of switching to a system; stress, anxiety, and a comparison between the disappearance of the students, the strengthening of social relations, love and the increase in interest students in the courses, the test is not the only criteria for the success of the student in the process to show the development, student-oriented, to be a conflict between parent and student end of course, increasing the active participation of, exam preparation and practical for teachers as a convenience for not reading positive participant feedback have been identified. In the study, participants reported negative opinions about the abolition of the written exam time application and the transition to a process-oriented evaluation system, such as decreased tendency to study, decreased motivation, decreased academic achievement, reluctance and emptiness towards lessons, indiscipline, the child's own condition, the parent's inability to learn about the child's condition, insufficient reflection of success, lack of objective evaluation, teachers' difficulty in practice due to physical and financial means, the student will

have difficulty in upper grades. It was concluded that while the majority of the participants participating in the study were hesitant and had negative thoughts about the new measurement and evaluation system, they emphasized that the application was not completely negative, but also had many positive aspects. The majority of the teachers and administrators who participated in the research stated that they did not receive in-service training on this issue and that they needed such training. On the other hand, the parents of the students stated that it does not make sense that the exams should not be held at the primary school level unless they are taken up in all classes.

Keywords: *Written Exam Time, Process-Oriented Measurement, Primary School*

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1. 2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.6. Tanımlar.....	7

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Türk Eğitim Sisteminin Yapısı.....	8
2.2. Türk Eğitim Sisteminde Öğretim Kademeleri.....	9
2.2.1. Okul Öncesi Eğitim.....	9
2.2.2. İlkokul.....	9
2.2.3. Ortaokul.....	10
2.2.4. Ortaöğretim.....	10
2.2.5. Yükseköğretim.....	11
2.3. Eğitimde İlkokul Kademesinin Önemi.....	11
2.4. Eğitim ve Öğretimde Öğretmenin Rolü.....	12
2.4.1. Öğreticilik.....	14
2.4.2. Rehberlik.....	14

2.4.3. Eğiticilik.....	15
2.4.4. Liderlik.....	15
2.4.5. Yargıçlık.....	15
2.4.6. Ana-Babalık.....	16
2.4.7. Temsilcilik.....	17
2.5. İlkokul Programının Önemi.....	17
2.6. Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme.....	24
2.6.1. İlkokulda Ölçme ve Değerlendirme.....	27
2.6.2. İlkokul 4. Sınıflarda Sınav Uygulaması.....	29
2.6.3. İlkokul 4. Sınıflarda Yazılı Sınav Uygulamasının Kaldırılmasının Gerekçeleri.....	30
2.7. İlgili Yapılan Araştırmalar.....	32
2.7.1. İlkokulda Yazılı Sınavların Kaldırılmasına Yönelik Doğrudan Yapılmış Çalışmalar..	32
2.7.2. İlkokulda Yazılı Sınavların Kaldırılmasına Yönelik Dolaylı Yapılmış Çalışmalar.....	35

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli.....	40
3.2. Çalışma Grubu.....	41
3.3. Veri Toplama Araçları.....	44
3.4. Veri Toplama / Uygulama.....	45
3.5. Verilerin Analizi.....	45
3.6. Geçerlik ve Güvenirlik.....	47

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular.....	49
4.2. İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular.....	51
4.3. Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular.....	54
4.4. Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular.....	55
4.5. Beşinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular.....	58
4.6. Altıncı Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular.....	62

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma.....	67
5.1.1. Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	67
5.1.2. İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	68
5.1.3. Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	69
5.1.4. Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	71
5.1.5. Beşinci Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	72
5.1.6. Altıncı Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	73
5.2. Öneriler.....	75
KAYNAKÇA.....	77
EKLER.....	88
Ek-1. Öğretmen ve Yönetici Görüşme Formu.....	88
Ek-2. Veli Görüşme Formu.....	89
Ek-3. Katılımcı Onam Formu.....	90
Ek-4. Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurul Kararı.....	91
Ek-5. Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Onayı.....	92
ÖZGEÇMİŞ.....	93
İNTİHAL RAPORU.....	94
BİLDİRİM.....	95

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri.....	42
Tablo 3.2. Çalışmaya Katılan Öğrenci Velilerinin Demografik Özellikleri.....	43
Tablo 4.1. Sınıf Öğretmenlerinin Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılmasına İlişkin Görüşleri.....	50
Tablo 4.2. Sınıf Öğretmenlerinin Süreç Odaklı Değerlendirme Hakkındaki Görüşleri.....	51
Tablo 4.3. Öğretmenlerin Süreç Odaklı Değerlendirme Konusunda Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri.....	53
Tablo 4.4. Okul Yöneticilerinin Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılmasına İlişkin Görüşleri.....	54
Tablo 4.5. Okul Yöneticilerinin Süreç Odaklı Değerlendirme Hakkındaki Görüşleri.....	56
Tablo 4.6. Yöneticilerin Süreç Odaklı Değerlendirme Konusunda Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri.....	57
Tablo 4.7. Öğrenci Velilerinin Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılmasına İlişkin Görüşleri.....	58
Tablo 4.8. Veli Görüşlerine Göre Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılmasının Etkileri.....	61
Tablo 4.9. Süreç Odaklı Değerlendirmeye İlişkin Öğrenci Velilerinin Görüşleri.....	63

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Veri Analiz Sürecinde İzlenen Basamaklar.....	47
Şekil 4.1. Süreç Odaklı Ölçme Sistemine Geçişte Öğretmen Görüşlerinin Alınması.....	53
Şekil 4.2. Süreç Odaklı Ölçme Sistemine Geçişte Yönetici Görüşlerinin Alınması.....	57
Şekil 4.3. Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılmasına İlişkin Veli Görüşleri.....	58
Şekil 4.4. Veli Görüşlerine Göre Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılmasının Etkileri.....	60
Şekil 4.5. Öğrenci Başarısının Notsuz Değerlendirilmesine İlişkin Veli Görüşleri.....	62

KISALTMALAR LİSTESİ

AA : Anadolu Ajansı

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

TDK : Türk Dil Kurumu

YÖK : Yükseköğretim Kurulu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde temele alınan problem durumuna değinilmiş olup araştırmanın amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

21. yüzyılda tüm sektörlerde büyük gelişmeler gözlemlenmiştir. Bu süreçte bilişim ve teknoloji alanındaki sıçramalar öncü rol oynamıştır. Eğitim sektörü de diğer sektörler gibi bu değişim ve dönüşüm rüzgârlarından etkilenip ülkelerin eğitim sistemlerini çağın gereklerine uyumlu hale dönüştürmeye mecbur kılmıştır. Eğitim, toplumların ekonomik, sosyal, politik ve demokratik farkındalık düzeylerini yükseltmeye, problemlerin fark edilebilirliğini artırmaya, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelere katkı sağlamak için bireylere bilgi ve beceri kazandırmaya yönelik faaliyetlerin tamamıdır (Hanson ve Brembeck, 1966, s.28).

Eğitim sisteminin özünde var olan değişim ve gelişim sadece bireyleri ihtiyaçlar doğrultusunda yetiştirmeyi hedeflememekte aynı zamanda toplumları ve eğitim kurumlarını da bu değişim ve gelişime ayak uydurmaya zorlamaktadır (Wexler, 2017). Burada iç içe geçmiş bir süreç söz konusudur. Çünkü toplumların kalkınması, gelişmesi aynı zamanda eğitime bağlıdır. Eğitim, gelişim ve değişimin aktarılmasında ve bilginin toplumlara yayılmasında büyük rol oynar. Bu karşılıklı etkileşim eğitim sistemlerinin olduğu kadar toplumların da değişimlere ayak uydurarak kalıcılığını sağlar.

20. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan bilim ve teknolojideki ilerlemenin yarattığı değişim rüzgârları ile sanayi toplumundan hızlı bir şekilde bilgi toplumuna geçiş süreci başlamıştır. Bu gelişmeler de toplumlarda, eğitimde ve üretimde bir paradigma değişikliğine neden olmuştur. Ekonomi çevreleri eğitime yoğun bir ilgi göstermeye başlamıştır. Çünkü değişikliklere uyum sağlayabilecek nitelikli insan gücünü yetiştirmek ancak nitelikli eğitim ile mümkün olmaktadır.

Dünyada özellikle 1960'lı yıllarda eğitime dair var olan bakış açıları değişmeye, benimsenen eğitim yaklaşımları yerini yapılandırmacı yaklaşıma bırakmaya başlamıştır.

Ülkemizde de 2005 yılı itibarıyla eğitimde yapılandırmacı yaklaşım benimsenmiş olup öğretmenin aktif öğrencinin pasif olduğu geleneksel sınıf anlayışı yerini öğretmenin rehber öğrencinin yaparak, yaşayarak öğrenme süreçlerinde aktif rol aldığı, öğretmen öğrenci etkileşiminin arttığı, üst düzey becerilere daha çok odaklanıldığı öğreneni merkeze alan bir yaklaşıma bırakmıştır.

Ülkemizde eğitim sistemindeki değişimlerden bir diğeri ise 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim modeli olan 5+3 sisteminin yerini kademeli 4+4+4 şeklinde 12 yıllık zorunlu eğitime bırakmasıdır. 2012-2013 Eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlanmıştır. Bu sistemde ilk 4 sene ilkokul (1, 2, 3, 4. Sınıflar), ikinci 4 sene ortaokul (5, 6, 7, 8. Sınıflar), üçüncü 4 sene lise (9, 10, 11, 12.sınıf) olarak belirlenmiştir.

Eğitimde teknoloji bazlı değişimlerin temelleri ülkemizde, Fatih Projesi ile öğrenme ortamları olan sınıfların akıllı tahtalar olarak bilinen teknolojik alt yapı ile donatılması ile atılmış, bu proje ile eğitimde fırsat eşitliği sağlanması amaçlanmıştır. Eğitimde teknoloji kullanımının yaygınlaşması uzaktan eğitim , çevrimiçi dersler ve akıllı uygulamaların artması ile hız kazanmıştır.

Burada yer verilen yenilikler gibi daha birçok değişim ve beklentiler eğitim ve öğretim ortamlarının yeniden düzenlenmesine ve denetim şekillerinin farklılaşmasına sebep olmuştur. Eğitimde denetleme ise ölçme ve değerlendirme süreçleri ile gerçekleşmektedir. Bireylerden beklenen becerilerin zaman içerisinde değişmesi aynı zamanda bu becerilerin ölçülmesi ve değerlendirilmesinde de farklı tekniklerin kullanılmasını kaçınılmaz kılacaktır. Bu nedenle geleneksel ölçme tekniklerinin çağımızın değişen eğitim paradigmalarına uygun olduğunu söyleyebilmek güçtür (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2022).

Eğitim kurumlarında uygulanmakta olan geleneksel ölçme ve değerlendirme çalışmalarında temel amaç kazanımların ne düzeyde kazanıldığını tespit etmekken gelişen ve değişen dünyada artık ölçme ve değerlendirmenin esas amacı öğrencilere öğrenme süreci boyunca eğitim ortamında destekte bulunarak sahip olduğu yeteneklerin sözel, yazılı ve eylemsel olarak ortaya çıkmasını sağlamaktır (Çepni, 2011). Geleneksel ölçme tekniklerinin yerine alternatif değerlendirme yaklaşımlarını tercih etmek öğrencinin gerçek hayatla sahip olduğu bilgiler arasında bir bağlantı kurmasına ve önüne çıkan engeller karşısında alternatif çözüm seçenekleri üretebilmesine olanak sağlamaktadır (Korkmaz, 2004).

Ülkemizde ölçme ve değerlendirme teknikleri denildiği zaman ilk akla gelen ve en fazla kullanılan sonuç odaklı yazılı sınav uygulamalarıdır. Sınav, bireyin belirli bir konuda edindiği bilgi ve becerileri ölçmek için uygulanan ve genellikle süre kısıtlamalı uygulanan bir ölçme ve değerlendirme yöntemidir (Vikipedi, 2023). Özellikle teorik bilginin ölçümünde yazılı sınav, proje, ödev gibi ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılmaktadır. Ülkemizde de öğrenci performanslarını değerlendirmede sıklıkla bu yöntemler tercih edilip kullanılmaktadır. Günümüzde toplumların geleceğini belirleyen değişim ve gelişmeler eğitim alanında bazı yeni plan ve politikaların hazırlanmasını gerekli kılmıştır (Minaz & Dikmen, 2019). Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de eğitim sistemlerinde, personel politikalarında ve eğitim politikalarında çeşitli düzenlemelerin yapılması gerektiği görülmüştür (Taş & Kiroğlu, 2017).

2005 yılı itibarıyla Türkiye’de eğitimde yapılandırmacı eğitim yaklaşımı benimsenmiş olup eğitim öğretim süreçleri bu yaklaşıma göre şekillendirilmiştir. Yapılandırmacı yaklaşım ise sonuç odaklı bir ölçme ve değerlendirme anlayışı yerine öğrencinin öğrenme sürecindeki performansına, süreç sonunda elde ettiği ürüne, mevcut bilgilerini yeni karşılaştığı durumlara aktarma becerisine, öğrendiği bilgileri günlük hayatta karşılaştığı durumlarda uygulayabilme becerisine yönelik süreç odaklı bir değerlendirme anlayışını benimsemiştir (Kara, 2016, s. 1388). Bu nedenle yapılandırmacı yaklaşımın etkili bir şekilde uygulanıp başarıya ulaşmasında süreç odaklı, biçimlendirici değerlendirme uygulamalarının yaygınlaştırılması ve öğretmenlerin bu konudaki yeterliliklerinin geliştirilmesi çalışmaları başlamış ve süreç içerisinde sunulan hizmet içi eğitimlerle bu çalışmalar hız kazanmıştır. Bu bağlamda güncel koşullara göre yenilenen eğitim programları ile eğitimde kullanılan ölçme ve değerlendirme tekniklerinde de bazı değişiklikler yapılmıştır. Yani bilginin yanında becerinin de ölçüldüğü ölçme değerlendirme yaklaşımlarının kullanılması amaçlanmıştır. 09/09/ 2023 tarihli ve 32304 sayılı Resmî Gazete ’de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliği hükümlerine dayanılarak hazırlanan Milli Eğitim Bakanlığı Yazılı ve Uygulamalı Sınavlar Yönergesinin ilgili maddesinde “İlkokullarda; kısa süreli, hazır bulunuşluk, deneme ve tarama sınavları da dâhil hiçbir ad altında sınav yapılamaz. Süreç odaklı değerlendirmeye yönelik hazırlanan ölçme araçlarında çoktan seçmeli sorular kullanılamaz.” ibaresine yer verilerek 14 Ekim 2023 tarihinde ilkökul 4.sınıflarda yazılı sınav saati uygulaması kaldırılıp süreç odaklı değerlendirmeye geçilmiştir (MEB, 2023) .

Yönergede süreç odaklı değerlendirmenin uygulanması ile ilgili açıklamalara da yer verilmiştir (MEB, 2023).

İlgili Maddeler: “

- İlkokullarda süreç odaklı değerlendirmeye imkân vermek için kullanılan ölçme araçları öğrenci gelişim dosyalarında tutulur.
- İlkokullarda sınıf öğretmeninin yanında branş öğretmenlerinin derse girmesi durumunda ölçme ve değerlendirme çalışmaları bu yönerge hükümlerine göre yapılır.
- İlkokullarda öğrencilerin Türkçe’nin doğru ve güzel kullanımını geliştirmek amacıyla dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin izlenmesi ve geliştirilmesine yönelik ölçme amaçları kullanılır. Özellikle öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin geliştirilmesi ön plana alınır ve bu gelişmelerin takibi özel olarak yapılır. Kullanılan ölçme araçlarına ait öğretmen görüşleri öğrenci gelişim dosyasında tutulur.
- İlkokullarda öğrencilerin ölçme araçlarına verdikleri cevaplara yönelik sınıf/ders öğretmeni tarafından geri bildirim notları tutulur ve öğrenci gelişiminin takibi için velileri ile paylaşılır.
- İlkokullarda öğrencilerin başarıları; gelişim düzeyleri dikkate alınarak öğretmen rehberliğinde gerçekleştirilen ders etkinliklerine katılımları, bireysel ve grupta yapılan etkinliklere katılım gözlem formları, oyun temelli değerlendirmeler ve verilen görevleri yerine getirme amaçlı ölçme araçları ile takip edilir. Karnede “çok iyi”, “iyi”, “yeterli” ve “geliştirilmeli” şeklinde gösterilir” ibarelerine yer verilmiştir.”

Bu bağlamda 2023-2024 eğitim-öğretim yılında ilkokul 4. sınıflarda yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılıp süreç odaklı ölçme ve değerlendirme sistemine geçişin okul yöneticileri, öğretmen ve veliler tarafından nasıl algılandığı ve süreç odaklı ölçme ve değerlendirme teknikleri hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları üzerine araştırma yapma gereği duyulmuş ve bu araştırma ile paydaş görüşlerine başvurularak bu konu derinlemesine incelenmeye çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı MEB' in 2023-2024 eğitim-öğretim yılında yazılı ve uygulamalı sınavlar yönergesinde değişikliğe gidip yazılı sınav saati uygulamasını ilkökul 4. sınıflarda kaldırıp süreç odaklı değerlendirmeye geçme kararı ile ilgili okul yöneticisi, öğretmen ve veli görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt sorular araştırmaya ışık tutmuştur:

1. Sınıf öğretmenlerinin yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Sınıf öğretmenlerinin süreç odaklı değerlendirme sistemine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Okul yöneticilerinin yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Okul yöneticilerinin süreç odaklı değerlendirme sistemine ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Velilerin yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Velilerin süreç odaklı değerlendirme sistemine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Ölçme ve değerlendirme eğitim sisteminin vazgeçilmez bir unsurudur. Öğretimin olduğu bir ortamda değerlendirme de kaçınılmazdır. Ülkemizde uzun bir geçmişe sahip olan ölçme ve değerlendirme uygulamaları genellikle öğrencinin ders başarısını ölçmede ya da öğrenciyi seçme amacı ile başarı sıralamasına koymada kullanılmıştır. Literatür incelendiğinde öğretmenlerin öğrenme ortamlarında çoktan seçmeli, kısa cevaplı, açık uçlu, eşleştirmeli, boşluk doldurmalı ve doğru-yanlış soru tiplerini içeren yazılı sınavları daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Alınan kararların uygulayıcıları konumunda olan öğretmenlerin görüşleri yeni yönetmeliğe uygun bir bakış açısının ortaya konulabilmesi açısından ve ortaya çıkan sorunların tespiti, bu sorunlara yönelik geliştirilecek olan çözüm süreçlerinin oluşturulması öğretmenlerin uygulamada daha da başarılı olmasını sağlama açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin sık başvurduğu yazılı sınavlar yerine çok sık kullanmadıkları ve çoğunlukla uygulamadaki zorluklar ve bilgi eksiklikleri nedeni ile tercih

etmedikleri süreç odaklı değerlendirme sistemine geçilmesine ilişkin bakış açılarını ortaya çıkarma açısından bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Alanyazın tarandığında ilkökul 4. sınıflarda yazılı sınavların kaldırılmasına yönelik çok az sayıda araştırma olduğu görülmektedir. Bu da araştırmacıları bu konuda çalışmaya sevk etmektedir. Literatürde yeni ölçme değerlendirme yönetmeliğine yönelik öğretmen, okul yöneticisi ve veli görüşlerini birlikte içeren kapsamlı bir araştırmaya rastlanmamıştır bu da çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran bir özelliktir. Paydaşların ölçme ve değerlendirme alanındaki bu yeni uygulamaya ilişkin görüşlerinin ortaya konması öğretmenlerin öğrenme ve öğretme süreçlerinde yer verdikleri ölçme ve değerlendirme uygulamalarının niteliğini artıracak ve yönetmelik ile ilgili karar alıcılara önemli geri bildirimler sağlayarak literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın aynı konu ile ilgili yapılacak yeni çalışmalara ışık tutacağı ayrıca eğitim politikalarının uygulama alanı olan sahadan geribildirim sağlayarak MEB'in ileriye dönük eğitim politikalarına yön verebileceği düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan okul yöneticisi, öğretmen ve velilerin görüşme sorularına samimi ve içten yanıtlar verdikleri kabul edilmiştir.
2. Katılımcılardan öğretmen ve okul yöneticilerinin süreç odaklı ölçme ve değerlendirme sistemi hakkında bilgi sahibi olduğu ve görüşmede yer alan sorulara cevap verecek düzeyde mesleki yeterliliğe sahip olduğu kabul edilmiştir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma 2023-2024 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.
2. Araştırtma Antalya il merkezinden araştırmaya katılan katılımcılar (öğretmen, okul yöneticisi, veli) ile sınırlıdır.
3. Araştırma sonuçları görüşme formları ile elde edilen bilgilerle sınırlıdır.
4. Bireysel görüşme yapılan katılımcılardan ses kaydı alınmak istenmiş ancak çoğu katılımcı güvenlik endişesi ile kabul etmediği için cevaplar araştırmacı tarafından anında not edilmiştir.

1.6. Tanımlar

Sınıf Öğretmeni: “Görevlendirildiği sınıfa özgü öğretim programlarının öngördüğü çalışmaları planlayan, bu çalışmaları yönetip değerlendiren ve her öğrencinin sorunuyla ilgilenen öğretmen olarak tanımlanmaktadır” (Oğuzkan, 1974).

İlkokul: “Zorunlu öğrenim çağındaki kız ve erkek çocukların temel eğitimi ve öğretimi sağlamak için devlet tarafından açılan veya açılmasına izin verilen dört yıllık eğitim kurumlarıdır” (TDK, 2023).

Yazılı Sınav: “Öğrencilerin ve değişik kurumlara alınacak bireylerin bilgi ve becerilerini yazılı olarak ölçmeyi hedefleyen yazılı yoklama” (TDK, 2023). “Yanıtlayıcının sorulan soruların cevaplarını düşünüp hatırlayarak ve hatırladığı yanıtı organize edip yazılı olarak sunduğu sınav türüdür” (Atılğan, 2006).

Süreç Odaklı Ölçme: “Öğrenenleri notla değerlendirmek tek amaç olmayıp bireysel farklılıkları dikkate alarak tamamlamaları gereken eksikleri hakkında öğretmene ve öğrenciye geribildirimde bulunan, öğrencilerin süreç içerisindeki gelişimlerini görmelerine fırsat tanıyan ölçme ve değerlendirme sistemidir” (Aydoğmuş ve Coşkun Keskin, 2012).

Toplu Tedrisat: “Öğretimin belli kavram ve problemler etrafında birleştirilerek çeşitli bilimlerin bilgilerini kaynaştırarak etkili bir şekilde sunulmasıdır” (Yıldırım, 1996). “Hayat Bilgisi dersi üzerinde ilk üç sınıfın derslerinin bu dersin üniteleri etrafında toplanarak öğretimin gerçekleştirildiği çağdaş bir uygulamadır” (Arslan, 2000).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesine ve konuyla ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Türk Eğitim Sisteminin Yapısı

Eğitim kavramı geçmişten günümüze birçok eğitimci tarafından farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Eğitim, Ertürk(1979)'e göre “bireylere yaşantıları yoluyla istendik ve kalıcı davranışlar kazandırma sürecidir”. Eğitim ister formal ister in formal yapıda olsun ister örgün eğitim kurumlarında ister formal eğitim kurumlarında verilsin bireylerin yaşamında önemi yadsınamaz bir role sahiptir. Ülkemizde eğitim devletin sorumluluğunda Millî Eğitim Bakanlığının gözetimi ve kontrolü altındadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre tüm vatandaşların hiçbir ayırım gözetilmeksizin eşit bir şekilde eğitim alma hakkı vardır.

Her milletin kendine has geliştirdiği bir eğitim sistemi vardır. Bu sistem o toplumun kültürel, sosyal, ekonomik ve politik özelliklerine uygun olarak tasarlanıp geliştirilir (Duman, 1991). Türk eğitim sistemi, örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Örgün eğitim, belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında yapılan düzenli eğitimidir. Örgün eğitim, okul öncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim ve yüksek öğretim kurumlarını kapsamaktadır. Örgün eğitimdeki bu öğretim basamakları birbirinin devamı niteliğindedir. Bir öğretim basamağını başarıyla tamamlamadan diğer öğretim basamaklarına devam edilemeyeceğini göstermektedir. Bu öğretim basamaklarından ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim basamakları zorunlu eğitim kapsamında yer alırken; okul öncesi ve yükseköğretim kurumları zorunlu eğitim kapsamına dahil değildir (MEB, 2023).

Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine hiç dahil olmamış, örgün öğretimin herhangi bir kademesinde bulunan ya da bu kademelerin herhangi birinden ayrılmış olan bireylere istek, ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda örgün eğitimin yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümü olarak tanımlanabilir. Yaygın eğitim, halk eğitim merkezi, olgunlaşma enstitüsü, mesleki ve teknik açık öğretim okulu gibi kurumları kapsamaktadır (MEB, 2023).

2.2. Türk Eğitim Sisteminde Öğretim Kademeleri

Türk eğitim sisteminde öğretim kademeleri okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim şeklinde sınıflandırılırken 2012-2013 eğitim öğretim yılında 4+4+4 olarak ifade edilen kademeli 12 yıllık zorunlu eğitime geçilmesi ile değişmiş ilköğretim kademesi ilkokul ve ortaokul olarak farklı kademelere ayrılmıştır (MEB, 2023).

2.2.1. Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim çocuğun doğumundan ilkokul eğitimine başlayıncaya kadar geçirdiği sürece denir. Ülkemizde okul öncesi eğitim denilince yuva, kreş, gündüz bakım evleri, anaokulları, anasınıfları gibi kavramalar akla gelmektedir. Örgün eğitimin ilk basamağı olan okul öncesi kurumlar ülkemizde zorunlu olmayıp isteğe bağlı olarak 36-68 aylık çocukların eğitimini kapsamaktadır. Bu kurumlar bağımsız anaokulları olarak açılabileceği gibi ilkokul kademesine bağlı anasınıfları veya diğer eğitim kurumlarının bünyesinde uygulama sınıfı olarak da açılabilmektedir. Anasınıflarına 57-68 aylık çocukların kaydı yapılmaktadır (MEB, 2023).

Okul öncesi eğitim kurumları farklı kültürel ve ekonomik özelliklere sahip ailelerden gelen dezavantajlı çocukları ortak bir alanda buluşturarak eşit bir eğitim imkanı sunmayı, çocukların duygusal, fiziksel, devinışsel, dilsel, bilişsel gelişimlerini desteklemeyi, Türkçeyi doğru kullanma becerileri kazandırarak kendilerini doğru ve düzgün bir şekilde ifade etmelerini sağlamayı, bir üst öğretim kademesi olan ilkokul eğitime hazırlamayı, toplumsal hayata uyumunu kolaylaştırmayı, çocuğu kendisini tanıma ve özgüven geliştirmesini sağlamayı amaçlamaktadır (MEB, 2023).

2.2.2. İlkokul

İlkokul 6-10 yaş grubu çocukları bir üst öğretim kademesi olan ortaokula hazırlamak amacıyla verilen temel eğitimi içermektedir. İlkokul, bu yaş grubu çocukları yaşamları süresince karşılaşılabileceği olumlu ve olumsuz durumlara karşı hazırladığı, ileriki yaşamında ihtiyaç duyabileceği bilgi, beceri ve deneyimleri kazandırdığı için temel eğitim olarak nitelendirilmektedir (Köse, 2024).

İlkokul temel eğitimin 1, 2, 3, ve 4. sınıflarını kapsayan 4 yıllık zorunlu eğitimi içermektedir. İlkokula kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı itibarıyla 69 ayını dolduran

çocukların kaydı yapılmaktadır. İlköğretimin amacı milli eğitimin genel amaç ve ilkelerine uygun olarak her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gereken temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak, milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmektir. Türk çocuğunu kendi yetenekleri doğrultusunda bir üst öğrenime ve hayata hazırlamaktır (MEB, 2023).

2.2.3. Ortaokul

Ortaokul kademesi eğitim sistemi içerisinde bazen bağımsız bir kademe bazen ortaöğretimin ilk kademesi bazen de ilköğretimin son kademesi olarak sistemde yer almıştır. 2012 yılında 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitimi içeren 5+3 sisteminden yapılan değişiklikle 12 yıllık kademeli zorunlu eğitimi içeren 4+4+4 sistemine geçilmesi ile zorunlu eğitimin 2. kademesinde bulunan bağımsız ortaokul olarak düzenlenmiştir (MEB, 2023).

İlkokuldan sonra gelen 4 yıllık bir eğitim süresini baz alan bir öğretim basamağıdır. Ortaokul eğitimi de zorunlu eğitim kapsamındadır. Temel eğitimin 5, 6, 7, ve 8. Sınıflarını içerisine almaktadır. Öğrencileri bir üst öğrenim kademesi olan ortaöğretime hazırlamak temel amacıdır. Ortaokul ilkokul kademesine göre daha üst düzey bilgilerin verildiği, çocuğun yeteneğinin belirlenip bir üst kademeye yönlendirildiği öğretim kademesidir (Köse, 2024). Ortaokul kademesi ilkokul öğrenimini tamamlayan, kayıtların yapıldığı eylül ayı itibarıyla zorunlu öğrenim çağı (6-14 yaş) dışına çıkmamış çocukları kapsamaktadır. İlköğretim çağı dışına çıkmış bireylere hizmet veren Açık Öğretim Ortaokulu bulunmaktadır (MEB, 2023).

2.2.4. Ortaöğretim

Ortaöğrenim 14-18 yaş grubu çocukları bir üst öğrenim kademesi olan yükseköğretime hazırlamak ve ülke ekonomisinin gereksinim duyduğu ara insan gücünü yetiştirmek amacıyla verilen 4 yıllık bir öğrenim süresini kapsayan öğretim kademesi olarak tanımlanmaktadır (Köse, 2024). Zorunlu eğitimin son basamağı olan bu kurumlarda da eğitim süresi (9. 10.11.12. Sınıf) dört yıldır. Ortaöğretim kurumları dört yıllık zorunlu örgün ya da yaygın eğitim imkânı sunan genel, mesleki ve teknik eğitim kurumlarının tamamını kapsayan çeşitli programlar uygulayan liselerden oluşmaktadır. Bu eğitim kurumlarının da genel olarak amaçları ortak bir genel kültür vererek hayata, mesleğe, bir üst öğrenime hazırlamak ve eleştirel düşünme, öz denetim, öz güven, sorumluluk gibi becerileri kazandırabilmektir.

İlköğretimi tamamlayan öğrenciler, merkezi olarak yapılan liseye giriş sınavlarından aldıkları puana göre tercih ettikleri ortaöğretim kurumlarına yerleşmektedir. Bu kurumdaki dört yıllık eğitim süresini başarı ile tamamlayanlara ortaöğretim diploması verilmektedir. Bir üst öğretim kademesi olan yükseköğretim kurumlarına yerleşmek için tekrardan ülke genelinde uygulanan üniversite giriş sınavlarına girmeleri gerekmektedir (MEB, 2023).

2.2.5. Yükseköğretim

Milli eğitim sistemi içinde ortaöğretime dayalı en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim-öğretimin tümüdür. Yükseköğretim kurumları; üniversiteler, fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, meslek yüksekokulları, uygulama ve araştırma merkezleridir. Yükseköğretimin temel amacı bireyleri yetenekleri doğrultusunda ihtiyaç duyulan alanlarda insan gücü olarak yetiştirmek, çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak, toplumun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini sözlü, yazılı yöntemlerle halka yaymak, yaygın eğitim hizmetleri sunmaktır (YÖK, 2023).

Ortaöğretimi süresi içerisinde başarılı bir şekilde tamamlayanlar eğitimine devam etmek isterlerse üniversiteye giriş sınavlarına girerek istek ve yetenekleri doğrultusunda puan üstünlüğüne ve tercih sırasına göre ön lisans veya lisans programlarına yerleştirilir. Ön lisans eğitiminin öğretim süresi iki yıldır. Meslek lisesi mezunları meslek yüksekokullarına sınavsız geçiş hakkına sahiptir. Lisans mezunu olabilmek için dört yıllık öğrenim süresini başarı ile tamamlamak gerekir. Ancak bazı fakültelerin eğitim süresi dört yıldan fazla sürmektedir (Tıp, Diş Hekimliği, Eczacılık gibi). Kendi içerisinde ön lisans, lisans, lisansüstü olmak üzere sıralanmış eğitim düzeylerini içerir. Lisansüstü eğitime devam etmek isteyen bireyler üniversitelerin ilgili enstitülerin açmış olduğu programın adaylarda aradığı şartları sağlamak şartı ile eğitimlerini devam ettirebilirler (YÖK, 2023).

2.3. Eğitimde İlkokul Kademesinin Önemi

Ülkemizde ilkokul kademesi temel eğitimin içinde yer almaktadır. İlkokulun birey ve toplum açısından taşıdığı önem farklılık arz etmektedir. Çünkü ilkokul çocuk için tüm dezavantajlara rağmen bir fırsat eşitliği sunar. Çocuğun yaşadığı toplumun bir üyesi olmasında ilkokul eğitiminin yeri tartışılmazdır (Arslan, 2000). İlköğretim T.C. Anayasası'nın

42. maddesinde güvence altına alınmıştır. Eğitimin kız, erkek tüm vatandaşlar için ücretsiz ve zorunlu olduğu, devletin bunu sağlamakla yükümlü olduğu vurgulanmıştır (MEB, 2023).

İlkokul, bireyin okulöncesi eğitiminden sonra akademik hayata adım attığı ilk basamaktır ve bu evrede ilkokul öğretmeninin çocuğa okulu ve öğrenmeyi sevdirmede yadsınamaz bir rolü vardır. Öğretmeni ile olumlu bir iletişim ve duygusal bağ geliştiren çocuklar okula ilişkin de olumlu tutumlar geliştirmektedirler. İlkokul sadece bireyi bir üst öğrenim kurumuna hazırlamakla kalmaz aynı zamanda onu hayata da hazırlar. Yani, bireye yaşamı boyunca kendi ayakları üzerinde durabilmesi için gerekli temel bilgileri verir.

İlkokul, okulöncesi eğitimi almayan birçok çocuk için aileden ilk kez ayrılıp birey olma yolunda atılan ilk adımlardır. Burada çocuğun tüm sınıf ile katılacağı eğitim ve öğretim etkinlikleri, uyması gereken kurallar, okuma, yazı yazma, Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi gibi programlanmış dersler yer almaktadır. Bu özellikleri ile okul öncesinden ayrılan bir öğrenim kademesidir. Çocuk öğretmenini dikkatle dinlemeyi onun yönergeleri ile hareket etmeyi, verilen görevleri yerine getirmeyi bu dönemde kazanır (Çınar, 2008).

İlkokul döneminde çocuk aileden uzak kalabilme, toplu olarak hareket edebilme, birlikte oynayabilme, dinlenme, ödev yapma, okuma ve yazı yazma, sosyalleşme, sorumluluk alabilme gibi birçok şeyi deneyimler. Çevresindekiler ile nasıl iletişim kurulacağını, duyarlı olmayı, paylaşmayı, yardımlaşmayı, nezaket ifadeleri gibi toplumsal hayatın kendi içerisinde barındırdığı kuralları öğrenip benimser. Aynı zamanda ilkokul eğitimi çocukların eleştirel düşünme becerilerini, özgüvenlerini, analitik bakış açılarını, problem çözme yetilerini geliştirmeye de katkı sağlar. Kısaca çocuğun, bilişsel, bedensel, sosyal, duygusal ve ahlaki olmak üzere birçok alanda gelişimini destekler. Uygulamaya konulacak İyi bir ilkokul eğitimi ile bireyin ve ülkenin geleceği için anlamlı ve önemli bir yatırım yapılmış olunacaktır (Çınar, 2008).

2.4. Eğitim ve Öğretimde Öğretmenin Rolü

İnsan sosyal bir canlı olarak içinde bulunduğu ortamın koşullarına göre farklı rollere bürünür. Rol, belirli bir statüdeki veya konumdaki bir bireyden sergilemesi beklenen davranışların tamamı olarak tanımlanmaktadır. Turner (2001) farklı bir anlatımla rolü, sosyal ve örgütsel pozisyonları gereği bireylerin yerine getirmeleri beklenen vazife ve faaliyetler

dizisi olarak tanımlamaktadır (Akt. Valli ve Buese, 2007). Öğretmenler eğitim öğretim süreci boyunca mesleklerinin doğası gereği öğretim ortamının durumuna göre şekillenen birçok role bürünürler. Öğretmenin yüklendiği bu roller içinde bulunduğu topluma, kültüre, zamana, hâkim olan eğitim anlayışına göre şekillenip değişmektedir.

Öğrencilere farklı yaşantı biçimleri sunma bakımından sınıftaki en önemli kişi öğretmendir. Bir sınıfta süre gelen şeylerin çoğu doğrudan ve dolaylı olarak öğretmenle ilgilidir (Bela, 1969). Öğretmenin öğretim sürecinde rol ve sorumlulukları vardır. Öğretmenler öncelikli olarak akademik bilgileri öğrencilere aktaran bir öğretici rolüne sahipken farklı bir açıdan bakıldığında öğretim süreci dışında anne, baba, arkadaş rollerine de bürünebilmektedir. Yapılan araştırmalara göre okulda etkili öğretimi sağlayan temel unsurlar öğretmen ve öğrencilerdir (Balcı, 1993). İyi bir öğretmen neşeli, sevgili ve ahlaken dürüst bir yapıya sahip olmalıdır (Bela, 1969). Öğretmen bir otorite figürüdür. Başarı ve başarısızlık bu gücü nasıl kullandığı ile ilişkilidir (Bandura, 1969). Öğretmen rolleri öğrenci merkezli olarak şöyle sıralanmaktadır (Akt. Sünbül, 1996:599): “

- Öğrenmeyi sağlama
- Güven verme
- Mesleki ustalık
- Sınıf yönetimi
- Aile üyeliği
- Değerlendirme
- Topluluk lideri”

Gelişen ve değişen dünyada geçmişten günümüze öğretmenden beklenen roller de değişiklik göstermektedir. Öğretmene; çevre koşullarına, ekonomik durumlara, milli eğitimin temel hedeflerine ve eğitim programlarına göre farklı roller biçilmektedir (Helvacı, 2008: 293). Literatür incelendiğinde öğretmen rollerinin çok farklı başlıklar altında ele alındığı görülmektedir. Bu sınıflandırmalar yapılırken kimi zaman farklı kimi zaman benzer tanımlamalara yer verildiği görülmektedir. Roller ele alınırken çoğunlukla öğretmenin sınıf içi rollerine değinilirken bazen de okul ve çevre bağlamında ele alındığı görülmektedir. Öğretmen rolleri alanyazın incelendiğinde genellikle öğreticilik, rehberlik, eğiticilik, liderlik, yargıçlık, ana-babalık, temsilcilik gibi kavramlarla ele alınmaktadır.

2.4.1. Öğreticilik

Öğretmen rolleri denilince akla ilk gelen kavram öğreticilik olmuştur. Öğretmen anlatacağı dersin bilgi ve becerilerine sahip, o alanın uzmanı, öğretme işini gerçekleştiren kişi konumundadır. Bilgiyi öğrenme ve öğretme süreçlerini planlayarak öğrenciye sunar. Öğretmen bilgiyi aktaran, öğrenmeyi sağlayan, süreci yöneten ve yönlendiren kişidir.

Öğreticilik geçmişten günümüze öğretmenin en önemli rollerinden biridir. Bu rolü eksiksiz bir şekilde yerine getirebilmesi için öğretmen konu alanına hâkim olup her bir konu ile ilgili yeterli donanıma sahip olmalı ve çeşitli yöntem ve teknikleri bilip doğru yer ve zamanda milli eğitimin, okulun ve dersin amaçlarını gerçekleştirecek şekilde ustaca kullanmalıdır (Helvacı, 2008: 293). Bilgiyi öğrencilere aktaran, öğrenme etkinliklerini yönlendiren, onlara rehberlik eden bu rolde öğretmenin kendine güveni tam olmalıdır. Öğretmenlerin öğretim sürecinde öğrenme sürecini nasıl yönlendirdiği ve kullanmış olduğu yöntem ve teknikler önemlidir (Özkaya, 2013)

2.4.2. Rehberlik

Geçmişten günümüze eğitim alanında zaman zaman farklı eğitim stratejileri uygulanmıştır. Özellikle yapılandırmacı yaklaşımın hakim olması ile birlikte bireye ve bireysel farklılıklara verilen önem artmıştır. Öğretmenler rehberlik rolünü icra ederken öğrencilerini yakından tanımalı, onlardaki gelişim ve değişimi sürekli takip etmeli, bu şekilde eğitim süresince oluşabilecek sorunları zamanında fark edip düzeltebilir. Öğretmen öğrencinin çeşitli problemlerini fark edip, onlar hakkındaki özel durumları, sırları korumak, sorunlarını çözebilmelerinde yardımcı olmak durumundadır (Celep, 2004: 34). Ayrıca danışmanlık rolü üstlenen öğretmen, doğru ve güzel davranışlarıyla öğrencilere model olurken, yeri geldiğinde onlara öğüt verebilmektedir (Gündüz, 2003: 41). Öğrencilerine etkili bir rehberlik sunan bir öğretmen (Büyükkaragöz, Muşta, Yılmaz ve Pilten, 1998: 22): “

- Bireysel ve grup ihtiyaçlarına duyarlı olur.
- Sağlıklı kişilik geliştirmesinde etkili olur.
- Öğrencilerle güven verici ilişkiler kurar.
- Okulun yönetimi ile ilgili ilke ve işlemleri bilir.”

2.4.3. Eğitcilik

Öğretmen öğrenciden beklediği akademik ve davranışsal özellikleri eğitim öğretim sürecinin başında ifade etmelidir. Öğrencinin derse aktif katılımını sağlayıcı bir sınıf ortamını oluşturmalıdır (Allen, 1986). Öğretmenin başarılı bir öğretim sürecinden bahsedebilmesi için gerekli şartlardan biri de sınıf yönetimini sağlama konusunda gerekli olan disiplini oluşturmaktır. Ulusavaş' a (1988) göre, disiplin sağlıklı tutum ve kuralları içermekte olup özünde otorite ve özgürlük birlikte yer alır (Akt. Bilen, 1992, s.29). Disiplin düzenli bir toplumsal ve demokratik yaşamın vaz geçilmez bir unsurudur. Böyle bir disiplin anlayışını yerleştirip geliştirme öğretmenin görevlerinden biridir.

2.4.4. Liderlik

Öğretmen öğrenme sürecini yöneten, öğrencilerinin eğitim, öğretimin amaçlarına ulaşmasında onları etkileyen ve yönlendiren kişidir (Gündüz, 2005:45). Aynı zamanda öğretmen topluma yön veren, bilgileri ile toplumu aydınlatan aydın bir insandır. Bunu gerçekleştirebilmesi içinde yeterli genel kültür bilgisine sahip olmakla birlikte liderlik vasfına da vakıf olması gerekmektedir. Bu liderlik geleneksel ya da demokratik yapıda gerçekleşebilmektedir (Özer, 2010: 282).

Lider öğretmenler mizahi yönü güçlü, öğrenciler ve diğer görevliler ile doğru ve etkili iletişim kuran, onlara öğrenme arzusu aşıl原因an, problem çözme becerisi yüksek, toplumsal ve mesleki her türlü gelişim ve değışimi takip eden niteliklere sahip olup bu rollerini sınıf veya okul ortamında çeşitli şekillerde ortaya koyabilmektedirler. Şöyle ki; Öğretimsel liderlik yaparak öğrencilerin akademik ve kişisel gelişimine katkıda bulunmakta, yönetsel liderlik yaparak okulun çeşitli yönetim kademelerinde görev alıp okulda alınacak kararlarda etkin rol alarak ve okulun işleyişı ile ilgili fikirler beyan ederek kurumun gelişimine katkı sunmakta, meslektaşlarına yönelik mesleki bilgi ve becerilerini sunarak mesleki liderlik rolü ortaya koymaktadırlar (Zülfizade, 2020).

2.4.5. Yargıçlık

Öğretmenler sınıf içi düzeni ve adaleti sağlamak için genellikle eğitim-öğretim yılının başında öğrencilerle birlikte sınıf kurallarını belirlemektedirler. Bu kurallar sınıfta her öğrencinin görebileceği bir yere asılmakta ve tüm öğrencilerin bu kurallara uyması

beklenmektedir. Ancak zaman zaman bu kurallar öğrenciler tarafından yok sayılabilmekte ve istenmeyen durumların yaşanmasına sebep olabilmektedir. Böyle bir durumda öğretmen devreye girerek kuralların neden var olduğu ve niçin uyulması gerektiği konusunda öğrencileri otoritesini de kullanarak uyarmakta ve kurallara riayet etmelerini sağlamaktadır.

Sınıf ortamında her an beklenmedik olumlu ya da olumsuz bir durumla karşılaşmak mümkündür. En sık karşılaşılan olumsuz durumlardan biri ise öğrenciler arasında yaşanan çatışmalardır. Bu gibi durumlarda öğretmen bazen haklıyı haksızı belirlemek durumunda kalabilmektedir. Böyle bir durumda da tarafsız davranması uzlaştırmacı olması gerekmektedir (Gündüz, 2012).

Öğretmen disiplini sağlamakla yükümlüdür. Bunu yaparken de istenen davranışları ödüllendirerek pekiştirir istenmeyen davranışları da yaptırım uygulayarak ortadan kaldırır okulda düzenin sağlanması öğretmenin bu rolüne bağlıdır. Öğretmen kim haklı kim haksız karar verir bir nevi yargıç rolü üstlenir, otoritesini de kullanarak disiplini sağlar (Tezcan, 2020).

Öğretmenin bu rolü gerçekleştirirken anlayışlı, hoşgörülü, sabırlı ve adaletli olması gerekmektedir aksi halde öğrenciler kendilerine karşı olumsuz tutumlar sergilendiği, haksızlık yapıldığı, dikkate alınmadığı yanılgısına düşebilmektedirler. Bu nedenle öğretmenlerin yargıçlık rolleri sırasında iyi bir gözlemci ve adaletli bir karar verici konumunda olması beklenmektedir.

2.4.6. Ana- Babalık

Genellikle okul öncesi ve ilköğretim kademesinde küçük yaş grubu öğrenciler ile çalışan öğretmenler için söz konusudur. Öğretmen yeri geldiğinde ana- babalık yapmaktadır. Çocuğun giyinmesine veya eşyalarını toplamasına yardım etmek, sevgi göstermek, övmek yeri geldiğinde uyarmak gibi sosyal ve duygusal davranış tipleri gösterebilmektedir. Bayan öğretmenlerin özellikle bu rolde etkili oldukları görülmektedir (Demirel, 2004). Öğretmenlerin sergilemiş oldukları hoşgörülü, sıcakkanlı, samimi, anlayışlı tavır ve davranışlar bu rollerini daha da belirgin hale getirip ana-babalık rolünü güçlendirmektedir.

2.4.7. Temsilcilik

Öğretmen yalnızca öğrenciler için değil içinde yaşadığı toplum içinde rol model niteliği taşımaktadır. Bu nedenle öğretmenin bilgisiyle, görgüsüyle örnek teşkil edecek, görüşleri ile toplumu daha ileri noktalara taşıyabilecek, onlara önderlik edip toplumun kültürünü koruyup yaymada öncü rol üstlenebilecek donanıma sahip olması gerekmektedir. Aynı zamanda öğretmenler giyim kuşamı ve davranışlarıyla sadece kendisini değil, dahil olduğu meslek grubunu da temsil etmektedir (Şişman, 2003:18). Bu nedenle öğretmenlerin bu hususlara özen göstermeleri gerektiği vurgulanmaktadır.

2.5. İlkokul Programının Önemi

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla istendik ve kalıcı davranış değiştirme amacı taşıyan planlı ve programlı bir süreçtir (Gökalp, 2020). Eğitim programı, “bir eğitim kurumunun çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleştirilmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar” (Varış, 1996). Eğitimin yapıtaşı olan eğitim programları toplumsal birçok değişimden etkilenen dinamik bir süreçtir (Şahan, 2017). Program geliştirme çalışmaları mevcut olan uygulamaların yeterli bulunmayıp farklılaşan şartlara göre alternatif seçenekler sunarak programın revize edilmesi ya da baştan geliştirilmesidir.

Bir ülkenin gelişiminde ve kalkınmasında var olan insan gücünün aranan niteliklerle donanımlı bir şekilde yetiştirilmesinin temelini oluşturan ilkokul programlarında bu nedenle sürekli değişikliğe gidilme gereksinimi duyulmuştur (Batdal Karaduman, 2020). Kendinden sonra gelen eğitim programlarına yön verecek olan ilkokul programları örgün eğitimin başlangıcı ve önemli bir basamağı olarak benimsenmektedir (Gültekin, 2007). Bu nedenlerden ilköğretim basamağında nitelikli programlar oluşturulmasının elzem olduğu bu programların bireyin ve toplumun ihtiyaçlarına yönelik hazırlanıp iyi bir değerlendirmeye tabii tutulması gerektiği üzerinde durulmaktadır (Kumral ve Saracaloğlu, 2011).

Ülkemizde İlkokul Programları Talim Terbiye Kurulu tarafından geliştirilmektedir. Program geliştirme çalışmaları toplum ve bireyin ihtiyaçlarına göre bilim ve teknolojiye olan ilerlemeler ışığında bilim ve araştırma verilerine dayalı olarak yapılmaktadır (Arslan, 2000).

Geçmişten günümüze eğitim alanında çeşitli öğretim programları hazırlanmış ve uygulanmıştır. Bu programlar zaman içerisinde ihtiyaca cevap vermediği için yeniden düzenlenmiş ya da tamamen uygulamadan kaldırılmıştır. Ülkemizde program geliştirme çalışmaları zaman içerisinde bir disiplin alanı haline gelmiş ve tüm paydaşların sürece katkı sunduğu bir yapıya ulaşmıştır (Dedeoğlu ve Polat, 2021). Ülkemizde ilkokul programlarının gelişim ve dönüşümü, Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar yapılmış olan sırasıyla 1924, 1926, 1936, 1948, 1968, 1997, 2005 ilkokul programlarında görmek mümkündür (İlhan Beyaztaş, Kaptı ve Senemoğlu, 2013).

1924 İlkokul Programında tüm öğretim kurumları Maarif Vekaleti altında Tevhid-i Tedrisat Kanunuyla birleştirilmiştir. Program 2 yıl uygulamada kalmıştır. Kız, erkek ayrımı yapılmadan tek bir program olarak hazırlanmıştır. Ancak nakış ve biçki-dikiş, ev idaresi gibi bazı dersleri yalnız kız öğrenciler alırken el işleri gibi dersleri de sadece erkek öğrenciler almıştır. Ders cetveli ve süresinde bir takım uygulama farklılıkları göze çarpmaktadır. Zorunlu eğitim 6 yıldan 5 yıla düşürülmüştür. Programın; el işleri, coğrafya, Kur'an-ı Kerim ve din dersleri, alfabe, resim, hendese, kıraat, hesap, ziraat, hıfzıssıhha, müsahabat-ı ahlakiye, imla, tahrir, yazı gibi derslerden oluştuğu belirtilmektedir (Akt. Batdal Karaduman, 2020). “Eğitim ve Öğretimin Temel Amaçları” 8 Eylül 1924 tarihli genelgede eğitim bakanı Vasıf Çınar tarafından şöyle ifade edilmiştir (Akyüz, 2007:331): “

1. Eğitimin milli esaslara ve Batı medeniyetinin yöntemlerine dayanması,
2. Okulların insan ilişkileri, toplumsal yaşam kuralları, temizlik, düzen vs, gibi hususlarda medeni ve örnek alınacak bir eğitim yapmaları,
3. Çocukların kalplerinde ve ruhlarında Cumhuriyet için fedakâr olmak ülküsünü taşımaları,
4. Okulların fikir ve vicdan hürriyeti ve bilinçli bir sorumluluk telkin etmesi,
5. Öğretimin uygulamalı ve işe yarar hale getirilmesi,
6. Okulların ilim ve okuma zevkini vermesi,
7. Okulların, halka sağlığın değerini ve sağlıklı olmanın yollarını öğretmesi,
8. Okulların, beden ve fikrin dengeli gelişimini sağlaması,
9. Okulların, toplumun ve ailenin ihtiyaçlarını dinleyip göz önünde tutması,
10. Okulların, tasarruf, yardımlaşma ve iktisat vermesi,
11. Okulların, çocuklarda hür ve makul bir disiplin oluşturmaları”

T.C. Maarif Vekaleti (1926) verilerine göre 1926 İlkokul Programı, Cumhuriyet döneminin en kapsamlı programı niteliğini taşımaktadır. Program ile öğrencilerin bireysel ilgi ve ihtiyaçları temel alınmış, eğitim süresi 5 yıla indirilmiş ve iki devreye ayrılmıştır. Yaparak yaşayarak öğrenmeye yer verilmiştir. Derslerin amaçlarına, kullanılan yöntem ve tekniğe, araç-gerece bu programda değinildiği görülmüştür. 1926 ilkokul programında öğrencilerin seviyesine uygun bilimsel bir bakış açısıyla doğa ve insan yaşamının kavranması amaçlanmıştır (Akt., Batdal Karaduman, 2020).

1936 İlkokul Programı, dönemin şartları incelendiğinde sosyal-kültürel ve ekonomik alanda yapılan inkılaplar doğrultusunda eğitim sisteminde de bazı değişikliklere gidilmesi gereği duyulmuştur. T.C. Kültür Bakanlığı (1936) verilerine göre “İlkokul Eğitim ve Öğretim Prensipleri” maddeler halinde verilmiş ve bu maddeler aşağıda özetlenmiştir (Akt., Beyaztaş, Kaptı ve Senemoğlu, 2013): “

1. İlkokullar milli eğitim kurumlarıdır. Bireyler milli ödevlerinin bilinci ile yetiştirilmelidir.
2. Okullar toplumun canlı bir kesitini ortaya çıkaracak şekilde düzenlenmelidir.
3. Bireysel özellikler dikkate alınarak iş birliğine dayalı öğrenme becerisi geliştirilmelidir.
4. Sınıf ortamları yaratıcılığı ve düşünme becerisini geliştirmeye olanak tanıyacak şekilde düzenlenmelidir.
5. Öğretmen rehber olmalı, okullar öğrenciyi düşünmeye sevk etmeli, öğrencinin problem çözme becerileri geliştirilmelidir.
6. Bazı derslerde tekdüzelikten çıkmak için oyundan yararlanılmalıdır.
7. Derslerde farklı aktivitelere yer verilmelidir.
8. Öğrencilerin seviyeleri ve hazır bulunuşlukları dikkate alınmalı ve ezberden kaçınılmalıdır.
9. Öğrencilerin öğrenme ortamında etkileşim içinde olmaları sağlanmalıdır.
10. Yakından-uzağa ve bilinenden bilinmeyene doğru gidilmesi ilkesi temel alınmıştır.
11. Bireylerin pratik ve günlük hayatta kullanacağı bilgilere öncelik verilmelidir.
12. İlkokulun ilk üç sınıfında toplu öğretim ilkesine riayet edilerek bütün dersler Hayat Bilgisi konuları etrafında işlenecektir.
13. Çocukların duygu ve düşüncelerini farklı yollarla ifade etmesine izin verilmelidir.

14. Okul içindeki tüm faaliyetlerde ekonomiklik ilkesine riayet edilmelidir.

15. Bireylerde ahlaki yaşam bilinci, sanatsal bir bakış açısı, boş zamanlarını doğru değerlendirme ve verimli çalışma alışkanlıkları kazandırılmalıdır.”

1936 İlkokul Programında yer alan ilke ve açıklamalar incelendiğinde ilerlemeci eğitim sisteminin özelliklerinin ve yapılandırmacı anlayışın etkilerinin programa yansıdığı görülmektedir (İlhan Beyaztaş, Kaptı ve Senemoğlu, 2013).

1948 İlkokul Programı, 1926 ve 1936 İlkokul Programlarının geliştirilmiş halidir. Ancak; öğrenmenin duyuşsal ve devinişsel boyutunu göz ardı etmesi, amaçlar ve müfredat arasında uyumsuzlukların bulunması, ikinci devrede dersler arasında bir kaynaşma, bütünleşme sağlamadığı gerekçesiyle çocuk psikolojisine aykırı bir yol izlenmesi gerekçeleriyle bazı yönlerden eksiklikler de içermektedir (Arslan, 2000).

1948 Programı 1936 Programının ilkeleri ile örtüşmekte ve daha ayrıntılı bir biçimde ele almaktadır. Öğrencilerin bireysel özelliklerinin dikkate alınması, hazır bulunuşluklarının değerlendirilmesi, yakın çevrelerinin dikkate alınması, öğretme- öğrenme süreçlerinde bilimsel yöntemlerin kullanılması, problem çözme süreçlerinin işe koşulması, öğretmenin rehber konumda olması, yaparak yaşayarak öğrenmenin önemi vurgulanmış, programın ilkelerinin yapılandırmacılık ve ilerlemecilik anlayışının ilkeleri ile örtüştüğü görülmüştür (İlhan Beyaztaş, Kaptı ve Senemoğlu, 2013).

Salı ve Arslan (2000) tarafından yapılan çalışmada 1948 İlkokul Programında çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarının ön planda tutulduğu, etkin katılımın temel alındığı, toplu öğretim esasına dayalı olarak geliştirildiği; ancak içerik açısından çok yoğun olması, öğretmen yetersizliği ve araç gereç teminindeki güçlükler nedeni ile uygulamaya yeterince geçirilemediği tespit edilmiştir.

1962 yılında İlkokul Programı Taslağı hazırlanmış bu taslağın olgunlaşması ve hazırlık aşamaları beş altı yıl sürmüş ve böylece 1968 ilkokul programı ortaya çıkmıştır. Bu programla ilkokulun birinci devresinde uygulanan “toplular” anlayışı ikinci devrede de

uygulanmaya başlamıştır. Programda ilköğretimin amaçları, eğitim ve öğretimin ilkeleri ve programın uygulaması ile ilgili esaslara değinilmiştir (Çiydem ve Akdağ, 2021).

1968 Programı ile bedensel ve ruhsal yeteneklerinin farkında olan iyi yurttaşlar yetiştirme hedeflenmiştir. Ayrıca bilimsel düşünme, inceleme, araştırma ön planda tutulup bireylerin ön yargı, dayanaksız inançlardan uzak durması, derslerde etkin rol alması, problem çözme, iş birliği içinde hareket etme, eleştirel bakma gibi özellikler kazandırılması ve demokrasi bilinci oluşturma, demokratik eğitim ortamları sağlama, yaparak ve yaşayarak öğrenme yaklaşımı ile bu bilincin kazandırılması amaçlanmıştır (MEB, 1968).

1997 İlkokul Programı, 1980' den sonra ilköğretim programlarında ders bazında program geliştirme çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. 1968 programına paralel özellikler içermektedir. Toplumsal, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin program geliştirilirken dikkate alınmadığı düşünülmektedir (İlhan Beyaztaş, Kaptı ve Senemoğlu, 2013).

1998 İlkokul Programında çocuklara işe yarayacak bilgilerin öğretilmesi, bilimsel yöntemi kullanmanın önemi, demokrasi ile okul arasındaki bağ, bireysel farklılıkların ve yeteneklerin dikkate alınması, etkin katılımın sağlanması, yaparak yaşayarak öğrenmenin önemi vurgulanmıştır (Çiydem ve Akdağ, 2021).

Ulutaş ve Erman (2011) yapmış oldukları çalışmada Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze Türkiye'de uygulanmış olan ilkokul programlarında ölçme ve değerlendirmeye ilişkin şu bulgulara yer vermişlerdir: “

- 1926 ilkokul programında ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağına dair herhangi bir bilgiye yer verilmemiş daha çok kaç sınav yapılacağı ve bunun sınıf geçme üzerine nasıl etki edeceği üzerinde durulmuştur.
- 1936 ilkokul programında da yine aynı şekilde ölçme ve değerlendirme konuları üzerinde durulmamış ve bu hususta herhangi bir bilgiye yer verilmemiş olup bitirme sınavları ve sınıf geçme koşulları üzerinde durulmuştur.
- 1948 ilkokul programlarında da ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağına dair bir bilgi sunulmamış yalnızca aritmetik ders programı için bu konuda açıklamalara yer verilmiş ve coğrafya defterlerinden bahsedilmiştir.”

- “1954 ilkokul programında ölçme ve değerlendirme uygulamalarında yazılı ve sözlü yoklamalara, ödevlere, gözlemler ve proje çalışmalarına değinilmiştir.
- 1954-1968 yıllarında ölçme ve değerlendirmenin hangi gerekçelerle yapılacağı, dikkat edilecek hususların neler olduğu konusunda yalnızca aritmetik dersi üzerinde durulmuştur. Aritmetik dersinin programında “değerlendirmenin eğitimin bir parçası olduğu, öğrencilerin gelişmesi ve ilerlemesi amacıyla kullanılması” gerektiği vurgulanmıştır. Yazılı ve sözlü yoklamalara yer verilmiş olup örneklerle değinilmemiştir.
- 1968 ilkokul programında değerlendirmenin nasıl yapılacağı, hangi amaçlarla yapılacağı ve dikkat edilmesi gereken hususlar detaylı bir biçimde gösterilmiştir. Yazılı ve sözlü yoklamalar ve gözlem yoluyla değerlendirme yöntemlerine yer verilmiş, öz değerlendirme yapılması yönünde öneri de içermektedir.
- 1982 yılından sonra yapılan programlarda değerlendirme uygulaması için çeşitli soru örneklerine değinilirken bu uygulama her ders için olmayıp sadece fen ve matematik derslerini kapsamaktadır. Yer verilen soru örneklerinin tamamının açık uçlu ya da çoktan seçmeli olduğu ve bu soruların çoğunlukla bilgi ve kavrama düzeyindeki kazanımları içeren sorular, az bir kısmının ise uygulama düzeyindeki kazanımlara ilişkin sorular oldukları görülmektedir.”

2005 öncesi ilkokul programları, davranışçı yaklaşımın hakim olduğu konu sıralamasında doğrusallık ilkesinin yer aldığı, bilgilerin ezbere dayalı geleneksel yöntem ve tekniklerle öğretmen merkezli olarak aktarıldığı, öğrencileri yarıştıran sonuç odaklı geleneksel ölçme ve değerlendirmeye dayalı, velilerin sürece katılmadığı, yöneticilerin kontrol edici olarak sürece dâhil olduğu bir sistemken; 2005 sonrası yenilenen ilköğretim programı ile kazanımlara dayalı yapılandırmacı bir yaklaşımın hakim olduğu, konuların sarmallık ilkesine dayalı bilgilerin alternatif yöntem ve tekniklerle aktarıldığı, sorgulamanın öğretildiği öğrenci merkezli, veli ile işbirliği yapılan öğrencinin ihtiyaçlarına eğilen yönetici ve öğretmenler hedeflenmiştir (Gelen ve Beyazıt, 2007).

İlkokul Programı ile öğrencilerin gelişim seviyelerine uygun ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak onların; öz güven, öz disiplin, günlük hayatta gereksinim duyacağı temel düzey sözel, sayısal, sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı edinmiş bireyler olarak

gelişmelerini sağlamaktır. Kısaca değerlerle ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir (MEB, 2023). İlkokul Programında her derste o dersle ilgili beceri ve değerleri kazandırmak hedeflenmiştir. Programın dersler bazındaki hedeflerine kısaca değinecek olursak; Hayat Bilgisi Programı ile hedeflenen temel yaşam becerilerine sahip, kendini tanıyan, sağlıklı ve güvenli bir yaşam süren, yaşadığı toplumun değerlerini özümseyen, doğaya ve çevreye duyarlı, araştıran, üreten ve ülkesini seven bireyler yetiştirmektir.

Matematik Öğretim Programı ile hedeflenen matematiksel okuryazarlık geliştirme, matematiğin sanatla ve estetikle ilişkisini fark edebilme, sistemli, dikkatli ve sabırlı olma, üst bilişsel bilgi ve beceriler geliştirme, matematiksel kavramları algılama özelliklerine sahip bireyler yetiştirmektir. Türkçe Öğretim Programı ile hedeflenen öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri konuşma, okuma, dinleme, izleme ve yazma ile ilgili dil ve zihinsel becerileri kazandırmaktır. Müzik Öğretim Programı ile hedeflenen duygu ve düşüncelerini müzik yolu ile ifade etmesini sağlamak, müziksel algı ve bilgilerini geliştirmek, müzik yolu ile estetik yönünü geliştirmektir. Beden Eğitimi Öğretim programı ile hedeflenen oyun ve fiziki etkinlikler yolu ile hayatları boyunca kullanabilecekleri temel sportif hareketleri, aktif ve sağlıklı hayat becerileri, dayanıklılık, çabukluk, esneklik, hareketlilik, koordinasyon, kuvvet ve ritim kazandırmaktır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı ile hedeflenen din ve ahlakla ilgili temel kavramların öğretilmesidir. Görsel Sanatlar Öğretim Programı ile hedeflenen bireyin kendini ifade edebilmesi ve estetik bilinç kazanmasıdır. Trafik Güvenliği Öğretim Programı ile öğrencilerde trafik güvenliği bilincini oluşturmak ve gelecekte trafik kuralları konusunda duyarlı davranışlar gösterebilecek bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. İngilizce Öğretim Programı ile dinleme ve konuşma becerileri üzerinde durularak öğrencilerin sıradan ve gündelik değişlerle somut gereksinimlerini karşılaması, basit düzeyde iletişim kurabilmesi amaçlanmıştır (MEB, 2023).

Gün geçtikçe bilim ve teknolojiye kat edilen gelişmeler dünyadaki sosyo-ekonomik dinamikler başta olmak üzere birçok alanda değişim ve dönüşümlere yol açmıştır. Eğitim kurumları da bu değişim sürecine ayak uydurabilmek için çağın gereklerini yerine getirebilen nitelik ve nicelikte bilgi ve becerilere sahip bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu durum da eğitim programlarında sürekli gelişme ve değişime neden olmaktadır. Nitekim

cumhuriyetin kuruluşundan günümüze değin eğitim programlarının gelişimi incelendiğinde o günün şartları ve bilimsel gelişmeler ışığında revize edilerek ya da tamamen kaldırılıp yeni bir program hazırlanarak çağdaş eğitime imkan sağlayan esnek bir yapıya büründürülmeye çalışıldığı görülmektedir.

2.6. Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme

Geçmişten günümüze eğitim ve öğretimin yapıldığı her dönemde ölçme ve değerlendirmeye gereksinim duyulmuştur. Öyle ki ölçme ve değerlendirme olmadan öğretim süreci düşünülemez kanısı yaygınlaşmıştır. Bir eğitim sisteminin başarılı mı başarısız mı olduğu, bunun nedenleri ve alınabilecek tedbirler konusunda dönüt sağlayarak bir yol haritası çizmemizi sağlayacak olan ölçme ve değerlendirme sürecidir.

Ölçme ve değerlendirme kavramları sıklıkla birbiri ile karıştırılan ancak birbirinden farklı aynı zamanda birbiri ile ilişkili kavramlardır. Ölçme olmadan değerlendirme yapmak mümkün olmadığı gibi değerlendirme yapılmayacaksa ölçmenin yapılması da anlam taşımamaktadır. Günlük hayatın her alanında kullanılan bir kavram olan ölçme basitçe bir şeyin özelliğinin ya da niteliğinin sayısallaştırılması veya sembolle ifade edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Değerlendirme ise ölçme sonucu ile ilgili bir ölçüte dayalı karar verme süreci olarak tanımlanmaktadır. Tüm ölçmeler değerlendirme işlemlerine hizmet etmektedir (Semerci, 2011).

Ölçme işleminde gözlenen özelliğin bir betimlemesi yapıldığı için tek başına bir anlam içermemektedir. Anlam ifade edebilmesi değerlendirme ile mümkündür. Ölçmeye yol açan temel durum “fark”tır (MEB, 2022). Ölçmenin temelinde, meydana gelen bir değişme yatmaktadır. Çevremizde var olan nesnelerin birçoğunun gözlenebilir bir özelliğinde ortaya çıkan farklılık ölçme ihtiyacını doğurmaktadır.

Öğretim sürecinin kontrollü bir şekilde gerçekleştirilmesinde ölçme ve değerlendirme önemli bir yer tutmaktadır. Öğretim faaliyetlerinden yararlanacak olan bireylerin tüm yönleri ile tanınmasında, dersin içeriğinin grubun özelliklerine uygun olarak seçilmesinde, öğrenme eksiklerinin tespitinde, öğretim süreçlerinin sonunda öğrenme düzeylerinin belirlenmesinde ölçme ve değerlendirme önemli bir işleve sahiptir (Tan, 2009).

Ölçmenin önemini görmezlikten gelen hiçbir bilim dalı, din, sanat ya da ideoloji bulunmamaktadır. Ölçme bilimsel süreçlerin ayrılmaz bir parçasıdır. Bilim öznenin davranışlarını betimlemek, açıklamak ve yordama ile ilgilenir. Bilimlerin ölçmede ulaştıkları duyarlılık düzeyi bilimsellik düzeyini yansıtmaktadır (Baykul, 2010). Eğitim sisteminde ölçme ve değerlendirmeye yer verilmeden sistemin geçerliğinin ve güvenilirliğinin kontrolü sağlanamaz. Kontrol edilmeyen süreçler denetlenemez, denetlenemeyen süreçler de değerlendirilemez. Ölçme yapılmadan sistemde girdi, süreç ve çıktı gibi öğeler kontrol altına alınamaz (MEB, 2022).

Ölçme ve değerlendirme üzerine yapılan pek çok araştırma eğitimde ölçme ve değerlendirmenin üç temel yararı üzerinde durmuştur. Bu üç yararı şöyle ifade etmişlerdir: Öğrencileri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda uygun alanlara yönlendirmek, başarıyı eksiksiz ve hatasız olacak şekilde net bir biçimde tespit etmek, öğrenme ve öğretme etkinliklerini etkili şekilde planlayıp uygulamaktır (İşman ve Eskicumalı, 2003).

Öğretim sürecinin farklı aşamalarında farklı amaçlarla ölçme ve değerlendirme işlemleri uygulanmaktadır. Öğretim sürecinin öncesinde hazır bulunuşluk, tanılama ve yerleştirme amacıyla, öğretim süresince öğrencilerin gelişimini izlemek, öğrenme eksikliklerini tespit etmek için, öğretim sürecinin sonunda ise öğrencilerin kazanımları hangi düzeyde gerçekleştirdiklerini belirlemek amacıyla yapılmaktadır (Gronlund, 1998). Bu değerlendirmeler genellikle üç başlık altında toplanıp öğretim sürecinin başında, öğrenme süresince, öğretim sürecinin sonunda uygulanmaktadır. Bu değerlendirme türleri;

➤ **Tanıma ve Yerleştirmeye Yönelik Değerlendirme (Diyagnostik Değerlendirme)**

Bir öğretim sürecinin başında öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini tespit etmek, muafiyet durumlarını belirlemek ya da onları hazır bulunuşluk seviyelerine göre gruplandırmak amaçlı yapılmaktadır. Bu amaçla yapılan değerlendirme sonucunda öğretmen öğrencilerini o dersin yeni kazanımlarını edinebilecek uygun düzeye ulaştırmaya çalışır, öğrencilerin düzeyi yeni öğrenmeler için uygunsa öğrenime önceden planlandığı şekilde devam edilir.

Yani tanılayıcı değerlendirmenin amaçlarından biri öğretmen ve öğrenciler için planlanmış olan öğretim süreci ile ilgili kısa sürede bilgiler sağlamaktır. Öğrenim süreci

öncesinde uygulamaya yönelik geliştirilen bu değerlendirme biçiminde daha çok bir önceki öğrenme düzeylerinde edinmeleri gereken bilgi, beceri ve tutumları ne derece edinebildiklerini ortaya koymak yani hazır bulunuşluklarını belirlemek için yapılmaktadır (Semerci, 2011). Tanıma ve yerleştirmeye yönelik değerlendirme öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini belirlemek, onları farklı özellikleri bakımından tanımak amacıyla yapılır (Baykul, 1999; Akt. Karaca, 2008). Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinışsel özellikleri dikkate alınarak öğrencilere kazandırılması düşünülen kazanımları edindirici etkinliklere yer verilecek şekilde planlamalar yapılmalıdır (Demirel, 2004; Linn & Ground, 2000; Akt. Yılmaz, 2011).

Tanılayıcı değerlendirmede, öğrencileri eğitimsel olarak grupta amaçlandığında genellikle başvuru bir değerlendirme türüdür. Sıklıkla bir okul ya da kursa başvuruda öğrencinin hazır bulunuşluk ve giriş sürecindeki seviyesini tespit etmek amacıyla başvurulmaktadır. Ulaşılan veriler sonucunda öğrencinin düzeyine uygun eğitim programına yerleştirilmesi sağlanmaktadır (Sönmez, 2001).

➤ Yetiştirme ve Biçimlendirmeye Yönelik Değerlendirme (Formatif Değerlendirme)

Biçimlendirici değerlendirme öğrenme ve öğretme faaliyetlerini düzenlemede kullanılacak geri dönütleri sağlayan, öğretmen ve öğrenciler tarafından gerçekleştirilen etkinlikler bütünüdür (Black & Wiliam, 1998). Farklı bir anlatımla biçimlendirici değerlendirme öğrenilen bilgilerin kullanılmasını amaçlayan iyileştirilmiş bir öğrenme sürecidir. Öğrenme sürecinin bir parçası olarak görülen bu değerlendirme türünde öğrenmede oluşan hataları bulma ve düzeltme amacı güdülmektedir (Berry, 2008). Bu değerlendirme türü öğrenciyi hem kendi öğrenmelerinden hem de akran öğrenmelerinden sorumlu tutan öz değerlendirme ve öz düzenleme süreçlerini içererek öğrenmeye istek ve katılımı artıran yapıcı bir değerlendirme sürecidir (Uysal Kurtulmuş, 2018).

Bu değerlendirme türünde amaç öğrenciyi not ile değerlendirmek değil öğrencide oluşan öğrenme eksikliklerini tespit edip gidermektir. Süreç aynı zamanda öğrenme eksikliklerine yol açan nedenlerin tespiti ve ortadan kaldırılması için öğretmen ve öğrenciye dönütler sağlarken, öğretim ortamının, yöntem ve tekniklerinin sürekli gözden geçirilmesine de olanak tanıyarak sistemin kontrol edilmesini sağlar. Eğitim programının konu bitimi, ünite sonu gibi belirli aşamalarında uygulanır.

➤ Değer Biçmeye/Düzey Belirlemeye Yönelik Değerlendirme (Summatif Değerlendirme)

Öğretim sürecinin sonunda yer verilen bu değerlendirme türünde amaç tamamlanan eğitim sonucunda öğrenciye ulaştığı düzey hakkında bilgi vermektir. Bu değerlendirme not verilerek yapılır. Üniversitelerde uygulanan final sınavları ya da bitirme sınavları bu değerlendirme türüne örnek olarak verilebilir. Bu tür düzey belirleyici değerlendirmelerin sonuçları öğrenci başarısını değerlendirme amaçlı öğrenciye not verme, bir sonraki ders başarılarını yordama ve başlangıç noktasını belirleme, öğrenciler arası başarının kıyaslanması amacıyla kullanılmaktadır (Tekin, 1994). Ürünün, sonucun, çıktıların değerlendirilmesi ya da tümel değerlendirme olarak farklı isimlerle ifade edilen bu değerlendirmede sürecin geliştirilmesi yönünde bir kaygı yoktur, öğrencinin başarısını değerlendirmek esastır. Ölçme aracı olarak başarı testleri kullanılmakta ölçme sonucunda elde edilen puanlar bir ölçütle karşılaştırılarak başarılı-başarısız veya geçti-kaldı gibi kararlar verilerek değerlendirilmektedir (Köse, 2011). Kısaca ifade edecek olursak ölçme ve değerlendirme işlemi sonucu elde edilen bilgiler (Semerci, 2011): “

- Öğretimle ilgili kararlar almak,
- Öğrenciye not vermek,
- Öğretim programları ve yönetim ile ilgili karar almak,
- Rehberlik ve yönlendirme yapmak,
- Öğrenci seçme, tanılama ve yerleştirme gibi amaçlarla kullanılmaktadır.”

2.6.1. İlkokulda Ölçme ve Değerlendirme

Eğitimde ölçme denildiği zaman akla ilk gelen kavram sınav olmaktadır. Oysaki eğitimde ölçme yalnızca sınavlardan ibaret değildir. Akademik başarı dışında, yetenek, tutum, ilgi, özel yetenek gerektiren alanlar vb. özelliklerde ölçmeye konu oluşturmaktadır (MEB, 2022). Eğitimin daha geleneksel olarak gerçekleştirildiği dönemlerde bilgiyi ezberlemek, akılda tutmak, yeri gelince hatırlamak önemliyken bilgiye ulaşmanın çok kolaylaştığı günümüzde artık bu bilgileri uygun durumlarda kullanmak önem kazanmaktadır. Yani artık beceri kavramı eğitim alanında öne çıkarılmaktadır (MEB, 2022).

Ülkemizde eğitim alanında son yıllarda sıkça üzerinde durulan konu öğrenen merkezli öğrenme-öğretme yaklaşımıdır. 2005 yılında Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde yapılan

alışmalar sonucunda değişime gidilmiş ve yapılandırmacı yaklaşım benimsenmiştir. Yapılandırmacı öğrenme kuramına dayalı ölçme ve değerlendirme sisteminde bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak, öğrenme için değerlendirme anlayışının temel alınması, alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerine yer verilmesi, süreç odaklı bir değerlendirmenin yapılması hedeflenmektedir.

İlkokul düzeyinde ölçme ve değerlendirme çocukları sınav kaygısına sürüklemeyen küçük yaşlardan itibaren öğrenmeyi öğrenme becerisini geliştirerek; araştırıcı, sorun çözücü ve yaratıcı nitelikleri artırmayı hedefler. İlkokulda öğretmenler öğrenci başarısını değerlendirmede geleneksel ölçme ve destekleyici değerlendirme yöntemlerini birlikte kullanmaktadırlar. Geleneksel ölçme yöntemleri ürün odaklıdır. Ancak ürün kadar öğrencinin bu süreçte bilgiyi nasıl yapılandırđının gözlemlenmesi de o ürünün ortaya çıkarılabilmesi açısından değer taşımaktadır. Bu sebeple geleneksel ölçme yöntemlerinin yanı sıra alternatif yöntemlere de yer verilerek süreç desteklenmelidir (MEB, 2022).

İlkokulda kullanılan geleneksel ölçme yöntemleri arasında en sık başvuru alan yazılı sınavlarda doğru- yanlış maddeleri, eşleştirme maddeleri, çoktan seçmeli maddeler, açık uçlu sorular, kısa cevaplı sorular yer almaktadır. Alternatif değerlendirme yöntemleri arasında ise portfolyo, performans değerlendirme, öz değerlendirme, akran değerlendirme, rubrik, kontrol listeleri, dereceleme ölçekleri, gözlem formları sık kullanılmaktadır.

09/09/ 2023 tarihli ve 32304 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliği hükümlerine dayanılarak hazırlanan Milli Eğitim Bakanlığı Yazılı ve Uygulamalı Sınavlar Yönergesinin ilgili maddesinde ilkokullarda kısa süreli, hazır bulunuşluk, tarama ve deneme sınavları da dâhil olmak üzere ne ad altında olursa olsun sınav yapılamaz ibaresine yer verilmektedir. Öğrenci başarısını ölçme amaçlı hazırlanan süreç odaklı değerlendirmeye yönelik çalışmalarda çoktan seçmeli sorulara yer verilemez denilmektedir. İlkokullarda süreç odaklı değerlendirme yöntemine uygun ölçme araçlarının öğrencinin gelişim dosyasında tutulması gerektiği üzerinde durulmaktadır. İlkokullarda sınıf öğretmeni yanı sıra derse giren branş öğretmenleri de bu yönetmeliğe uygun hareket etmelidirler. İlkokullarda Türkçe'nin doğru ve güzel kullanımını geliştirmek amacıyla dinleme, konuşma, yazma ve okuma becerilerini geliştirici ölçme araçlarının kullanımının

önemi vurgulanmaktadır. Özellikle öğrencilerin yazma becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

İlkokullarda öğrencilerin ölçme araçlarına verdikleri cevaplara yönelik sınıf öğretmeni tarafından geri bildirim notları tutulması ve öğrenci gelişiminin takibi için velilerle paylaşılması amaçlanmaktadır. İlkokullarda öğrencilerin başarısı; gelişim düzeyleri dikkate alınarak öğretmen rehberliğinde gerçekleştirilen ders etkinliklerine katılım, bireysel ve grupta yapılan etkinliklere katılım gözlem formları, oyun temelli değerlendirmeler ve verilen görevleri yerine getirme amaçlı ölçme araçları ile takip edilmektedir. Karnede öğrenci başarı durumları “çok iyi”, “iyi”, “yeterli”, “geliştirilmeli” kavramlarına yer verilerek gösterilmektedir.

2.6.2. İlkokul 4. Sınıflarda Sınav Uygulaması

Geçmişten günümüze sınavlar eğitim sisteminin bir parçası olarak süregelmiştir. Öğretmenler çeşitli nedenlerle öğrencilerin okuldaki öğrenmelerini ölçme gereği duymaktadırlar (Turgut ve Baykul, 2013). Ölçme denildiği zaman ilk akla gelen kavram sınav olmaktadır. Ölçme hangi gerekçe ile yapılıyor olursa olsun ölçme işlemi çoğunlukla sınavlar aracılığı ile gerçekleştirilmektedir (Linn ve Gronlund, 1995). Genel olarak okullarda uygulanan sınavlar öğrencilerin o derse ait hazır bulunuşluk düzeylerini belirleme, ön öğrenmeleri tespit etme, her bir ünite sonunda öğrencilerin ulaşması gereken kazanım düzeyine ne derece ulaşıldığını tespit etme, dersin belirli dönemlerinin sonunda öğrenme düzeylerini ortaya koyma gerekçeleri ile yapılmaktadır (Özçelik, 1998). Öğrencilerin hedeflenen kazanımlara ne derece ulaşmış ulaşamadıkları sadece okullarda ders öğretmenleri tarafından yapılan sınavlarla değil aynı zamanda ulusal düzeyde gerçekleştirilen merkezi sınav uygulamaları ile de ortaya konulmaktadır. Bu sınavların yapılma gerekçelerinden bir diğeri ise öğrencileri bir üst öğretim kademesine yerleştirmektir. Bu sınavlar zaman içinde isim değiştirmiş ancak uygulama amaçlarının değişmediği görülmektedir (Akpınar, 2017; Atar ve Büyüköztürk, 2016; Can, 2017; Dere, Dinç ve Koluman, 2014).

İlkokulda sınavların nasıl yapılacağı yönetmeliklerle belirlenip gerekli açıklamalara değinilmiştir.14 Ekim 2023 tarihinden önce, ilkokulda ölçme ve değerlendirme detaylı olarak şöyle açıklanmaktadır; ilkokul 1, 2 ve 3. sınıflarda öğrenci başarıları sınav yapılmadan, öğretmenin sınıf içi gözlemine dayalı değerlendirmeler sonucunda “çok iyi”, “iyi”,

“geliştirilmeli” şeklindeki ifadelerle belirlenmektedir. İlkokul 4.sınıflarda ise öğrenci başarısı sınav ve ders içi etkinliklere katılım notu ile değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme 100 tam puan üzerinden belirlenir. Sınav ve ders içi etkinliklerde 45 puan ve üzeri almak başarılı kabul edilirken 45 puanın altında bir not almak başarısızlık olarak kabul görmektedir. Bir dönemde her dersten iki sınav uygulanmaktadır. Sınavların yapılacağı tarih en az bir hafta önceden öğrencilere duyurulmaktadır. Bir şubede bir günde yapılacak sınav sayısı ikiyi geçemez ve her bir sınav süresi kırk dakikayı geçemez olarak belirtilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Okulöncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği gereğince öğretmenler öğrencilere dersin haftalık ders saati sayısına göre ders etkinliklerine katılım notu vermektedir. Haftalık ders saati iki ve daha az olanlara iki, haftalık ders saati ikiden fazla olanlara ise üç defa ders etkinliklerine katılım notu verilmektedir. Sınav sonuçları sınavların yapıldığı tarihten itibaren 10 iş günü içinde e- Okul sistemine işlenir ve öğrencilere bildirilir. İlkokul 4. sınıflarda bir dersin dönem puanı; öğrencinin sınavlardan aldığı puan ile ders içi etkinliklere katılım puanının aritmetik ortalaması hesaplanarak belirlenmektedir. İlkokulda öğrencilerin sınıf tekrarı yaptırılmaması esastır ancak velinin yazılı talebi üzerine istenilen yeterlilik düzeyine ulaşamamış öğrenciler bir defaya mahsus sınıfta kalabilmektedir (MEB, 2018).

2.6.3. İlkokul 4. Sınıflarda Yazılı Sınav Uygulamasının Kaldırılmasının Gerekçesi

Ölçme ve değerlendirme eğitim öğretimin önemli bir parçasıdır. Öğrenme sürecinin farklı aşamalarında öğrencilerin yaptıklarını ve yapabileceklerini belirler. Öğretmen ve öğrencinin yeni hedefler belirlemesine yardımcı olur. Yapılan değerlendirmeler sonucunda kayıt altına alınan sonuçlar ve hazırlanan raporlar öğrenci, öğretmen ve veliye dönüt sağlar. Ölçülen kazanımların düzenli olarak değerlendirilmesi, öğrencilerin eksik kazanımlarının fark edilip giderilmesine yardımcı olur.

Ülkemizde ortaöğretime ve yükseköğretime geçişte öğrencilere sınav uygulanmaktadır. Bu durum öğrenci velilerinde, sınavlarda başarılı olmak için sürekli soru çözme ve deneme sınavına girme gerekliliği algısı yaratmaktadır. Bu durumun öğrencilerin üzerinde yarattığı kaygı ve stres düzeyi nedeni ile olumsuz sonuçlar doğurduğu görülmektedir. 14 Ekim 2023 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı Yazılı ve Uygulamalı Sınavlar Yönergesinde “İlkokullarda; kısa süreli, hazır bulunuşluk, deneme ve tarama sınavları da dâhil hiçbir ad altında sınav yapılamaz. Süreç odaklı değerlendirmeye yönelik hazırlanan

ölçme araçlarında çoktan seçmeli sorular kullanılamaz” maddesinin yürürlüğe girmesi ile ilkokullarda yazılı sınav saati uygulaması kaldırılıp sonuç odaklı değerlendirme yerine süreç odaklı değerlendirme sistemine geçilmiş olduğu açıklanmıştır. (MEB, 2023).

Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürü Kemal Bülbül, ilkokullardaki ölçme değerlendirme uygulamalarındaki yeniliklere ilişkin Anadolu Ajansı muhabirine (AA) yaptığı açıklamada bu değişikliğin gerekçeleri olarak şu maddelere değinmiştir (Anadolu Ajansı, 2023): “

- Öğrencilerin verilen yönergeleri algılaması ve uygulaması, öğretmenin eş zamanlı olarak geri bildirim vermesi, bu sürecin planlı yürütülüp öğrencinin ürünlerinin gelişim dosyasında tutulması,
- Öğrencinin bulunduğu nokta ile geldiği nokta arasındaki gelişim seviyesini belirlemenin ölçmenin temel amacı haline dönüşmesi,
- Sonuçtan çok sürecin ön plana çıkarıldığı durum değerlendirmesine yoğunlaşılması,
- Türkçe’nin doğru ve etkin kullanımının sağlanması amacı ile konuşma, yazma, dinleme ve okuma becerilerine ağırlık verilmesi,
- Test çözme alışkanlığı yerine öğrencilerde düşünme becerilerinin gelişmesi, düşündüğünü yazması, muhakeme yeteneğini geliştirmesi gibi beceriler geliştirmenin hedeflenmesi sağlanacaktır.”

Süreç odaklı değerlendirme yaklaşımıyla öğretim sürecinde neler yapıldığı, öğrencideki gelişimin ne düzeyde olduğunu betimleyen bir durum değerlendirmesi yapılmaktadır. Böylece öğrencinin sürecin başındaki seviyesi ile sürecin sonundaki gelişim seviyesinin ne olduğunun ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu süreçte öğrencinin gelişimi belli aralıklarla düzenli olarak takip edilmekte ve öğrenciye, veliye dönüt verilmektedir. Okul öncesi ve ilkokul 1.2.3. ve 4. sınıflarda öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimi sürekli takip edilerek onların gelişim düzeyleri öğretmen rehberliğinde gerçekleştirilen bireysel veya grupla yapılan etkinliklere katılım, gözlem formları, oyun temelli değerlendirmeler ve verilen görevleri yerine getirme gibi ölçme aracı ile takip edilmesi kararlaştırılmıştır. (MEB, 2023).

Gelişmekte olan ülkelerin hedefinde bulunan çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmada çağdaş bir eğitim sisteminin rolü yadsınamaz. Nitekim nitelikli bir eğitim sistemi toplumların sosyal,

kültürel ve ekonomik alanda kalkınmasında birincil derecede öneme sahiptir. Çağdaş bir eğitim sisteminde öğrenci, eğitim ve öğretimin merkezinde aktif bir rol üstlenir. Eğitim öğretim faaliyetleri öğrencilerin duyuşsal, bilişsel ve bedensel gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak düzenlenmelidir. Hedeflenen nitelikli eğitime ulaşıp ulaşamadığının tespiti için aynı şekilde çağın gereklerine uygun yöntem ve tekniklerle değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun içinde eğitimde ölçme ve değerlendirme akademik başarının ölçülmesinden ibaret olmamalı bireysel farklılıkların ön plana alındığı öğrenen özelliklerinin ölçülmesini de içermelidir. Aynı zamanda ölçme değerlendirme bireyin öğrenme stillerini, öğrenme stratejilerini, baskın zeka türünü ve yeteneğini, ilgilerini, mizaç gibi özelliklerinin de ölçülmesini hedeflemelidir (Otrar, 2023). Bu nedenle , eğitim öğretim sürecinde kullanılan ölçme ve değerlendirme yöntemleri çeşitlendirilmeli, öğrencinin tüm yönleri ile değerlendirildiği kapsamlı yaklaşımlar geliştirilmeli, sürecin uygulayıcıları olan öğretmenler güncel yaklaşımları takip ederek sürecin etkili bir şekilde yürütülmesinde katkı sunmalıdırlar.

2.7. İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu başlıkta ilkokul 4.sınıflarda yazılı sınavların kaldırılıp süreç odaklı değerlendirmeye geçilmesi uygulamasına yönelik yurtiçinde yapılan doğrudan ve dolaylı çalışmalara yer verilecektir.

2.7.1. İlkokulda Yazılı Sınavların Kaldırılmasına Yönelik Doğrudan Yapılmış Çalışmalar

Şahin ve Gürbüzkol (2025) “*Sınıf Öğretmenlerinin Gözünden Millî Eğitim Bakanlığının Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliği: Değişen Eğitim Dinamikleri*” adlı çalışmalarında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanmış olan ölçme ve değerlendirme yönetmeliğine yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmayı Van ilinde görev yapan 30 sınıf öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yaparak gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada toplanan veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda sınıf öğretmenlerinin yeni yönetmeliği öğrencilerin sınav kaygısı ve stresini azalttığı için önemli bir adım olarak gördüklerini bu durumun öğrencilerin akademik ve duygusal gelişimine katkı sağlayacağını, sınıflarda daha derinlemesine ve sosyal bir öğrenme ortamı oluşturacağını düşündükleri ortaya konulmuştur. Öğretmenler böyle bir

değişikliğe gidilme gerekçesi olarak sınav kaygısını azaltma, öğrencilerin zaman yönetimi becerilerini geliştirme, öğrencileri daha fazla motive etme ve öğrencilerin davranışlarını kapsamlı bir şekilde değerlendirmeye olanak sağlama gibi olumlu görüşleri ileri sürmüşlerdir.

Bakırcı, Şabap ve Özdemir (2024) ilkökul öğretim kademesinde yazılı sınavların kaldırılmasına yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçladıkları çalışmalarında Türkiye’deki bir doğu ilinde bulunan aynı ilkökulda görev yapan 10 sınıf öğretmeni ile çalışmışlardır. Çalışmayı nitel araştırma desenlerinden olgubilim ile yürütmüşlerdir. Araştırmanın örnekleme kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmada veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen 5 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda ilkökulda sınavların kaldırılmasıyla öğrencilerin stresli bir ortamdan uzaklaşacağı, sınav kaygısından kurtulacağı, kalıcı öğrenmenin sağlanacağı, motive olmaları gibi olumlu görüşlere yer verilirken; rekabetin azalması, kendini değerlendirememesi, güdülenme düzeyinin azalması gibi olumsuz görüşlerde ortaya konmuştur. Araştırmada sınavların kaldırılmasının öğretmenler üzerindeki etkilerine ilişkin olumlu ve olumsuz öğretmen görüşleri de ortaya konmuştur. Öğretmenler iş yükünün azalması, problem çözme, iş birliği, iletişim ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olma gibi olumlu görüşler bildirirken; iş yükünün artması, objektif değerlendirme olmayacağı, öğrencileri kontrol etmekte zorlanma, öğrenme yöntemlerini seçmede zorlanma gibi gerekçelerle olumsuz görüş bildirmişlerdir.

Kuru ve Taş (2024) ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin sınavlara dair görüşlerini ortaya koymayı amaçladıkları çalışmalarında Kahramanmaraş ilinde bulunan ilkökullarda öğrenim gören 77 dördüncü sınıf öğrencisi ile çalışmışlardır. Nitel araştırma desenlerinden olgubilim ile yürütülmüştür çalışma. Araştırmanın örnekleme kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmada veriler nitel araştırmalarda veri toplama tekniklerinden yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmış, elde edilen veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin çoğunlukla sınavlara dair olumlu görüşlere sahip oldukları ortaya konmuştur. Öğrenciler sınavların yapılması gerektiğini, sınavlar sayesinde seviyelerini öğrendiklerini, dersi daha iyi anladıklarını, başarılarının arttığını, ortaokula hazırlandıklarını ifade etmişlerdir.

Güven (2024) ilkokul 4. sınıflarda sınav ile değerlendirmenin kaldırılmasına ilişkin veli görüşlerini ortaya koymak amacıyla yaptığı çalışmada; sınavların ve not ile değerlendirmenin kaldırılması uygulamasının öğrencilerin sınav kaygısını, ders çalışma alışkanlığını ve akademik başarılarını nasıl etkilediği üzerine çıkarımlarda bulunmayı hedeflemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul Esenyurt'taki bir ilkokulun 4.sınıf velilerinden seçilmiş 13 öğrenci velisi oluşturmaktadır. Nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik yöntemle gerçekleştirilen çalışmada örneklem yöntemi olarak kartopu örnekleme yöntemi seçilmiş, veriler yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda şu bulgulara yer verilmiştir; çocuklar üzerinde sınav stresi yaşamamaları nedeniyle psikolojik açıdan olumlu etki yarattığı, rahat davranma, ders çalışma sorumluluğunu almama, öz denetim, zamanı planlama açısından olumsuz, ders başarısının olumsuz etkilendiği, ders çalışma isteği ve motivasyonunda düşme olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacı ölçme ve değerlendirmede karma bir modelin uygulanabileceği önerisinde bulunmuştur.

İlkokulda yazılı sınavların kaldırılmasına yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde tüm çalışmalarda yöntem olarak nitel desenin seçildiği ve nitel araştırma desenlerinden olgubilim yöntemini iki araştırmacının kullandığı diğer iki araştırmacıdan birinin durum çalışmasını, diğerinin ise fenomenolojik yöntemi tercih ettiği görülmektedir. Araştırmacılardan ikisinin yarı yapılandırılmış diğer ikisinin ise yapılandırılmış görüşme tekniğini kullanarak veri topladığı görülmektedir. Çalışmaların üçünde kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi birinde ise kartopu örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaların ikisinde katılımcılar öğretmenlerden, birinde öğrencilerden diğerinde ise velilerden oluşmaktadır. Araştırmalarda benzer sonuçlara ulaşılmış, sınavların kaldırılmasına yönelik katılımcıların olumlu ve olumsuz görüşler beyan ettikleri, uygulamanın öğrenciler üzerindeki sınav kaygısı ve stresi ortadan kaldıracığı için olumlu; derslere karşı motivasyonun azalması ve akademik başarının düşmesi açısından olumsuz sonuçlar doğuracağı ortaya konmuştur. Öğrencilere yönelik yapılan çalışmada ise genel kanının aksine öğrencilerin sınavlara karşı olumlu düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilerin, sınavlar hakkında motivasyonlarını ve akademik başarılarını olumlu yönde etkilediği düşüncesine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

2.7.2. İlkokulda Yazılı Sınavların Kaldırılmasına Yönelik Dolaylı Olarak Yapılmış Çalışmalar

İlkokul 4. Sınıflarda yazılı sınavların kaldırılıp süreç odaklı değerlendirmeye geçilmesi yeni bir durum olduğu için literatür taramasında ilgili araştırmalar sınırlı sayıda bulunmaktadır. Bu nedenle konuyla ilgili benzer çalışmalara değinilecektir. Bu konuyla ilişkili alanyazınada bulunan dolaylı çalışmalar:

Turan (2025) *“Güncellenen Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliğine Yönelik Öğretmenlerin Görüş ve Deneyimleri”* konulu çalışmasında 9 Eylül 2023 tarihinde yürürlüğe giren ölçme ve değerlendirme yönetmeliğine yönelik öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymayı amaçladığı bu çalışmayı nitel araştırma desenlerinden durum çalışması olarak tasarlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu lise ve ortaokul seviyesindeki 15 dil öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmış, içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda ölçme ve değerlendirme yönetmeliğinde yapılan değişikliklerin öğretmen ve öğrenciler üzerinde hem olumlu hem olumsuz etkilerinin olduğu kesin olarak tamamen olumlu ya da olumsuz yargısının oluşmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada iş yükünün artması, evrak yükünün artması, kazanımları yetiştirememesi açısından olumsuz; öğrencilerin seviyesini takip edebilme, dil dersleri açısından daha doğru bir uygulama olması, öğrencilerin dil becerilerinin gelişmesi, ezberi bilginin bırakılıp bilginin uygulamaya dönüştürüldüğü bir sisteme geçilmesi, kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri olumlu görüşlerin ifade edildiği bulgulara yer verilmiştir.

Pullu ve Kazu (2023) Sınıf öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirmeye yönelik görüşlerini ve uygulamalarını belirlemek için yaptıkları araştırmayı tarama modelinde yürütmüşler, seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirledikleri 515 sınıf öğretmenine uyguladıkları anket tekniği ile verileri elde etmişlerdir. Elde edilen veriler nicel veri analizi programı kullanarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda sınıf öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme konusunda kendilerini yeterli gördükleri, ölçme ve değerlendirme uygulamalarından performans görevi, proje ödevi, gözlem, portfolyo, çalışma yaprakları, seviye belirleme testi ve öz değerlendirmede iyi oldukları, aldıkları hizmet içi eğitimlerin kendilerine katkı sağladığı ölçme değerlendirme sürecinde ayrıntılı ve fazla formların olması

veliler için maddi külfet oluşturduğu, daha iyi bir ölçme değerlendirme süreci için araç gereç temininde bulunulması gerektiği tespitlerine yer verilmiştir.

Bulut, Ceylan ve Ceylan (2022) *“İlkokulda Kullanılan Ölçme Değerlendirme Yöntemlerinin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda İncelenmesi”* adlı çalışmalarında öğretmen görüşlerini esas alarak öğretmenler tarafından tercih edilen ölçme değerlendirme yöntemlerini karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Nitel araştırma deseninde tasarlanan araştırmanın çalışma grubunu 10 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanıp içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmacılar tarafından araştırmanın sonucunda; Öğretmenlerin tamamının ölçme değerlendirme sürecinde hem geleneksel hem alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerini birlikte kullandığı, geleneksel ölçme yöntemlerini daha çok tercih ettikleri, araştırmaya katılan öğretmenlerin % 70’nin alternatif ölçme değerlendirme yöntemleri konusunda kendini yetersiz hissettiği ve hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları, süreç esnasında en çok karşılaştıkları sorunların sınıf mevcutlarının fazla olması ve zamanın yetersizliği olduğu, alternatif yöntemlerin çok fazla form doldurmayı gerektirmesinden dolayı kırtasiye yükünü artırması, en çok tercih edilen geleneksel yöntemlerin çoktan seçmeli test ve doğru yanlış soru çeşitleri olduğu, en çok tercih edilen alternatif yöntemlerin ise performans ve proje ödevi olduğu tespit edilmiştir.

Girmen ve Yıldırım (2019) tarafından yapılan *“İlkokul 4. Sınıf Türkçe Dersi Kapsamında Ölçme ve Değerlendirme Süreci Uygulamaları”* adlı çalışmada ilkökul 4. sınıf Türkçe Dersi Kapsamında Ölçme ve Değerlendirme Süreci ve Uygulamalarının betimlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum örnekleme yöntemiyle belirlenen 30 dördüncü sınıf öğretmeni olarak belirlenmiş, araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve 261 yazılı kağıdının incelendiği doküman analizi yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda uygulanmakta olan sınavların her öğrenme alanını kapsayacak düzeyde olmadığı, daha çok sonuç değerlendirme tekniklerine yer verildiği, süreç değerlendirmenin ise sistematik bir şekilde yapılmadığına değinilmiştir. Yazılı sınavların bir ders saatini geçmemesi koşulunun öğrenme alanlarının tümüyle değerlendirilmesine imkân vermediği dile getirilmiştir. Yazılı sınavların tamamında okuma ve öğrenme alanı kazanımlarına yer verilmektedir. Bunun yansıra sınırlı sayıda yazma, görsel okuma ve sunu alanı kazanımlarına yer verilmekte, dinleme ve konuşma alanına ise hiç yer

verilmediği öğretmenlerin bu alanlara dair değerlendirmeyi gözleme dayalı ancak herhangi bir form doldurmadan yaptıkları dile getirilmiştir.

Baysan (2019) *“İlkokullarda Ölçme Değerlendirme Amaçlı Yapılan Deneme Sınavlarının Öğretmen, Öğrenci, Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”* konulu çalışmasını nitel araştırma desenlerinden durum çalışması yöntemi ile yürütmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu Konya ilinde bulunan bir ilkokuldaki 3.ve 4. sınıf seviyesindeki 15 öğrenci, 16 öğretmen, 10 veli oluşturmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmış betimsel analiz yöntemiyle de analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğrenciler; deneme sınavı yapılacağı zaman heyecan ve korku hissettiklerini, başarısız olduklarında mutsuz olduklarını, hatalarını fark edip düzeltmek için bir fırsat olarak gördüklerini, deneme sınavlarının yapılması gerektiğini, başarılarını objektif bir şekilde görme şanslarının olduğunu, sınavlardan önce hazırlık yaptıklarını, başarısızlık durumunda öğretmenlerinin kızdığını ailelerinin ise yüreklendirdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler; sınavların öğrencileri akademik olarak olumlu yönde etkilediğini, psikolojik yönden olumsuz etkilerinin olduğunu, velilere çocuklarının gerçek başarılarını görme şansı sunduğunu, öğrencilere eksik kaldıkları yerleri görmelerini sağlamada faydalı olduğunu, hızlı düşünme ve soru çözme yönlerini geliştirdiğini ancak yorum gücünü azalttığını dile getirmişlerdir. Veliler sınav nedeni ile öğretmen veya diğer velilerle sorun yaşamadıklarını, başarı durumunda mutlu olduklarını başarısızlık durumunda ise kızmadıklarını dile getirmişlerdir.

Ektem, Keçici ve Pilten (2016) sınıf öğretmenlerinin süreç odaklı ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşlerini ortaya koymak için yaptıkları çalışmalarını betimleyici bir durum çalışması olarak tasarlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubunu kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 20 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin sorun yaşama nedenleri olarak; ders saatlerinin yetersizliği, sınıf mevcutlarının fazlalığı, ev ödevlerinin veliler tarafından yapılması, ders araç gereçlerinin yetersizliği, öğretmenin yükünün artması, mevcut sınav sistemi olduğu bulgularına yer vermişlerdir.

Dere, Dinç ve Koluman (2014) tarafından yapılan “*Kademeler Arası Geçiş Uygulamalarına Yönelik Görüşler ve Deneyimler*” adlı çalışmada son elli yıllık dönemde Türk Eğitim Sistemi içinde öğrenim görmüş çeşitli yaş gruplarından bireylerin kademeler arası geçişle ilgili deneyim ve görüşlerini inceleyerek gerçekleştirilen uygulamaların etkililiğini ve bireyler üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Araştırmayı nitel araştırma desenlerinden olgubilim yöntemine göre tasarlamışlardır. Araştırma asgari iki kademe arasında geçiş yapmış 3 farklı yaş grubunda yer alan 9 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda çoktan seçmeli sınav yöntemine karşı olumsuz görüşlerin ağırlıklı olduğu tespit edilmiştir. Tek uygulamaya dayalı ve bilgiyi ölçen sınavların kişinin sahip olduğu bilgi ve becerileri ortaya koymada yetersiz kaldığı görüşüne değinilmektedir. Sınavlara hazırlık sürecinin okullardaki eğitimin kalitesini olumsuz yönde etkileyebileceği vurgulanmış, sınavlar yerine performans dayalı bir sistemin uygulanmasının daha doğru olacağı belirtilmektedir.

Özenç (2013) sınıf öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yeterliliklerinin incelenmesini konu alan çalışmasını tarama modelinde tasarlamış, nicel ve nitel veri toplama ve analiz tekniklerinden yararlanmıştır. Araştırmacı nicel verileri kendi geliştirdiği “Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Bilgi Düzeyi Testi” ile nitel verileri ise yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde etmiştir. Araştırmada sınıf öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme bilgi düzeylerinin yeterli olmadığı, alternatif ölçme ve değerlendirme kavramına ilişkin ortak bir algının olmadığı kavram kargaşasının yaşandığı, ölçme ve değerlendirmeye yönelik hazırlık, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde çeşitli sorunlar yaşandığı, daha çok yazılı, çoktan seçmeli testler ve kısa cevaplı sorulardan oluşan geleneksel ölçme ve değerlendirme tekniklerine yer verildiği, performans değerlendirme, proje, portfolyo, öz değerlendirme, akran değerlendirme, gözlem, kavram haritası ise en çok başvurulan alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Çetin (2009) “*Öğrencilerin Çoktan Seçmeli, Yazılı Yoklama ve Performans Görevleri ile Ölçülen Fen ve Teknoloji Dersi Başarıları ve Öğrencilerin Performans Görevlerine İlişkin Görüşleri*” adlı çalışmada farklı ölçme yaklaşımlarının öğrencilerin fen başarılarını nasıl etkilediğini ve öğrencilerin performans görevlerine ilişkin görüşlerinin neler olduğunu

incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 173 5. Sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme ve anket formları ile toplanmıştır. Veriler betimsel ve içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda eğitim ortamında farklı türde ölçme araçları kullanmanın öğrenci başarısını artırmada katkı sunduğu, farklı türde ölçme tekniklerine yer verilmesi öğrencilerin bireysel farklılıklarını ortaya çıkaracağı, üst düzey zihinsel becerileri ölçmede etkili olacağı tespit edilmiştir. Öğrenciler performans görevlerinin öz eleştiri yapmalarına katkı sağladığı ve performans görevlerinin çoktan seçmeli ve yazılı yoklamaya göre gerçek başarılarını daha iyi yansıttığını aynı zamanda araştırma ve inceleme becerileri kazandıklarını ifade etmişlerdir.

Önder (2008) “Çoktan Seçmeli ve Klasik Tipteki Sorularla Yapılan Sınav Hazırlığının Matematik Başarı ve Sınav Kaygı Düzeylerine Etkisi” konulu çalışmada çalışma grubunu 79 meslek yüksek okulu öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma deneysel bir çalışma olup nicel veri toplama araçları ile veriler toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda klasik sorularla hazırlanma yönteminin matematik dersindeki başarıyı artırmadaki etkisinin çoktan seçmeli sorularla sınava hazırlanma yöntemine göre oldukça üstün olduğunu tespit edilmiştir. Öğrencilerin klasik sınavlarda daha başarılı olduğu, sınav türü ile sınav kaygısı arasında anlamlı bir sonuç bulunamadığı ortaya konmuştur.

Araştırmayla ilişkili dolaylı çalışmalar incelendiğinde; öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme süreçlerinde geleneksel ve alternatif yöntemleri birlikte kullandıkları ancak geleneksel yöntemleri daha çok tercih ettikleri görülmüştür. Alternatif yöntemleri öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate alması ve gelişimlerine çok yönlü katkı sağlaması açısından değerli buldukları ancak uygulama aşamasındaki zorlukları ifade ettikleri, süreç odaklı değerlendirme konusunda bilgilerinin yeterli olmadığı bu konuda eğitime ihtiyaçları olduğunu dile getirdikleri görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçlarının geliştirilmesi, uygulanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

14 Ekim 2023' te yürürlüğe girerek uygulamaya konulan yönetmelikle 4. sınıflarda yazılı sınav saati uygulaması kaldırılıp süreç odaklı ölçme ve değerlendirme sistemine geçilmiştir. Bu uygulama incelemeye ve araştırmaya açık yeni bir durum oluşturmıştır. Oluşan bu yeni durumla ilgili bulguları ortaya çıkarmak amacıyla 4.sınıfları okutan 6 sınıf öğretmeni, 2 okul yöneticisi ve 60 4.sınıf velisi ile görüşmeler yapılarak bu konudaki görüşleri derinlemesine incelenmiştir. Yeni bir durumun bir grup üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır.

Nitel araştırma, bazı verilerin sayılarla ölçülemez, toplanamaz ve değerlendirilemez olması sebebi ile bilimsel araştırmalarda sıklıkla başvurulmuş bir yöntem olmaktadır (Karasar, 2013). Maanen (1979)' e göre nitel araştırma, tanımlama, çözme, yorumlama ve anlamla ilişkili terimlere ulaşmayı amaçlayan farklı teknikleri içeren şemsiye bir kavramdır. Nitel araştırmalar ayrıntılı ve derinlemesine veri toplamak, katılımcıların öznel algılarını, deneyimlerini ve bakış açılarını doğrudan kaynağından öğrenmek için başvurulmuş, var olan durumları anlama ve açıklama fırsatı sunan çalışmalardır (Büyüköztürk vd., 2009: 242). Nitel araştırmalar insanların yaşanan durum ve olaylara yükledikleri anlamları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Strauss ve Corbin, 1990). Nitel araştırma, olaylara katılımcıların gözünden bakıldığı, tümevarım yöntemi temel alınarak verilere ulaşıldığı, araştırmacının verilerin toplanmasında ve analizinde temel araç olduğu esnek ve dinamik bir desendir (Merriam, çev. 2018).

Bu araştırmada kullanılan nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni ise, bir olay ya da durumun boylamsal olarak derinlemesine incelendiği, gerçekte neler olup bittiğinin kavranmaya çalışıldığı, verilerin sistematik bir şekilde toplandığı bir modeldir (Merriam,

çev.2018a). Durum çalışması, gerçek ortamdaki davranış ve bu davranışın anlamı konusunda yeni bir şeylerin öğrenilmesine dayalı değerli ve derinlemesine anlamayı ortaya koymayı amaçlamaktadır (Yin, 2017: 4). Stake (2005)' e göre araştırmacı araştırmının birimini yani vakayı saptamaya odaklanmaktadır. Wolcott (1992: 26) bunu bir yöntem ya da strateji olarak değil de “saha odaklı bir araştırmanın nihai ürünü” olarak değerlendirilmektedir (Akt. Merriam, 2018).

Creswell (2007) durum çalışmasını, araştırmacı tarafından zaman içerisinde sınırlandırılmış olan bir ya da daha fazla durumu veri toplama araçları (görüşme, gözlem, doküman) ile birlikte ayrıntılı bir biçimde incelendiği durumların ve bu durumlara bağlı olan temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Nitel araştırmalarda durum çalışması, bir ya da birden çok durumu derinlemesine incelemektedir. Bir durumla ilgili olan unsurları bütüncül bir biçimde ele alıp ilgili durumu nasıl etkilediklerine odaklanmaktadır (Şimşek ve Yıldırım, 2021).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma gurubu, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Antalya il merkezinde bulunan bir devlet ilkokulunda görev yapan öğretmen, yönetici ve okulun öğrenci velilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken nitel çalışmalarda sıklıkla kullanılan amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme ve kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi tercih edilmiştir.

Nitel araştırma, olaylara katılımcıların gözünden bakıldığı, tümevarım yöntemi temel alınarak verilere ulaşıldığı, araştırmacının verilerin toplanmasında ve analizinde temel araç olduğu esnek ve dinamik bir desendir (Merriam, çev. 2018). Bu çalışmada nitel araştırmaların esneklik özelliğinden yararlanılarak iki örnekleme modelini bir arada kullanma yöntemine başvurulmuştur.

Amaçlı örneklem Patton (1987)' a göre, zengin bilgiler içeren durumların derinlemesine incelenmesine, olay ve olguların açıklanmasına olanak tanıyan bir örnekleme yöntemidir. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme ise yeni bir uygulama veya yeniliği tanıtmak istiyorsak bu yeni uygulamalar içeren bir dizi durum arasından en tipik bir veya birkaç tanesini belirleyerek çalışmaktır. Tipik durumların

seçiminde bu konuda bilgi sahibi olan bireyler ve kurumlar belirleyicidir. Amaçlanan ortalama durumların çalışarak belirli bir alan ile ilgili düşünce sahibi olmak ya da yenilik konusunda yeterli bilgi sahibi olmayanları bilgilendirmektir.

Araştırmaya hız kazandırmak, ulaşılabilirlik, gerçekleştirilebilirlik, uygunluk ve maliyet bakımından etkileşimin daha yoğun olacağı öngörüldüğünden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılarak araştırmacının çalıştığı kurum tercih edilmiştir. Araştırmada gönüllülük esasına ve zaman açısından uygun olma durumuna göre belirlenmiş 4. sınıfları okutan 6 öğretmen, 2 okul yöneticisi ve 60 öğrenci velisi ile görüşülmesi planlanmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılan öğretmenlerin 2023-2024 eğitim öğretim yılı itibarıyla 4. sınıflarda derse giriyor olması dikkate alınmıştır. Araştırmaya 4. sınıflarda derse giren 8 sınıf öğretmeninden gönüllü olan 6 sınıf öğretmeni ve 2 okul yöneticisi katılımcı olarak seçilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin isimleri gizlenerek Ö1, ..., Ö6 ve Y1, Y2 olarak kodlanmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, öğrenim durumu, unvan, hizmet süresine ait verilere Tablo 3.1.' de yer verilmektedir.

Tablo 3.1. *alışmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri*

Demografik Özellikler	Kategori	N	%
Cinsiyet	Kadın	4	50
	Erkek	4	50
Unvan	Öğretmen	6	75
	Müdür	1	12, 5
	Müdür yardımcısı	1	12, 5
Öğrenim Durumu	Ön Lisans	2	25
	Lisans	6	75
	10-15 yıl	1	12, 5
Hizmet Süresi	20-25 yıl	2	25
	25 ve üstü	5	62, 5

Tablo 3.1. incelendiğinde çalışmaya katılanların 6'sı öğretmen, 1'i müdür ve 1' i müdür yardımcısı unvanını taşıyan 8 öğretmen ve yöneticidir. 8 katılımcının 4'ü kadın, 4'ü

erkektir. Çalışmaya katılan öğretmenlerden 6'sı lisans mezunu, 2'si ise ön lisans mezunudur. Araştırmaya katılan 8 öğretmenden 5'i 25 yıl ve üstü hizmet süresine, 2'si 20-25 yıl arasında, 1'i ise 10-15 yıl arasında hizmet süresine sahiptir. Araştırmaya okulun 4.sınıf velilerinden gönüllü olan 60 öğrenci velisi katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenci velilerine ilişkin demografik verilere Tablo 3.2.'de yer verilmiştir.

Tablo 3.2. *Çalışmaya Katılan Öğrenci Velilerinin Demografik Özellikleri*

Demografik Özellikler	Kategori	N	%
Cinsiyet	Kadın	41	68, 3
	Erkek	19	31, 7
Yaş	(25-30)	10	16, 6
	(30-35)	16	26, 6
	(35 üstü)	34	56, 6
Öğrenim Durumu	İlkokul	12	20
	Ortaokul	19	31, 6
	Lise	16	26, 6
	Üniversite	13	21, 6
Mesleği	Ev Hanımı	38	63, 3
	Memur	3	5
	İşçi	6	10
	Esnaf	2	3, 3
	Serbest	11	18, 3
Çocuğunun cinsiyeti	Kız	32	53, 3
	Erkek	28	46, 6
Çocuğunun yaşı	9	10	16, 6
	10	41	68, 3
	11	9	14, 9

Tablo 3.2. incelendiğinde araştırmaya katılan 60 öğrenci velisinin 41'nin kadın, 19'nun erkek; öğrenci velilerinin 10'unun (25-30) yaş aralığında, 16'sının (30-35) yaş aralığında ve 34'ünün (35 üstü) yaş kategorisinde yer aldığı görülmektedir. Öğrenci velilerinden 12'si ilkokul, 19'u ortaokul, 16'sı lise, 13'ü üniversite mezunudur. Velilerin 38'i ev hanımı, 3'ü memur, 6'sı işçi, 11'i serbest meslek sahibi, 2'si esnaftır. Araştırmaya katılan öğrenci velilerinden 28'i kız öğrenci velisi, 32'si erkek öğrenci velisidir. Araştırmaya katılan velilerin öğrencilerinden 10'u 9 yaş, 41'i 10 yaş, 9'u 11 yaş kategorisinde yer almaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama tekniği olarak nitel veri toplama yöntemleri arasında sıkça kullanılan görüşme tekniği seçilmiştir. Görüşme en az iki kişinin karşılıklı olarak sürdürdüğü, araştırmada cevabı aranan sorularla ilgili katılımcılardan derinlemesine veri toplama amaçlı sözlü iletişim sürecidir (Büyüköztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, açıklığa kavuşması istenilen sorun veya sorulardan oluşan, katılımcılardan sorunlara özgü veriler toplanan, katılımcıların kavramları şahsi düşünce ve duygularıyla nasıl algıladığını ifade etmesine olanak tanıyan bir görüşme türüdür (Merriam, 2009/2018).

Bu çalışmada ilkokul 4.sınıflarda yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılıp süreç odaklı ölçme sistemine geçilmesi kararına ilişkin okul yöneticisi, öğretmen ve veli görüşlerini belirleyebilmek için araştırmacı tarafından hazırlanan iki farklı yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Öğretmen ve Yönetici Görüşme Formunda katılımcılara cinsiyet, unvan, öğrenim durumu, hizmet süresi gibi demografik bilgiler de sorulmuştur. Görüşme kısmında ise 7 tane görüşme sorusuna yer verilmiştir. Veli Görüşme Formunda ise; cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, meslek, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı gibi demografik katılımcı bilgilerine ve öğrenci velilerine yöneltilen araştırmanın amacına yönelik 6 görüşme sorusuna yer verilmiştir.

Görüşme formlarında yer alan soruların hazırlanmasında ve düzenlenmesinde ilgili literatür ayrıntılı olarak incelenmiş ve alan uzmanın görüşlerine başvurulmuştur. Görüşme formunda yer alan sorular alan uzmanının görüşleri ile katılımcıyı yönlendirmeyecek ve derinlemesine bilgi toplamayı sağlayacak şekilde değiştirilip düzenlenmiştir. Soruların anlaşılır bir dille ifade edilip edilmediğinin tespiti ve geçerliğinin kontrolü için çalışma grubu dışında yer alan 1 öğretmen ve 1 veli ve 1 idareci ile deneme uygulaması yapılmıştır. Bu uygulama neticesinde açık ve anlaşılır olduğu tespit edilen görüşme formu araştırmaya eklenmiştir.

3.4. Veri Toplama / Uygulama

Araştırmada kullanılacak görüşme formu 1 aylık zaman diliminde geliştirilmiş olup, uzman görüşüne sunulmuş ve deneme uygulaması yapılarak kullanıma hazır hale getirilmiştir. Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan uygulama izni ile 2023- 2024 eğitim ve öğretim yılının 2. yarıyılı süresince katılımcılarla görüşülmesi planlanmıştır. Araştırma iznine ekler bölümünde yer verilmiştir. Verilerin toplanması aşamasında katılımcılarla yapılacak görüşme için yer ve zaman belirlemek amacıyla ön görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelere başlamadan önce katılımcılara araştırmaya katılmanın gönüllülük esasına dayalı olduğu, görüşme süresince katılımcının kabul etmesi şartı ile ses kaydı alınacağı ya da not tutarak veri elde edileceği, elde edilen verilere yalnızca araştırmacının ulaşacağı ve araştırmasında yer vereceği, katılımcıların kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı belirtilerek katılımcılardan ‘Bilgilendirilmiş Onam Formu’ doldurmaları istenmiştir.

Görüşmeler okul idaresi tarafından belirlenen sessiz ve uygun bir ortamda gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ortalama 10 dakika sürmüştür. Görüşme kaydı ses kayıt cihazına kaydedilerek ya da not alınarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların genel olarak güvenlik endişesi nedeni ile ses kaydı alınmasını kabul etmediği görülmüştür. Araştırmacı tarafından görüşme kayıtları yazılı metne dönüştürülmüştür. Katılımcıların kimliği gizli tutularak görüşme yapılan yöneticiler (Y1, Y2), öğretmenler (Ö1, ..., Ö6) ve veliler (V1, ..., V60) şeklinde kodlama yöntemi kullanılarak araştırmada yer almıştır.

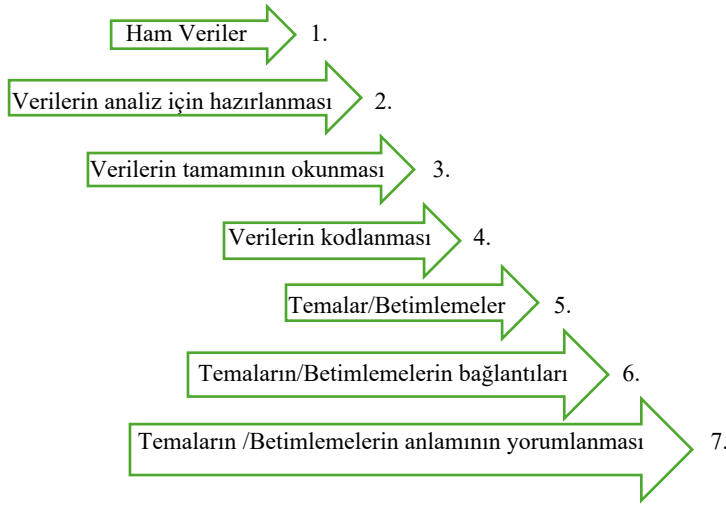
3.5. Verilerin Analizi

Bu çalışma nitel araştırma yöntemine göre düzenlenmiştir. Nitel veri analizi, araştırmacının verileri düzenlediği, analiz birimlerine ayırdığı, sentezlediği biçimleri ortaya çıkardığı, önemli değişkenleri keşfettiği ve hangi bilgileri rapora yansıtacağına karar verdiği bir süreçtir (Bogdan ve Biklen, 1992). Nitel araştırmalarda genellikle tercih edilen veri analiz yöntemleri; betimsel, içerik ve metin analizleridir (Baltacı, 2019, 377). Bu araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiş ve bulguların sunumunda katılımcı görüşlerine doğrudan alıntı yapılarak yer verilmiştir.

İçerik analizinde temel amaç birbirine benzeyen verileri belirli temalar ve kavramlar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun kavrayabileceği bir şekilde düzenleyip yorumlamaktır. Katılımcıların görüşlerini dikkat çekici bir şekilde sunmak için doğrudan alıntılara da genellikle başvurulmaktadır. (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Elde edilen veriler şu dört adımda irdelenebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 228): “

- Verilerin kodlanması
- Temaların bulunması
- Kodların ve temaların düzenlenmesi
- Bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır.”

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığı ile okul yöneticileri, öğretmen ve velilerden araştırma sorularına ilişkin görüşleri; izin vermeleri koşulu ile ses kaydı, vermemeleri halinde ise görüşme anında direkt yazıya aktarılacak suretiyle veriler elde edilmiştir. Elde edilen ham veriler öncelikli olarak ses kaydı niteliğinde ise yazıya dökülmüş ardından tüm veriler araştırmacı tarafından üzerinde hiçbir değişiklik yapılmaksızın bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bilgisayar ortamına aktarılırken katılımcıların kimliği gizlenerek yöneticiler (Y1 ve Y2), öğretmenler (Ö1, ..., Ö6), veliler de (V1, ..., V60) olarak kodlanmıştır. Daha sonra katılımcıların görüşme sorularına verdikleri yanıtlar aynı soru maddesi altında toplanmıştır. Tüm veriler dikkatli bir şekilde tekrarlı okumalarla incelenmiş veriler kodlanmıştır. Betimlemeler ve temalar kodlamaya dayalı olarak oluşturulmuştur. Temaların oluşturulmasında alan uzmanı ve araştırmacı ayrı ayrı çalışmış ve elde edilen temalar karşılaştırılarak uzlaşma sağlanmıştır. Temalar arasındaki bağlantılar tespit edildikten sonra temaların anlamları yorumlanmıştır. Süreç içerisinde izlenen yol aşağıda yer alan Şekil 3.1.’de özetlenmiştir.

Şekil 3.1. *Veri Analiz Sürecinde İzlenen Basamaklar (Creswell & Creswell, 2017).*

3.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmacılar, yaptıkları çalışmalarda etik ilkeler gereğince ortaya koydukları bilgilerin geçerli ve güvenilir olduğunu açıkça ifade etmek durumundadır. Nitel çalışmalar araştırmayla ortaya konan sonucun kabul edilebilir ve mantıklı olduğu konusunda okuyucuyu ikna edebilecek düzeyde ayrıntılı betimlemeler içermelidir (Merriam, 2018). Nitel araştırmalarda araştırmacı çalışma konusu olan olguyu tüm gerçekliğiyle yansız bir şekilde ortaya çıkarmalı, objektif bir şekilde verilere ulaşılmalı ve elde edilen veriler neticesinde ulaşılan bulguların okuyucuya aktarılabilirliğini sağlamalıdır (Şimşek ve Yıldırım, 2021). Bu doğrultuda nitel araştırmalarda iç geçerlilik yerine sıklıkla inandırıcılık, dış geçerlilik yerine ise aktarılabilirlik kavramları yaygın olarak kullanılmaktadır (Merriam, 2018). İnandırıcılık, benzer ortamlarda benzer sonuçların elde edilmesine, süreçlerin tutarlılığına, verilerin yansız bir biçimde toplanmasına ve yansıtılmasına bağlı olarak sağlanmakta, bunun için de birtakım stratejiler (uzun süreli etkileşim, çeşitleme, katılımcı teyidi, derinlik odaklı veri toplama) kullanılmaktadır (Lincoln & Guba, 1985).

Bu çalışmada inandırıcılığı artırmak için katılımcı teyidi kullanılmıştır. Katılımcı teyidi araştırmacının araştırmada elde ettiği verilere ilişkin bulgu ve yorumlarını katılımcılar ile teyit etmesidir. Bu yöntem uygulanırken hemen görüşme sonrasında elde edilen veriler özetlenerek katılımcıya bu verilerin doğruluğu ve eklemek istediklerinin olup olmadığı

sorularak yapılır ya da araştırmacı daha uygun bir zamanda verileri analiz ederek elde ettiği bulguları raporlaştırıp katılımcıya yazılı olarak sunar veya katılımcılarla bir teyit toplantısı yaparak verilerin doğruluğunu tespit ederek araştırmanın daha da derinleşmesini sağlayabilir. Bu çalışmada görüşme sonrası her katılımcıya görüşme verileri sunulmuş, doğruluğu ve eklemek isteyip istemediği sorulmuştur.

Aynı zamanda inandırıcılığı sağlamak için veri toplama sırasında şartların imkân tanıdığı ölçüde görüşme süresi uzun tutularak katılımcının kendini daha iyi ifade etmesi sağlanmıştır. Çeşitleme yöntemlerinden veri kaynaklarının çeşitlendirilmesi kullanılarak farklı özellikteki katılımcıların görüşmeye dâhil edilmesi ile çoklu gerçekliklere ulaşılması sağlanmıştır. Tüm süreç alan uzmanının değerlendirmesine sunulmuştur. Tutarlılık, tüm çalışma boyunca araştırmacının tutarlı davranıp davranmadığını ortaya koymasındır. İç güvenilirliği sağlamak için araştırma bulgularına yer verilirken katılımcılara yöneltilen sorulara verilen yanıtlara doğrudan yer verilmiştir. Yöntem bölümünde araştırma süreci ayrıntılı bir şekilde ifade edilerek çalışmanın güvenilirliği artırılmaya çalışılmıştır. Veri toplama sürecine ait veri setleri saklanarak dış güvenirliliğin sağlanması amaçlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmen, yönetici ve velilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizleri sonucunda ortaya çıkan bulgular; temalar, içerdiği kategoriler ve kodlara göre ayrı ayrı ilgili alt başlıklarda sunulmaktadır. Katılımcıların belirtilen kodları tekrar etme sıklığına frekans olarak yer verilmiş ancak kodlara dair her katılımcı görüş belirtmediği için frekansların toplamı çalışmaya katılan katılımcıların sayısını yansıtmamaktadır. Alıntılarda Ö1, Ö2, ..., Ö6 araştırmaya katılan öğretmenleri; Y1, Y2 araştırmaya katılan yöneticileri; V1, V2, ..., V60 araştırmaya katılan velileri temsil etmektedir.

4.1. Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Sınıf öğretmenlerinin yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiş olup bu doğrultuda öğretmenlere “İlkokul 4. sınıflarda yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?” ve “Yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasının öğrenciler üzerindeki etkileri nelerdir?” araştırma soruları yöneltilmiş, verilen cevaplar doğrultusunda veriler elde edilmiştir. Birinci alt probleme ilişkin verilerin analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4.1’de gösterilmektedir.

Tablo 4.1. *Sınıf Öğretmenlerinin Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılmasına İlişkin Görüşleri*

Tema	Kategori	Kod	f
Yazılı Sınav Saati	Olumsuz	Ders çalışma eğiliminde azalma	6
		Üst sınıfta bocalama	1
		Disiplinsizlik	5
Uygulamasının Kaldırılması	Olumlu	Uygulama kolaylığı	1
		Kıyaslamanın kalkması	1
		Öğrenci seviyesine uygunluk	1
		Rekabetin azalması	1
		Sürecin değerlendirilmesi	1

Tablo 4.1.'de sınıf öğretmenlerinin yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin görüşleri incelendiğinde görüşlerin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride toplandığı görülmektedir. Öğretmenler, ders çalışma eğiliminde azalma (f=6), üst sınıfta bocalama (f=1), disiplinsizlik (f=5) kodları ile sınavların kaldırılmasında olumsuz görüş bildirmişlerdir. Uygulama kolaylığı (f=1), kıyaslamanın kalkması (f=1), öğrenci seviyesine uygunluk (f=1), rekabetin azalması (f=1), sürecin değerlendirilmesi (f=1) kodları içeren olumlu görüşlere değinmişlerdir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görüşlerine kendi ifadeleri ile aşağıda yer verilmiştir.

Ö6: “Sınavların kaldırılması yerinde bir karar olmuştur. Süreç odaklı değerlendirme, sürecin değerlendirmesini içerdiği için çocuğu tüm yönleri ile değerlendirmemize olanak tanıyor. İlkokul düzeyine uygun bir değerlendirme yöntemi olduğunu düşünüyorum.”

Ö4: “Kaldırılmasa iyi olurdu. Çünkü öğrencilerin motivasyonu az oluyor. Amaç-hedef açısından eksik kalıyor. Bir sene sonra her dersten sınav olacaklar ve bocalayacaklar, alışmaları için gereklidir.”

Ö2: “Öğrenciler açısından olumsuzdur. Çünkü çocuklar dersi oyundan ibaret görüyorlar. Ders çalışma eğilimleri azalıyor. Çocukların okula hazırlıksız gelmesine, ders çalışmamasına neden oluyor. Öğrenciler arasında rekabeti azalttı. Ders çalışma rekabetini. Veliler çocuklarını birbirleri ile kıyaslıyorlardı kıyas olayı bu şekilde kalkmış oldu. Öğretmen açısından faydalı sadece ders içindeki durumuna göre değerlendirme yapıyoruz.

‘Geliştirilmeli, Yeterli, İyi, Çok İyi’ gibi değerlendirmeler yapıyoruz. Bu öğrencilerin dersi boşlamasına neden oluyor. Kaldırılmasa daha iyiydi.”

Ö5: *“Sınavların 4. Sınıflarda kaldırılması iyi olmadı. Sınavlar öğrenciler için bir amaç oluyor. Ders çalışmak için hedefi olmayan öğrencilerde çalışma isteği olmuyor. Olumlu bir gelişme olarak görmüyorum. Olumsuz etki yapıyor. Öğrencilerde bir boş vermişliğe neden oluyor. Dersleri, okulu önemsememe, oyundan ibaret görme... Eğitimde disiplin dediğimiz kavramın tamamen ortadan kalkması anlamına geliyor. Ders dinlemiyor, çalışmıyor. Motive eden bir şey olmuyor bu da ders başarısında düşmeye neden oluyor.”*

4.2. İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Sınıf öğretmenlerinin süreç odaklı değerlendirme sistemine ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiş olup katılımcılara bu doğrultuda “Süreç odaklı değerlendirme hakkında düşünceleriniz nelerdir?” ve “Öğrenci başarısının not verilmeden değerlendirilmesi hakkında neler düşünüyorsunuz?” görüşme soruları yöneltilmiş verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen veriler analiz edilerek bulgular Tablo 4.2.’de sunulmuştur.

Tablo 4.2. Sınıf Öğretmenlerinin Süreç Odaklı Değerlendirme Hakkındaki Görüşleri

Tema	Kategori	Kod	f
Süreç Odaklı Değerlendirme	Olumlu	Öğrenci odaklı olması	5
Uygulaması	Olumsuz	Yanlı değerlendirme	4
		Başarıyı yeterli yansıtmama	5
		Öğrenme motivasyonunu azaltma	1
		Uygulanabilirliği	4

Tablo 4.2.’de sınıf öğretmenlerinin süreç odaklı değerlendirme hakkındaki görüşleri incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerinin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride toplandığı görülmektedir. Öğretmenler süreç odaklı değerlendirme hakkında, öğrenci odaklı olması (f=5) açısından olumlu görüş bildirirken; yanlı değerlendirme (f=4), başarıyı yeterli yansıtmama (f=5), öğrenme motivasyonunu azaltma (f=1), uygulanabilirliği (f=4) açısından olumsuz görüş bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden bazılarının görüşlerine kendi ifadeleri ile aşağıda yer verilmiştir.

Ö2: “Bence MEB’in amacı öğrencileri sıkmadan ilgi ve yeteneklerine göre dersteki katılımına göre not vermemizi sağlamaktır. Bu nedenle süreç odaklı değerlendirme yapmamızı istiyorlar. Süreç odaklı değerlendirme iyi ancak yazılı sınav ile değerlendirme daha iyi olurdu. Çocukların başarısını görebilirdik. Öğretmenin süreç odaklı değerlendirmede yanılma payı vardır. Veli de çocuğun başarısını net olarak görmek istiyor not şeklinde. Muğlaklık ortadan kalkmış olacak.”

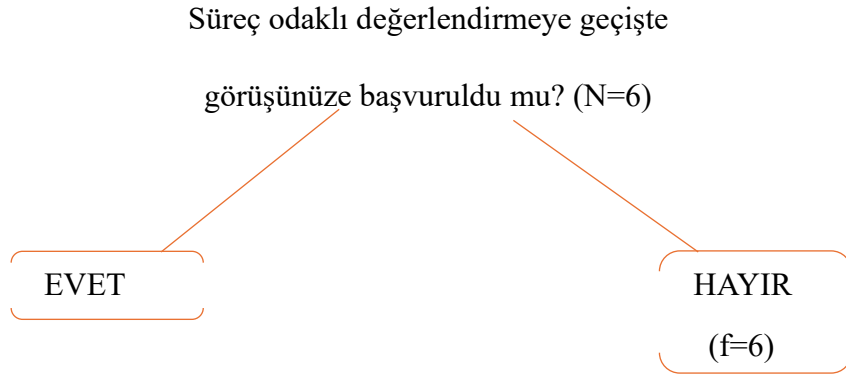
Ö6: “Süreç odaklı değerlendirme çocuğun gelişimini bize tüm yönleri ile sunar. Ancak kısıtlı zamanda, kalabalık sınıflarda; materyal ve zaman yetersizliği nedeni ile tam anlamı ile uygulanabilirliği mümkün olmayan bir yöntemdir.”

Ö1: “Not vermek öğrencileri çalışmaya motive edebiliyor not da olmayınca neden çalışayım fikri oluşabiliyor. Not olmaması önemli ama henüz bizde oturmadı. Öğrencilerimiz öğrenme odaklı değil, ben bu dersi öğrenmeliyim kendimi yetiştirmeliyim gibi bir gayretleri yok. Öncelikle öğrenme sorumluluk bilincini geliştirecek çalışmalar yapılmalı.”

Ö5: “Süreç odaklı değerlendirme çocuğun gelişimini ortaya koyması açısından önemli, olmalı. Ancak tek başına yeterli değil. Tek başına uygulandığında başarıyı düşürüyor. Uygulanabilirliği zaman, evrak ve kalabalık sınıflar nedeni ile mümkün değil. Notsuz değerlendirme olmaz. Çocuk kendini değerlendiremez, başarısını bilemez. Öğretmen açısından da objektif olmaz. Çünkü süreç odaklı değerlendirmenin her konu üzerinde kalabalık sınıflarda uygulanabilirliği yok.”

Ö3: “Süreç odaklı değerlendirme olmalı elbette. Zaten vardı, uygulanıyordu. Sınavların olması süreç odaklı değerlendirmeye engel değil ikisi birlikte daha güzel sonuçlar veriyordu. Sürecin değerlendirilmesi öğrencinin gelişimini göstermesi açısından kıymetli ancak yeterli değil...”

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine “Yazılı sınav uygulamasının kaldırılıp süreç odaklı ölçme sistemine geçilmesi uygulamasında sizin görüşlerinize başvuruldu mu?” görüşme sorusu yöneltilmiş katılımcılardan elde edilen veriler Şekil 4.1.’de sunulmuştur.

Şekil 4.1. *Süreç Odaklı Ölçme Sistemine Geçişte Öğretmen Görüşlerinin Alınması*

Şekil 4.1 incelendiğinde ilkökul 4. sınıflarda yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılıp süreç odaklı ölçme sistemine geçişte araştırmaya katılan 6 öğretmenin hiçbirinin görüşlerine başvurulmadığı görülmektedir. Katılımcıların görüşlerinden bazıları şu şekildedir;

Ö2: “Görüşlerimize başvurulmadı. Başvurulsa iyi olurdu. Yazılı sınavın olması görüşünde görüş bildirirdik.”

Ö3: “Başvurulmadı. Öğretmenlere sorularak yeni kararlar alınmasını elbette isteriz. Çünkü uygulama basamağı biziz eksiklikleri ne yazık ki bizler görüyoruz ancak görüşlerimiz ve önerilerimiz dikkate alınmıyor.”

Araştırmaya katılan öğretmenlere “Süreç odaklı değerlendirme hakkında hizmet içi eğitim aldınız mı, bu konuda hizmet içi eğitime ihtiyacınız var mı?” sorusu yöneltilmiş katılımcıların vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgulara Tablo 4.3.’ te yer verilmiştir.

Tablo 4.3. *Öğretmenlerin Süreç Odaklı Değerlendirme Konusunda Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri*

Tema	Kategori	Kod	f
Hizmet İçi Eğitim İhtiyacı	Eğitim almadım	İhtiyacım var	3
	Eğitim aldım	İhtiyacım yok	2
		Tekrar verilebilir	1

Tablo 4.3. incelendiğinde araştırmaya katılan 6 öğretmenden 3’ ü hizmet içi eğitim almadığını ve ihtiyacının olduğunu belirtirken diğer 2 öğretmen ise hizmet içi eğitim aldığını

1 öğretmen ise eğitim aldığı halde yine de ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların görüşlerinden bazıları şu şekildedir;

Ö6: “ Eğitim almadım. Hizmet içi eğitimler yetkin kişiler tarafından verilmelidir. Ne yazık ki aldığımız eğitimlerin niteliği tartışılır.”

4.3. Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Okul yöneticilerinin yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiş olup bu doğrultuda okul yöneticilerine “İlkokul 4.sınıflarda yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?” ve “Yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasının öğrenciler üzerindeki etkileri nelerdir?” görüşme soruları yöneltilmiş katılımcılar tarafından verilen cevaplar doğrultusunda veriler elde edilmiştir. Üçüncü alt probleme ilişkin verilerin analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4.4.’ te gösterilmektedir.

Tablo 4.4. *Okul Yöneticilerinin Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılmasına İlişkin Görüşleri*

Tema	Kategori	Kod	f
Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılması	Olumsuz	Değerlendirmede uygulama zorluğu	1
		Bir üst sınıfta zorlanma	2
		Disiplinsizlik	2
	Olumlu	Kaygıyı azaltma	1
		Kıyaslamanın olmaması	1

Tablo 4.4.’te okul yöneticilerinin yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin görüşleri incelendiğinde araştırmaya katılan okul yöneticilerinin görüşlerinin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride toplandığı görülmektedir. Okul yöneticileri, değerlendirmede uygulama zorluğu(f=1), bir üst sınıfta zorlanma (f=2), disiplinsizlik (f=2) gibi kodlarla uygulamaya ilişkin olumsuz görüş bildirmişlerdir. Kaygıyı azaltma (f=1), kıyaslamanın olmaması (f=1) kodlarını içeren olumlu görüşlere değinmişlerdir. Katılımcıların araştırma sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin kendi ifadelerine aşağıda yer verilmektedir.

Y2: “4. Sınıf ortaokula hazırlık açısından önemli bir sınıf, ortaokulda birden fazla öğretmenle tanışıp sınav sistemine aniden geçiş yapmaları öğrencilere zor gelmektedir. Öğrenciler nasıl olsa not verme olmayacağı için dersleri önemsememe eğilimindedir. Öğrenci ortaokula geçtiği zaman, çocuk ilkokuldaki notsuz ortam beklentisi içerisinde olacaktır.”

Y1: “Önceden yazılı sınav uygulaması vardı. 4. ve 5. sınıfta iyiydi. Sınav kültüründen gelen bir toplumuz 6. 7. 8. Sınıflarda da sınav var. Öğrenciler, öğretmenler süreç odaklı değerlendirmeyi değerlendirme olarak görmüyor. Çocuğun yaptığı şeyleri değerlendirmeye zaman yetmiyor, unuttuyorsun. 40 öğrenciyi süreç odaklı değerlendirme yöntemleri ile değerlendirmek çok zor. Zaman yok, materyal yok. Yazılı sınavlar kaygı oluşturuyor mu? Evet oluşturuyor. Velinin baskısı, öğretmenin baskısı kaygı oluşturuyor. Sınıfta kalma olmadığı için sınava girse de girmese de olur gibi bir şey, her türlü sınıfı geçecek zaten . Sınav olursa ne kadar biliyor görebiliriz. Sorular test tarzı olmayabilir. Açık uçlu gibi. Sınavları bence MEB yapmalı. 40 kişilik bir sınıfta öğrencilerin hepsinin gözlemlenmesi mümkün değil zaten uygulanmıyor da. Bu uygulamayı olumlu bulmuyorum. Çocukların bazıları bilgisini göstermeyebilir. Bildiği halde objektif bir değerlendirme olmaz. İçeride kapalı çocuklar için uygun değil. Ben öğrenciyken cevabını bilsem bile parmak kaldırıp söylemezdim mesela. Öğrenciler rahatlığa alıştılar. Herhangi bir sınav yok, kaygı yok, okula geliyor gidiyor. Ancak sınıfı zapt etmek durumunda kalıyoruz. Hiç yoktan sınava girmeye bir disiplin, bir düzene girme oluşuyordu. Öğrenciler arası kıyaslama bitmiş oldu.”

4.4. Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Okul yöneticilerinin süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiş olup katılımcılara bu doğrultuda “Süreç odaklı değerlendirme hakkında düşünceleriniz nelerdir?” ve “Öğrenci başarısının not verilmeden değerlendirilmesi hakkında neler düşünüyorsunuz?” görüşme soruları yöneltilmiş verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen veriler analiz edilerek bulgular Tablo 4.5’te sunulmuştur.

Tablo 4.5. Okul Yöneticilerinin Süreç Odaklı Değerlendirme Hakkındaki Görüşleri

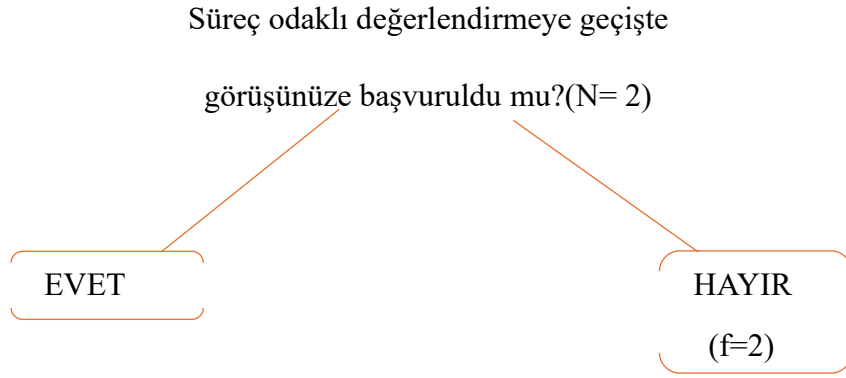
Tema	Kategori	Kod	f
Süreç Odaklı Değerlendirme	Olumlu	Süreç ile ilgili dönüt vermesi	1
Uygulaması	Olumsuz	Objektif bir değerlendirme olmayacağı	2
		Uygulamanın getirdiği zorluklar	1
		Tek başına yeterli olmayacağı	2

Tablo 4.5’te Okul yöneticilerinin süreç odaklı değerlendirme hakkındaki görüşleri incelendiğinde görüşlerin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride toplandığı görülmektedir. Yöneticiler, süreç ile ilgili dönüt vermesi (f=1) açısından olumlu görüş bildirmişlerdir. Objektif değerlendirme olmayacağı (f=2), uygulamanın getirdiği zorluklar (f=1), tek başına yeterli olmayacağı (f=2) kodları ile süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin olumsuz görüş bildirmişlerdir. Okul yöneticilerinin süreç odaklı değerlendirme ile ilgili görüşlerini içeren kendi ifadelerine aşağıda yer verilmektedir.

Y1: “İdareci olduğum için hiç süreç odaklı değerlendirme yapmadım bugüne kadar. Performans değerlendirme gibi uygulamalar yapmamız gerekiyor. Ancak zaman sıkıntısı, malzeme eksikliği yüzünden uygulanmıyor. Askıda kalan bir uygulama uygulanabilse daha iyi bir uygulama olabilir. Sadece şu an veri oluşturuyor kâğıt üzerinde. Not verilmeden değerlendirmeyi doğru bulmuyorum. Çocuk değerlendirildiğini hissetmiyor. Geliyor gidiyor. Veliye süreç odaklı değerlendirmeyi anlatacak olsam zaman yetmez. Bir günümü buna ayırmam gerekir. Öğretmenin değerlendirme süreçlerini anlatması gerekir. Bir dönemde en az üç veli toplantısı olması gerekir. Süreç odaklı değerlendirmeye veli de katılmalı ve karşılaştırma yapılmalı. Tabii ki objektif olması beklenmiyor.”

Y2: “Süreç odaklı değerlendirmede amaç bireysel farklılıkların dikkate alınarak eksiklikler konusunda öğrenciye dönüt vermek, süreç içinde de ilerlemelerini görmelerini sağlamaktır. Öğretmenin tek derdi zaten notla değerlendirme yapmak değil çocuğun başarısını somutlaştırmaktır. Süreç odaklı değerlendirmenin tek başına yeterli olmadığını düşünüyorum. Subjektif bir değerlendirme olacağı kanaatindeyim.”

Araştırmaya katılan okul yöneticilerine “Yazılı sınav uygulamasının kaldırılıp süreç odaklı ölçme sistemine geçilmesi uygulamasında sizin görüşlerinize başvuruldu mu?” görüşme sorusu yöneltilmiş katılımcılardan elde edilen veriler Şekil 4.2.’de sunulmuştur.

Şekil 4.2. *Süreç Odaklı Ölçme Sistemine Geçişte Yönetici Görüşlerinin Alınması*

Şekil 4.2. incelendiğinde ilkökul 4. sınıflarda yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılıp süreç odaklı ölçme sistemine geçişte araştırmaya katılan 2 okul yöneticisinin hiçbirinin görüşüne başvurulmadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerine “*Süreç odaklı değerlendirme hakkında hizmet içi eğitim aldınız mı, bu konuda hizmet içi eğitime ihtiyacınız var mı?*” sorusu yöneltilmiş katılımcıların vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgulara Tablo 4.6.’ da yer verilmiştir.

Tablo 4.6. *Yöneticilerin Süreç Odaklı Değerlendirme Konusunda Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri*

Tema	Kategori	Kod	f
Hizmet İçi Eğitim İhtiyacı	Eğitim almadım	İhtiyacım var	1
		İhtiyacım yok	1

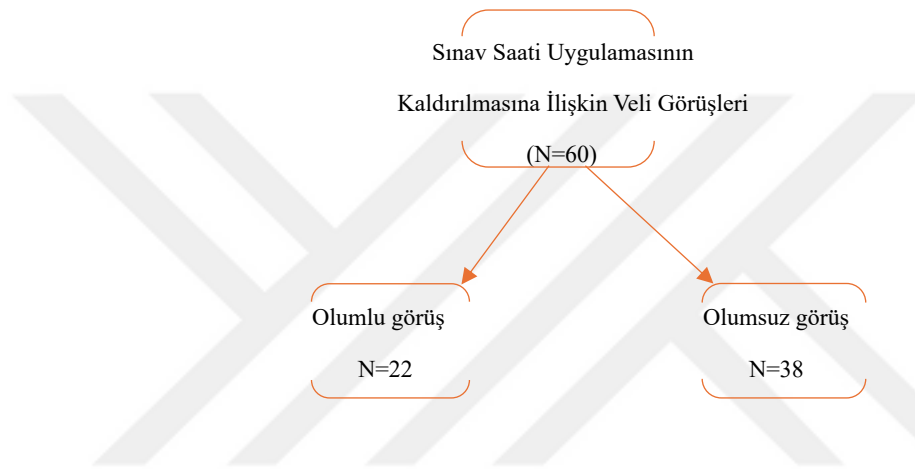
Tablo 4.6. incelendiğinde araştırmaya katılan 2 okul yöneticisinden biri (f=1) bu konuda bir hizmet içi eğitim almadığını ve ihtiyacı olduğunu, diğer bir yönetici ise (f=1) hizmet içi eğitim almadığını ve bu konuda bir eğitime ihtiyaç duymadığını belirtmektedir. Katılımcıların görüşleri şu şekildedir;

Y1: “*Hizmet içi eğitim almadım. Tabii ki eğitim şart. Ancak hizmet içi eğitimler nitelikli olmuyor. Siz yaparsınız diye geçirtiliyor kâğıt üzerinde kalan eğitimler... Eğitimler hep teorik oluyor. Uygulamalı olmalı. Uygulanabilirliği var mı, düşünülmeli.*”

Y2: “*Hayır. Konu ile ilgili hizmet içi eğitime ihtiyac duymuyorum, hayır.*”

4.5. Beşinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi “Velilerin yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiş olup bu doğrultuda öğrenci velilerine iki farklı görüşme sorusu yöneltilmiştir. Şöyle ki “İlkokul 4. sınıflarda yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?” ve “Yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasının sizin ve çocuğunuz üzerindeki etkileri nelerdir?” sorularına yer verilmiştir. Öğrenci velilerinin araştırma sorularına verdikleri cevaplar analiz edilmiş ve analiz sonuçları ile elde edilen bulgulara Tablo 4.7.’de ve Şekil 4.3.’te yer verilmiştir.

Şekil 4.3. Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılmasına İlişkin Veli Görüşleri

Şekil 4.3. incelendiğinde 4.sınıflarda yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin 60 öğrenci velisinin görüşüne başvurulmuştur. Öğrenci velilerinin 38’i uygulama hakkında olumsuz görüş bildirirken 22’ sinin ise olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir.

Tablo 4.7. Öğrenci Velilerinin Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılmasına İlişkin Görüşleri

Tema	Kategori	Kod	f
Yazılı Sınav Saati	Olumlu	Sınavın tek ölçüt olmaması, aktif katılım	11
Uygulamasının Kaldırılması		Sınav stresinin olmaması	11
	Olumsuz	Çocuğun durumu hakkında bilgi edinememe	11
		Ortaokulda öğrencinin bocalayacağı düşüncesi	13
		Dersleri önemsememe ve ders çalışmama	14

Tablo 4.7. incelendiğinde yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin olumlu görüş bildiren 22 veliden 11’nin sınavın tek ölçüt olmaması ve aktif katılım, diğer 11

velinin de sınav stresinin olmamasını belirttikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan 38 öğrenci velisinin 11'nin çocuğun durumu hakkında bilgi edinememe, 13'nün ortaokulda öğrencinin bocalayacağı düşüncesi, 14'nün ise dersleri önemsememe ve ders çalışmama gerekçeler ile olumsuz görüş bildirdikleri görülmektedir.

İlkokul 4.sınıflarda yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin olumlu görüş bildiren veli görüşlerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

V35: *“Öğrenciler açısından daha etkili ve verimli bir yöntem olacağını düşünüyorum. Tüm öğrencilerin derse katılacağı kendi gelişimini ve eksikliklerini görebileceği not kaygısı taşımadan öğrenebileceği bir eğitim ortamının oluşacağı kanısındayım.”*

V41: *“Sınav sisteminin kaldırılmasını olumlu buluyorum. Küçük yaştaki çocukların sınav stresi yaşamamaları gerektiğini düşünüyorum. Derse katılım açısından etkili olacağını düşünüyorum. Daha istekli olurlar.”*

V59: *“Sınavların kaldırılması iyi oldu, stres olmadan öğrenebilirler çocuklar. Yarış ortamı olmadan da eğitim olabilir. Sınavların ilkokulda gereksiz olduğunu düşünüyorum.”*

V47: *“Çocuğumun başarısının bir sınava bağlanmasını doğru bulmuyorum. Gelişiminin değerlendirilmesini daha doğru buluyorum. Bir yıl emek veriyor, bir saate göre karar verilmemeli.”*

Yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılması konusunda olumsuz görüş bildiren velilerden bazılarının görüşleri şu şekildedir;

V17: *“Bence sınav uygulaması daha iyiydi, çocuklar daha azimli oluyorlardı. Kendilerini denemiş, bilgilerini sınanmış oluyorlardı. Biz de hangi konuda çalışması gerektiğini, nerede eksiği olduğunu biliyorduk. Takibini yapabiliyorduk. Şu an bir bilgi sahibi değiliz.”*

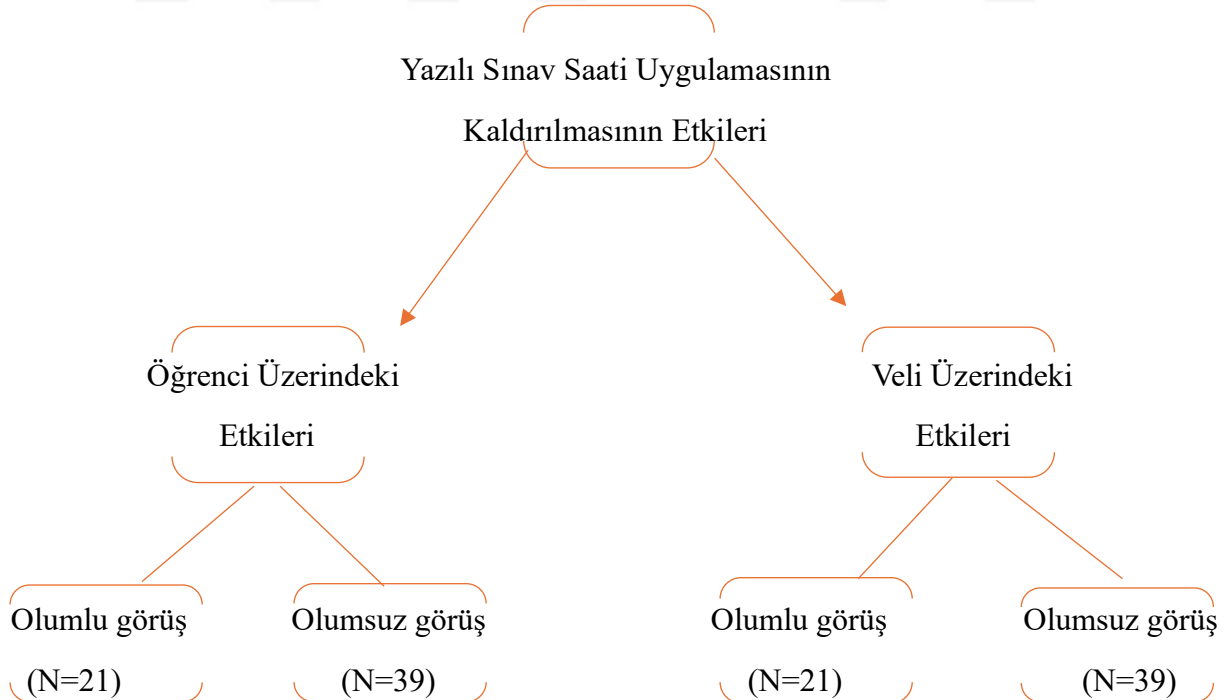
V34: *“İlkokulda kaldırılrsa bile ortaokulda var. Bu sene çocuğum bocaladı mesela. Ortaokula sınavla alan kurumların sınavında yapamadı, işaretleme bilmiyor, sınav psikolojisini, uygulamasını bilmiyor başarısız oldu. Derslerinde davranışlarında başarılı olabilir ancak bu sınavlarda da başarılı olabileceği anlamına gelmez. Ortaokulda da sınav kaldırılabilir ancak LGS var. Yine çocuk sınava girecek. Bu sürece alışması daha uygun olur bence.”*

V22: “Yazılı sınav uygulamasının kaldırılmasını doğru bulmuyorum. 4 yıl sınav yapılmayan çocuklar 5. sınıfta sınav sistemine nasıl alışacaklar? Sınav olacağını bilen çocuk dersine daha fazla odaklanır diye düşünüyorum. Bir de süreç odaklı değerlendirme sisteminde her öğretmenin tecrübesi, bilgisi yeterli mi, bunu da sorgulamamız lazım.”

V13: “Okulu ciddiye alma oranı azaldı. Derslere verdiği değer ve çalışma, önemseme oranı düştü. Bu nedenlerle yazılı sınavların kaldırılmasını doğru bulmuyorum. Bence sınavlar olmalı. Çocuğu ders çalışmaya istekli hale getiriyor. Teşvik ediyor. Daha azimli oluyor. Disiplin sağlıyor.”

V10: “Yazılı sınav uygulamasının kaldırılması taraftarı değilim çünkü eğitim sistemimiz belli sınav ile bir yerlere geliyoruz. Yani başarının gözle görülür ölçütü bizim için. Çocuklar en azından durumlarının nasıl olduğunu şimdiden görebiliyor, o ortama hazırlanıyor.”

V30: “Öğrenci sınavda başarısız olup sınıfta aktif olabilir tam tersi sınavlarda iyi olup sınıfta hiçbir şey yapmayabilir. Sadece derse katılımıyla değerlendirilmemeli sınav uygulamasının kaldırılmasını doğru bulmuyorum. 5. sınıfta sınav olduğunda çok iyi denilen bir öğrenci kötü not alınca daha fazla stres ve baskı yaşayacaktır.”

Şekil 4.4. Veli Görüşlerine Göre Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılmasının Etkileri

Şekil 4.4. incelendiğinde araştırmaya katılan 60 öğrenci velisinden 39'nun yazılı sınavların kaldırılmasının çocuğu ve kendisi üzerindeki etkilerini olumsuz bulurken; 21'nin yazılı sınavların kaldırılmasının kendisi ve çocuğu üzerinde olumlu etkileri olduğu görüşüne sahip olduğu görülmektedir. Daha ayrıntılı bulgulara Tablo 4.8.'de yer verilmektedir.

Tablo 4.8. *Veli Görüşlerine Göre Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılmasının Etkileri*

Tema	Kategori	Kod	f
Veli Üzerindeki Etkileri	Olumlu	Sınav stresi ve çatışmanın olmaması	21
	Olumsuz	Geleceği için kaygılanma	39
Çocuk Üzerindeki Etkileri	Olumlu	Stres ve kaygının olmaması	39
		Sosyal ilişkilerinin güçlenmesi	7
		Derslere karşı ilgi ve sevgisinin artması	8
	Olumsuz	Akademik başarıda düşme, boş vermişlik	
		ve motivasyonsuzluk	4

Tablo 4.8. incelendiğinde 21 öğrenci velisi tarafından sınav stresi ve çatışmanın olmaması nedeni ile uygulamanın kendileri üzerinde olumlu etkileri olduğu belirtilirken; 39 Öğrenci velisinin de geleceği için kaygılanma gerekçesi nedeni ile olumsuz görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu araştırma sorusu ile ilgili katılımcıların görüşlerinden bazıları şu şekildedir;

V12: “Yani önlerinde iyi okul kazanmaları için hep önemli sınavları olacak bunun için sınav sistemiyle ilerleyen bir eğitim varken ilkokulda özellikle 4. Sınıflarda yazılı sınav uygulamasının devam etmesi lazım. Bu sefer çocuklar ortaokulda zorlanacaklar. Endişeleniyorum bu yüzden çocuğumun geri kalmasını istemiyorum. Huzursuz oluyorum.”

V15: “Sınav stresini ortadan kaldırdığı için çocuğum da biz de kaygılanmıyoruz. Stres yapmıyoruz. Baskı hissetmiyoruz. Çocuğumuzu başkaları ile kıyaslamıyoruz. Olumlu etkilerini olduğunu düşünüyorum.”

Tablo 4.8. incelendiğinde yazılı sınavların kaldırılmasının çocuklar üzerindeki etkileri hakkındaki veli görüşleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride incelenmiştir. Olumlu görüşler; stres ve kaygının olmaması (f=39), sosyal ilişkilerin güçlenmesi (f=7), derslere karşı ilgi ve sevginin artması (f=8) şeklinde nitelendirilmiştir. Veliler olumsuz görüşlerini ise akademik başarıda düşme, boş vermişlik ve motivasyonsuzluk (f=42) şeklinde

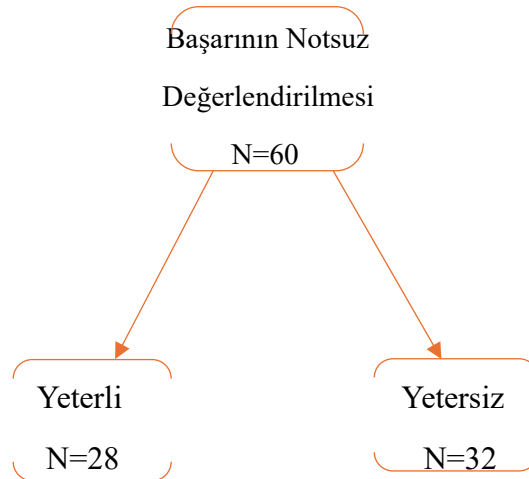
belirtmektedirler. Bu bulgulara dair katılımcıların kendi ifadelerini içeren bazı görüşlere aşağıda yer verilmiştir.

V13: “Çocuğumun başarı durumu düşüğe geçti. Derslere olan ciddiyeti azaldı. Okul onun için önemsizleşti. Okula bir şeyler öğrenmek için değil de oyun oynamaya gider gibi gidiyor. Okula ve öğrenmeye hatta öğretmene saygısı kalmadı. Boş vermişlik, ciddiyetsizlik var yani.”

V23: “Çocuğum kendini sınav stresi olmadan daha iyi gösterebiliyor. Kaygı ve korkudan uzak daha iyi ifade edebiliyor. Derslere katılım sağlayarak daha da sosyalleşebiliyor. Düşük not alıp arkadaşlarına karşı kendini kötü hissetmek durumunda kalmıyor. Bu da onu psikolojik olarak daha güçlü hissettiriyor.”

4.6. Altıncı Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi “Velilerin süreç odaklı değerlendirme sistemine ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiş olup bu bağlamda öğrenci velilerine şu araştırma soruları yöneltilmiştir; “Süreç odaklı değerlendirme hakkında neler düşünüyorsunuz?”, “Öğrenci başarısının not verilmeden değerlendirilmesi hakkında neler düşünüyorsunuz?” Öğrenci velilerinin araştırma sorularına verdikleri cevaplar analiz edilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 4.9. ve Şekil 4.5.’te sunulmuştur.

Şekil 4.5. Öğrenci Başarısının Notsuz Değerlendirilmesine İlişkin Veli Görüşleri

Şekil 4.5. incelendiğinde araştırmaya katılan 60 öğrenci velisinden 32'sinin not verilmeden yapılan başarı değerlendirmesinin yeterli olmadığını; 28'nin ise not verilmeden yapılan başarı değerlendirmesini yeterli bulduğu görülmektedir. Bu konudaki veli görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir. Şöyle ki;

V17: “Neyi bildiğini, ne kadar bildiğini anlamıyorum. Not olsa hani anlardık. Mesela 60 aldı. Bu konu hakkında bir şeyler biliyor ama eksiği var derim. “İyi” denilince her şey olması gerektiği gibi hiç eksiği yok anlıyorum. Her konuda iyi. Yetersiz bir değerlendirme olduğunu düşünüyorum.”

V41: “Bu yaş grubu çocuklar için not dediğimiz rakamlar ile başarının ifade edilmesinin anlamsız olduğunu düşünüyorum. Bunun yerine kullanılan kelimelerin onlar için daha anlamlı olduğunu düşüncesindeyim.”

Tablo 4.9. Süreç Odaklı Değerlendirmeye İlişkin Öğrenci Velilerinin Görüşleri

Tema	Kategori	Kod	f
Süreç Odaklı Değerlendirme	Olumlu	Süreç içerisindeki gelişiminin değerlendirilmesi	15
		Stres yapmadan öğrenmeye katılması	3
	Olumsuz	Başarıyı yeterince yansıtmaması	14
		Objektif olmaması	9
		Üst sınıflarda bocalayacağı düşüncesi	5
		Motivasyonu düşürmesi	9
		Uygulanabilir olmaması	4
	Fikrim yok		1

Tablo 4.9. incelendiğinde Süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin 18 öğrenci velisinin olumlu, 31 öğrenci velisinin ise olumsuz, 1 velinin ise fikrinin olmadığına dair görüş bildirdiği görülmektedir. Olumlu görüşler; Öğrencinin süreç içerisindeki gelişiminin değerlendirilmesi (f=15), stres yapmadan öğrenmeye katılması (f=3) şeklinde belirtilmiştir. Olumsuz görüşler ise başarıyı yeterince yansıtmama (f=14), objektif olmaması (f=9), Üst sınıflarda bocalayacağı düşüncesi (f=5), motivasyonu düşürmesi (f=9), uygulanabilir olmaması (f=4) olarak belirtilmiştir. Öğrenci velilerinin süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin kendi ifadelerine dayanan görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmektedir.

V3: “Yeterli değil, veliler çocuğun durumunu tam olarak bilmiyor. Ne kadar bildiğini göstermede yetersiz. Başarılı ama ne kadar? Sınava girse ne kadar biliyor bilirsın hani...”

V13: “Süreç odaklı değerlendirme konusunda öğretmenimiz gerekli açıklamayı yaptı. Ancak çocukların bu şekilde değerlendirilmesini doğru ve yeterli bulmuyorum. Mutlaka bizim gibi sınav odaklı ülkelerde yazılı sınav olmalı. Sonuçta ortaokulda sınav var. Sınav kültürünü bilmeden geçerse ortaokulda bocalar. Sadece derse katılımının değerlendirilmesi çocuğun neyi bilip bilmediğini açıklamada yeterli değil.”

V50: “Süreç odaklı değerlendirme zaten vardı. Sonuçta bir sınavın olmasının da bir sakıncası yok. Süreç odaklı değerlendirmeyi uygulamak kalabalık sınıflarda çok zor. Öğretmenlerin tam olarak objektif bir değerlendirme yapabileceğini düşünmüyorum.”

V55: “Süreç odaklı değerlendirme zaten yapılıyor öğretmenler tarafından . Bu yeterli olmayabilir. Öğretmenler adil bir değerlendirme yapamayabilir. Her çocuk bir değil, bazı çocuklar kendini göstermez, bildiğini söylemez.”

V24: “Öğrencileri yazılı notla değerlendirmek yerine öğrencilerin bireysel farklılıklarını, eksikliklerini ve süreç içerisinde ilerlemelerini konu alan bir sistem. Öğrencilerin ders içindeki katılımları, verilen görevleri yerine getirmeleri, eksikliklerini öğrenip tamamlamaları bu yaş grubu çocuklar için bence doğru bir uygulama ve yeterli.”

V46: “Çocukların derslerdeki durumunu daha gerçekçi yansıttığını düşünüyorum. Sınavda çocuk o soruları bilmeyebilir ancak bu hiçbir şey bilmediği anlamına gelmez. Gelişiminin tümüyle değerlendirilmesi çok doğru ve güzel bir uygulama.”

V26: “Süreç odaklı değerlendirme ile ilgili bilgim var. Başarının tek bir sınavla ölçülmediği ilkökul çağları boyunca, çocuğun çalışmasının değerlendirildiği sistemdir. Bu konuda bir çocuğun başına gelebilecek en kötü şeyin kıyaslama olduğunu bu sisteminde buna engel olduğunu düşünüyorum. Çocukların sınav baz alınarak değerlendirilmesini çok yanlış buluyorum. Yani çocuklar yarış atı değil...”

V7: “Süreç odaklı değerlendirme hakkında bilgim var. Öğretmenimiz bilgilendirme yapmıştı bizlere. Öğrencinin başarı durumu ayda 2 tane sınav yapıp notlara bakılarak belirlenmemeli. Yıl boyunca, ödev yapıp yapmadığı, sınıfta derse katılıp katılmadığına bakılarak belirlenmeli. Bence süreç odaklı değerlendirme doğru bir karar olarak verilmiştir.”

Son olarak araştırmaya katılan tüm katılımcılara görüşme soruları dışında eklemek istediği bir şey olup olmadığı sorulmuş 5 öğretmen, 1 yönetici ve 9 veli görüş bildirmiştir. Katılımcıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Ö1: “Öncelikle öğrencilere uygun araç gereç ve materyallerle öğrenmeyi sevdirci ve öğrenme odaklı çalışmalar yapılmalı. Öğrenci zaten öğrenecek ve başarılı olacaktır. Bu sistemde öğrenciler çalışmak istemiyor, biz öğretmenler öğretme süreçlerinde çok problem yaşıyoruz.”

Ö3: “Eğitim sisteminde sürekli değişiklik yapılmasının eğitime yararından çok zararının olduğunu düşünüyorum.”

Ö4: “Türkiye sınav sisteminin sert olduğu bir eğitim sistemine sahip. LGS, ...vb. çok stres ve kaygı dolu. Bunlar kalkarsa sınav sistemi de yumuşatılabilir.”

Ö5: “Sınavların olması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü 4. Sınıftan sonra bu çocuklar sınav olmaya devam edecek uyum sağlayamazlar.”

Ö6: “Öğretmenlerin eğitimde daha çok söz hakkı olmalıdır, somut yetkilerle donatılmalıdır. Öğrencinin tüm davranış ve öğrenmesinde sorumlu olan öğretmende hiçbir yetki bulunmaması işlerin doğru yürümesini engellemektedir.”

Y2: “Sınavsız ya da geri bildirimsiz bir eğitim sistemi olmayacağına göre, karar verilmesi gereken en önemli husus sınavın kaldırılmasından ziyade iyi bir sınav sisteminin nasıl olması gerektiğidir. Ayrıca 4. Sınıflarda müfredatın daha da sadeleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.”

V1: “Sınavların olmasından yanayım. Sınavın olmadığı bir alan var mı ki? Hayatımız sınav.”

V5: “Sınav olmadığı için çocukları kıyaslayamıyoruz. Çünkü kıyaslayacak kadar bilgi sahibi değiliz. Çocuğumuzun durumu iyi kime göre neye göre bilmiyoruz.”

V13: “Bu sistemin eğitimi önemsizleştirdiğini düşünüyorum.”

V19: “Milli Eğitim Bakanlığının sürekli bazı sistemleri değiştirmesi eğitim konusunda biz velileri de öğrencileri de bocalatıyor tam alışmışken bir şeyler sürekli değişiyor.”

V35: “Daha kapsamlı bir değerlendirme yöntemi olmalı.”

V49: “Ortaokulda da sınavlar kaldırılmalı, gerek yok.”

V51: “Karar alınırken öğretmen ve velilere danışılmasını, görüş alınmasını isterim.”

V53: “Sınavlar olmalı, hayatın kendisi sınav, gerçekte bir an önce yüzleşmeli çocuklar.”

V56: “Sınav olmalı ya da tüm sınavlar kaldırılmalı.”

Yarı yapılandırılmış görüşme formları ile elde edilen verilerin analizi sonucunda araştırmaya katılan öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve öğrenci velilerinin 4.sınıfta yazılı sınavların kaldırmasına ilişkin “ders çalışma eğiliminde azalma” ve “üst sınıflarda bocalama” kodlarına yer vererek sürecin olumsuz yönlerine; “sınav stresinin olmaması” temelinde “kaygıyı azaltma” “kıyaslamanın kalkması” gibi yakın kodlarla sürece ilişkin olumlu yönde ortak bir kanı oluşturdıkları tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmen , yönetici ve velilerin süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin “öğrenci odaklı olması”, “süreç ile ilgili dönütler vermesi”, “öğrencinin süreç içerisindeki gelişiminin değerlendirilmesi” gibi benzer olumlu kodlara yer vererek yine ortak bir kanı vardıkları tespit edilmiştir. Süreç odaklı değerlendirmeye dair katılımcılar tarafından “objektif bir değerlendirme olmayacağı”, “uygulanabilirliği”, “tek başına yeterli olmayacağı” kodları ortak kullanılarak bu konuda da süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin olumsuz ortak kanılara varıldığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların, eğitim ile ilgili kararlar alınırken tüm paydaşlardan görüş alınması gerektiği konusunda ortak görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmaya ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlara yer verilmiş, sonuçlar diğer araştırmalarla karşılaştırılıp tartışılmış ve sonuçlarla bağlantılı olarak da bu konu üzerinde çalışacak olan araştırmacılara yol gösterici öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç

5.1.1. Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın birinci alt problemi “*Sınıf öğretmenlerinin yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?*” şeklinde ifade edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlara aşağıda yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu ilkökul 4. sınıflarda yazılı sınavların kaldırılmasına ilişkin olumsuz görüş beyan etmişlerdir. Ancak uygulamaya genel olarak olumsuz bakmalarına rağmen uygulamanın kendi içinde olumlu yönler de barındırdığını belirttikleri görülmektedir. Turan (2025) “*Güncellenen Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliğine Yönelik Öğretmenlerin Görüş ve Deneyimleri*” konulu çalışmasında çalışma grubunu 15 dil öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmacı çalışmanın sonucunda ölçme ve değerlendirme yönetmeliğinde yapılan değişikliklerin öğretmen ve öğrenci üzerinde hem olumlu hem olumsuz etkileri olduğunu kesin bir yargının oluşmadığını tespit etmiştir. Yapılan araştırma ile bu çalışmanın sonucu örtüşmektedir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yazılı sınavların kaldırılması uygulamasına ilişkin ders çalışma eğiliminde azalma, üst sınıflarda bocalama, disiplinsizlik gerekçeleri ile olumsuz görüş ifade ettikleri görülmüştür. Aynı zamanda araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri yazılı sınavların kaldırılmasına ilişkin; öğretmenler açısından uygulama kolaylığı, öğrenciler arası kıyaslamanın kalkması, öğrenci seviyesine uygun bir değerlendirme yöntemi olması, öğrenciler arası rekabetin azalması, sürecin değerlendirilmesi bakımından da olumlu görüşler ifade etmişlerdir. Bakırcı, Şabap ve Özdemir (2024) tarafından yapılan “*İlkökul Öğretim Kademesinde Yazılı Sınavların Kaldırılmasına Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin*

Görüşleri” adlı çalışmada çalışma grubunu 10 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmenlerden görüşme yoluyla elde ettikleri sonuçlara göre yazılı sınavların kaldırılması konusunda; öğrencileri stresli bir ortamdan uzak tutacağı, sınav kaygısını ortadan kaldıracağı, kalıcı öğrenmeleri artıracığı gibi gerekçelerle olumlu görüşler bildirirken, sınavların kaldırılmasının öğrencilerin öğrenme motivasyonunu düşürebileceği gibi olumsuz yönlerine de değinilmiş en çok söz edilen olumsuzluk ise objektif bir değerlendirme olamayacağıdır. Ortaya çıkan bu sonuçlar yapılan bu çalışmadaki sınıf öğretmenlerinden görüşme yoluyla elde edilen öğrenci üzerindeki stres ve kaygının kalkması, aktif katılımın artması gibi olumlu görüşlerle ve öğrencilerde öğrenme motivasyonunun düşmesi, objektif bir değerlendirme olmayacağı gibi olumsuz görüşlerle örtüşmektedir. Dere, Dinç ve Koluman (2014) tarafından farklı yaş gruplarındaki katılımcılarla yapılan çalışmada Çoktan seçmeli sınav yöntemine karşı olumsuz görüşlerin ağırlıklı olduğu tespit edilmiştir. Tek uygulamaya dayalı ve bilgiyi ölçen sınavların kişinin sahip olduğu bilgi ve becerileri ortaya koymada yetersiz kaldığı görüşü bu çalışmadaki sınavların kaldırılmasına ilişkin olumlu görüşlerle benzerlik içermektedir. Sınavlara hazırlık sürecinin okullardaki eğitimin kalitesini olumsuz yönde etkileyebileceği vurgulanmış sınavlar yerine performansa dayalı bir sistemin uygulanmasının daha doğru olacağı belirtilmektedir. Araştırmacıların bu bulguları yeni ölçme ve değerlendirme sürecine geçişin temelindeki nedenleri ortaya koyduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin tamamı yazılı sınavların kaldırılması sürecinde görüşlerine başvurulmadığını, kararlar alınırken uygulama basamağında olan öğretmenlerin görüşlerine başvurulmasının daha doğru ve yararlı olacağını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu sınavları; öğrenci üzerinde bir yaptırım aracı, öğrencileri öğrenmeye güdüleyen, öğretim ortamını disipline eden bir ölçme yöntemi olarak değerlendirdikleri için ilkokulda sınavların kaldırılmasını olumlu bir gelişme olarak görmedikleri çıkarımına varılmıştır.

5.1.2. İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın ikinci alt problemi “*Sınıf öğretmenlerinin süreç odaklı değerlendirme sistemine ilişkin görüşleri nelerdir?*” şeklinde ifade edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlara aşağıda yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin süreç odaklı değerlendirme sistemine ilişkin hem olumlu hem olumsuz görüşler ifade ettikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin; öğrenme süreçlerini önemseyen, öğrencinin süreçteki gelişimini yansıtan, öğrenci odaklı bir değerlendirme türü olması nedeniyle olumlu görüş ifade ettikleri görülmüştür. Bu araştırmaya benzer bir çalışmayı Girmen ve Yıldırım (2019) “İlkokul 4. Sınıf Türkçe Dersi Kapsamında Ölçme ve Değerlendirme Süreci Uygulamaları” adlı çalışmayı doküman analizi (261 yazılı kağıdı) ve 30 4. Sınıf öğrencisi ile gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın sonucunda uygulanmakta olan sınavların her öğrenme alanını kapsayacak düzeyde olmadığı, daha çok sonuç değerlendirme tekniklerine yer verildiği yazılı sınavların bir ders saatini geçmemesi koşulunun öğrenme alanlarını tümüyle değerlendirilmesine imkân vermediği tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgular bu çalışmadaki süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin öğretmenler tarafından ifade edilen olumlu görüşlerle örtüşmektedir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri değerlendirme sırasında yanlı davranılacağı için objektif bir değerlendirmenin olamayacağı, başarıyı yeterince yansıtamayacağı, öğrenme motivasyonunu düşüreceği ve uygulanabilirliğinin olmaması gerekçeleri ile süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin olumsuz görüşler ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri, sürece olumsuz bakmalarının nedeni olarak yıllardır süre gelen sonuç odaklı değerlendirmenin bir anda bırakılıp süreç odaklı değerlendirmeye alandaki öğretmen görüşlerine yeterince başvurulmadan geçilmesi ve öğretmenlerin süreç odaklı değerlendirme hakkında yetersiz bilgi ve tecrübeye sahip olması, bu alanda yeterli ve nitelikli hizmet içi eğitimlerin verilmemiş olması söylenebilir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yarısı süreç odaklı değerlendirme üzerine hizmet içi eğitim aldığını belirtirken diğer yarısı ise bu konuda hizmet içi eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu süreç odaklı değerlendirme konusunda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

5.1.3. Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Okul yöneticilerinin yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlara aşağıda yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan okul yöneticileri, yazılı sınavların kaldırılmasını olumlu bir gelişme olarak görmediklerini ancak uygulamanın olumlu yönler de barındırdığını dile getirmişlerdir. Araştırmaya katılan okul yöneticileri sınavlar kaldırılınca sınav kültürünü bilmeden ortaokula geçen öğrencilerin bir üst sınıfta zorlanacakları, öğretmenlerin öğrencileri süreç odaklı değerlendirmede fiziki ve maddi imkânlar nedeni ile zorlanacağı, derslere karşı motivasyonun düşmesi nedeniyle sınıf ortamında disiplinsizlik sorununun oluşacağı gerekçeleri ile olumsuz görüş bildirmişlerdir. Bu araştırmayla ilişkili benzer bir çalışmada Kuru ve Taş (2024)' ın yapmış olduğu “*İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sınavlara Dair Düşünceleri*” adlı çalışmasıdır. Bu araştırmada çalışma grubunu 77 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bu çalışmada araştırmacılar öğrencilerin sınavlara dair çoğunlukla olumlu görüşe sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. Aynı zamanda öğrenciler sınava dair şu görüşleri bildirmişlerdir; sınavların yapılması gerektiğini böylece seviyelerini öğrendiklerini, başarılarının arttığını, dersi daha iyi anladıklarını ve ortaokula hazırlandıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmacıların bulguları yapılan bu çalışmadaki yöneticilerin sınavların kaldırılmasına ilişkin akademik başarıda düşme, öğrencinin durumu, velinin ise çocuğunun akademik başarısı hakkında bilgi edinememesi, üst sınıflarda zorlanacağı, motivasyon düşüklüğü, isteksizlik gibi olumsuz görüşleri ile örtüşmektedir.

Araştırmaya katılan okul yöneticileri sınavların kaldırılmasını öğrenciler üzerindeki stres ve kaygıyı azalttığı aynı zamanda öğrenciler arası kıyaslamayı ortadan kaldırdığı için olumlu bir gelişme olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu konuyla ilişkili Sarıkaya ve Gemalmaz (2021) “*Sınav Kaygısını Etkileyen Faktörler*” adlı çalışmalarında sınav stresinin performans düşüşüne sebep olduğunu ve önemli psikolojik etkilere yol açtığını tespit etmişlerdir. Bu nedenle araştırmada yazılı sınavların kaldırılmasına ilişkin olumlu görüşlerde en çok yer alan sınav stresi ve kaygının ortadan kalkması görüşünün temelinde yatan düşüncenin bu husus olduğu düşünülmektedir. Böyle önemli bir hususta paydaş görüşlerinin önemi yadsınamaz olduğu için araştırmaya katılan okul yöneticileri yazılı sınavların kaldırılması konusunda kendilerinden görüş alınmadığını, alınmasının daha doğru bir uygulama olacağını düşündüklerini ifade etmişlerdir.

5.1.4. Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Okul yöneticilerinin süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlara aşağıda yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan okul yöneticileri süreç odaklı değerlendirmeyi öğrencinin süreç içerisindeki gelişimini tam anlamıyla yansıtmaması açısından olumlu bulduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan okul yöneticileri süreç odaklı değerlendirmenin öğrenci başarısını değerlendirmede tek başına yeterli bir yöntem olamayacağı, değerlendirme sırasında öğrenci ve öğretmenin objektif davranamayacağı, öğretmenin süreç odaklı değerlendirmede uygulama aşamasında zaman ve materyal kısıtlılığı gibi çeşitli zorluklarla karşılaşacağı için sürece ilişkin olumsuz görüşlerini dile getirmişlerdir. Konuyla ilişkili yapılan araştırmalar incelendiğinde Ektem, Keçici ve Pilten (2016) sınıf öğretmenlerinin süreç odaklı ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşlerini ortaya koymak için yaptıkları çalışmalarında, araştırmanın çalışma grubunu 20 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin sorun yaşama nedenleri olarak; ders saatlerinin yetersizliği, sınıf mevcutlarının fazlalığı, öğretmenin yükünün artması, mevcut sınav sistemi gibi etmenlerin olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacıların süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin elde ettikleri olumsuz görüşler ile bu araştırmada okul yöneticilerinin süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin paylaştıkları olumsuz görüşler örtüşmektedir.

Araştırmaya katılan okul yöneticileri süreç odaklı değerlendirme konusunda hizmet içi eğitim almadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan okul yöneticileri süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin hizmet içi eğitime ihtiyaç duyma konusunda farklı görüşler dile getirmişlerdir. Bu konuda biri hizmet içi eğitime ihtiyaç duymazken diğeri ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda okul yöneticileri hizmet içi eğitimlerin alan uzmanları tarafından nitelikli bir şekilde verilmesinin gerekliliğine değinmişlerdir.

5.1.5. Beşinci Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın beşinci alt problemi “*Velilerin yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?*” şeklinde ifade edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlara aşağıda yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan velilerin çoğunluğu yazılı sınavların kaldırılmasını olumlu bir gelişme olarak görmediklerini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrenci velilerinin çoğunluğu sınavların kaldırılması konusunda; çocuğunun derslerdeki başarısı hakkında yeterli bilgi edinememe, çocuğun derslerini önemsememe ve ders çalışmama davranışları, ortaokulda yazılı sınav uygulaması sonucunda çocuğunun zorlanacağı düşüncesi ile olumsuz görüş belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan velilerden bazıları ise başarının değerlendirilmesinde sınavların tek ölçüt olmaması, öğrencilerin derslere daha aktif katılımının sağlanması ve sınav stresinin kalkması gerekçeleri ile bu uygulamayı olumlu bulduklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan velilerin çoğunluğu sınavların kaldırılmasının veli ve öğrenci üzerindeki etkilerinin olumsuz olduğunu düşünmektedirler. Araştırmaya katılan veliler sınav uygulamasının kaldırılmasının öğrenciler üzerinde stres ve kaygının azalması, sosyal ilişkilerin güçlenmesi, derse karşı sevgi ve ilginin artması gibi olumlu yönler barındırdığını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrenci velileri sınavların kaldırılmasının öğrenciler üzerinde akademik başarıda düşme, boş vermişlik ve motivasyonsuzluk gibi olumsuz etkilerini dile getirmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğrenci velileri sınavların kaldırılmasının öğrenci ve veli üzerinde sınav stresi ve bu stresin yol açtığı aile içi çatışmayı ortadan kaldırma gibi olumlu etkilerine değinirken bir üst sınıfta bocalayacağı öngörüsü ile olumsuz görüş bildirerek evlatlarının geleceği için kaygılandıklarını ifade etmişlerdir. Sınavların sadece ilkökul kademesinde kaldırılıp diğer öğretim kademelerinde devam etmesinin öğrenci velilerini en çok tedirgin eden ve süreci anlamsız bulmalarına yol açan etken olduğunu dile getirmişlerdir.

Güven (2024)’ in yapmış olduğu “*İlkokul 4. Sınıflarda Sınav ile Değerlendirmenin Kaldırılmasına İlişkin Veli Görüşleri*” adlı çalışmasında çalışma grubunu 13 öğrenci velisi oluşturmaktadır. Çalışmada araştırmacı sınavların kaldırılmasına ilişkin çocuklar üzerinde sınav stresi yaşamamaları nedeniyle psikolojik açıdan olumlu etki yarattığı, ders çalışma sorumluluğunu almama, rahat davranma, özdenetim, zamanı planlama, ders başarısının olumsuz etkilenmesi, ders çalışma isteği ve motivasyonunun düşmesi gibi olumsuz bulgulara

yer vermiştir. Araştırmacının elde ettiği bulgular bu araştırmadaki sınavların kaldırılmasının öğrenci üzerindeki sınav stresi ve kaygıyı ortadan kaldıracağına dair olumlu veli görüşleri ile akademik başarıda düşme, isteksizlik ve motivasyonda azalmaya dair olumsuz veli görüşleri birbiri ile örtüşmektedir.

5.1.6. Altıncı Araştırma Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın altıncı alt problemi “*Velilerin süreç odaklı değerlendirme sistemine ilişkin görüşleri nelerdir?*” şeklinde ifade edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlara aşağıda yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrenci velilerinin bir bölümü süreç odaklı değerlendirme sistemine ilişkin öğrencilerin süreç içerisindeki gelişiminin değerlendirilmesi ve öğrencilerin stres yapmadan öğrenme ortamına dâhil olmaları gerekçeleri ile olumlu görüş belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrenci velilerinin çoğunluğu ise öğrenci başarısını yeterince yansıtmama, objektif bir değerlendirme olmaması, üst sınıflarda öğrencinin bocalayacağı, öğrencinin motivasyonunun düşmesi, uygulanabilir olmaması gerekçeleri ile olumsuz görüş bildirmişlerdir. Bu bağlamda benzer bir araştırma olan “*İlkokulda Ölçme Amaçlı Yapılan Deneme Sınavlarının Öğretmen, Öğrenci, Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*” konulu çalışmayı Baysan (2019); 15 öğrenci, 16 öğretmen ve 10 veliden oluşan çalışma grubuyla gerçekleştirmiştir. Araştırmacı çalışmasının sonucunda öğretmen görüşlerine göre; sınavların öğrencileri akademik olarak olumlu yönde, psikolojik yönden ise olumsuz olarak etkilediğini, velilere çocuklarının gerçek başarı durumlarını görme şansı sunduğunu ortaya koymuştur. Araştırmacının yazılı sınav uygulamasına ilişkin tespit ettiği olumlu görüşler bu çalışmadaki yazılı sınavların kaldırılmasına ilişkin öğretmen, veli ve yöneticilerin ifade ettiği olumlu ve olumsuz görüşlerle örtüşmektedir.

Araştırmaya katılan öğrenci velilerinin çoğunluğu öğrenci başarısının notsuz değerlendirilemeyeceğini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrenci velilerinden bazıları ise notsuz değerlendirmenin olabileceğini, ilkokul çocukları için daha uygun ve doğru bir yöntem olduğunu çünkü çocukların notların ne anlama geldiğini kavrayamadıklarını dile getirip hali hazırda kullanılmakta olan “Çok İyi”, “İyi”... gibi kavramlarla öğrencinin başarısını değerlendirmenin daha uygun olduğunu dile getirmişlerdir.

Şahin ve Gürbüzkol (2025)'un yapmış oldukları “*Sınıf Öğretmenlerinin Gözünden Milli Eğitim Bakanlığının Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliği: Değişen Eğitim Dinamikleri*” adlı çalışmada çalışma grubunu 30 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmada araştırmacılar; sınıf öğretmenleri tarafından yeni yönetmeliğin öğrencilerin sınav kaygısı ve stresini azalttığı için önemli bir adım olarak gördüklerini, bu durumun öğrencilerin akademik ve duygusal gelişimine katkı sağlayacağını, sınıflarda daha derinlemesine ve sosyal bir öğrenme ortamı oluşturacağını düşündüklerini ortaya koymuşlardır. Aynı zamanda öğretmenler böyle bir değişikliğe gidilme gerekçesi olarak sınav kaygısını azaltma, öğrencilerin zaman yönetimi becerilerini geliştirme, öğrencileri daha fazla motive etme ve öğrencilerin davranışlarını kapsamlı bir şekilde değerlendirme gerekçelerini öne sürmüşlerdir. Araştırmacıların çalışmada elde ettikleri bulgular yapılan bu çalışmadaki yazılı sınavların kaldırılıp süreç odaklı ölçme sistemine geçilmesine ilişkin katılımcıların ortaya koyduğu öğrenci üzerindeki stres ve kaygının kalkması, kıyaslamamanın olmaması, öğrenme süreçlerini önemseyen öğrenci odaklı olması, sosyal ilişkilerin güçlenmesi, derslere karşı ilgi ve sevginin artması gibi olumlu görüşler ile örtüşmektedir.

Sonuç olarak; yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılıp süreç odaklı değerlendirmeye geçilmesine ilişkin öğretmen, yönetici ve veli görüşleri elde edilen bulgular doğrultusunda incelenmiş ve tüm paydaşların uygulamaya ilişkin tamamen olumlu ya da olumsuz görüşler beyan etmedikleri aksine uygulamanın hem olumlu hem olumsuz yönlerine vurgu yaptıkları, uygulamaya ilişkin henüz net bir kanı oluşturamadıkları sonucuna varılmıştır.

Uygulamanın olumsuz yönlerine değinen öğretmen, yönetici ve velilerin bu görüşlerinin temelinde yazılı sınavları öğrencileri motive eden aynı zamanda disipline eden bir yaptırım aracı olarak görmeleri, olmadığı zaman öğrencilerin öğrenmelerinin olumsuz etkileneceği, toplum yapımızın ve eğitim sistemimizin sahip olduğu dinamikler ile bu uygulamaya henüz hazır olmadığı fikrinin yer aldığı söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin ilkökul 4. sınıflarda yazılı sınavların kaldırılıp süreç odaklı değerlendirmeye geçilmesine ilişkin tutumları bu sürecin ne kadar başarılı olacağı hakkında belirleyici unsur olacaktır. Öğretmenlerin süreç odaklı değerlendirme yöntemine ilişkin sahip oldukları bilgi birikimleri ve yeniliklere açık oluşları bu uygulamanın başarısına katkı sunacaktır. Ancak araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin de ifade ettiği üzere teknik alt yapı eksiklikleri, materyal eksiklikleri, sınıf mevcutları, zaman kısıtlılığı ve uygulamaya

ilişkin bilgi eksiklikleri öğretmenlerin süreç odaklı değerlendirmeye karşı olumsuz tutumlar geliştirmelerine neden olmaktadır. Öğretmen ve yöneticilerimize yönelik süreç odaklı değerlendirme üzerine verilecek nitelikli eğitimlerle ve velilere yapılacak bilgilendirmelerle aynı zamanda uygulamada sağlanacak kolaylıklarla bu olumsuz tutumların önüne geçilebileceği düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda ilgililer ve araştırmacılar için faydalı olabilecek öneriler şu şekildedir;

Uygulamaya dönük öneriler:

1. MEB eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili yeni bir karar aşamasındayken uygulamaya geçmeden önce geniş çaplı paydaş görüşlerine başvurabilir, böylelikle uygulama sonrası karşılaşılabilecek olumsuzluklar en aza indirgenebilir.
2. Süreç Odaklı Değerlendirmeye ilişkin öğretmenlere yönelik, Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü ya da İl Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından düzenlenecek olan hizmet içi eğitimlerin akademisyenler tarafından verilerek daha etkili ve verimli hale getirilmesi sağlanabilir.
3. Okulların fiziki ve maddi imkânları okul yöneticileri tarafından süreç odaklı değerlendirmenin uygulanabilirliğini sağlayacak şekilde arttırılabilir.
4. Sınıf mevcutlarının süreç odaklı değerlendirmeye imkân verecek şekilde düzenlenmesi ve uygulamaya yönelik ölçeklerin dijital ortamda erişilebilir ve doldurulabilir olması uygulamanın uygulanabilirliğini artırıp yaygınlaştırabilir.
5. Yeni ölçme ve değerlendirme yönetmeliğinin etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak ve uygulamadan daha verimli sonuçlar elde etmek için eğitimin paydaşlarından biri olan velilere yönelik bilgilendirme toplantıları yapılabilir.
6. Uygulamaya ilişkin alandan geri dönütler verebilecek bir izleme ve değerlendirme mekanizması kurulabilir.

İleriye dönük araştırmalara ilişkin öneriler:

1. Bu araştırma Antalya il merkezinde bulunan bir devlet ilkokulunda çalışan 4. sınıf öğretmenleri, yöneticileri ve velilerinin katılımıyla yapılmıştır. Başka bir araştırmada

katılımcı grupları özelinde daha büyük örneklem grubu üzerinde derinlemesine gerçekleştirilebilir.

2. Yazılı sınavların kaldırılmasına ilişkin 4. sınıf öğrenci görüşlerinin neler olduğuna ilişkin araştırmalar yapılabilir.
3. Bu araştırmada yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılıp süreç odaklı ölçme sistemine geçilmesine ilişkin öğretmen, yönetici ve veli görüşleri nitel olarak incelenmiş, başka araştırmalar nicel veya karma yöntemle yapılabilir.
4. Sınavların kaldırılması kararının ileriye dönük yansımalarını incelemek için 5. sınıf öğrenci ve öğretmenlerine yönelik başka benzer araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, B. (2017). Türk eğitim sisteminin merkezi sınav sorunu. *Eğitime Bakış: Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 13(40), 32-40. <https://www.ebs.org.tr/yayinlar/egitime-bakis-dergisi>
- Akyüz, Y. (2007). *Türk eğitim tarihi*. Pegem. Akademi Yayıncılık
- Allen, J. D. (1986). “Classroom management: Students’ perspectives, goals, and strategies”, *American educational research journal*, 23(3), 437-459. <https://doi.org/10.2307/1163059>
- Anadolu Ajansı (2023). İlkokullarda sınav yerine süreç odaklı ölçme sisteminin detayları belli oldu. <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/mebin-ilkokullarda-sinav-yerine-surec-odakli-olcme-sisteminin-detaylari-belli-oldu/2993820>
- Arslan, M. (2000). Cumhuriyet dönemi ilköğretim programları ve belli başlı özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 146, 42-48. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/146/aslan.htm
- Atar, H. Y. ve Büyüköztürk, Ş. (2017). Temel eğitimden ortaöğretime geçiş: Uygulamalar ve sonuçları. *Eğitime Bakış: Eğitim- Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 13(40), 15-25. <https://www.ebs.org.tr/yayinlar/egitime-bakis-dergisi>
- Atılğan, H. (Ed.). (2006). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Anı Yayıncılık.
- Aydoğmuş, A., ve Keskin, S. C. (2012). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin süreç odaklı ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanma durumları: İstanbul ili örneği. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 110-123. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/160814>
- Bakırcı, H., Şabap, N. ve Özdemir, C. (2024). İlkokul öğretim kademesinde yazılı sınavların kaldırılmasına yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö15), 100-113. <https://zenodo.org/record/13822966>
- Balcı, A. (1993). *Etkili okul: Kuram, uygulama ve araştırma*. Erek Ofset.

- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Bandura, A. (1969). Kişiliğin gelişmesinde başkasının etkisiyle olan öğrenmenin rolü psikolojide yeni çalışmalar. XVIII. Uluslararası Psikoloji Kongresi. (Çev.),Nezahat Arkun. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi yayınları, No. 1481.
- Batdal Karaduman, G. (Ed.). (2020). *Geçmişten günümüze ilkokul programları (1994-2018)*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Baykul, Y. (1999). *İlköğretimde ölçme ve değerlendirme*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Baykul, Y. (2010). *Eğitimde ve psikolojik ölçme: Klasik test teorisi ve uygulaması*. Pegem Akademi.
- Baysan, B. (2019). *İlkokullarda ölçme değerlendirme amaçlı yapılan deneme sınavlarının öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Tez No. 564159) [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Bela. H. B. (1969). *Instructional systems*. Fearon Publishers. California, (25-34).
- Berry, R. (2008). *Assessment for learning*. Hong Kong University press.
- Beyaztaş, D.İ., Kaptı, S.B., ve Senemoğlu, N. (2013). Cumhuriyetten günümüze ilkokul/ilköğretim programlarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 46 (2), 319-344. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001308
- Bilen, M. (1992). Eğitimde verimliliğe öğretmenin kişilik özelliklerinin etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(8). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/88281>
- Black, P. & Wiliam, D. (1998). Assesment and classroom learning. *Assesment in education, principles, policy and practice* 5 (1), 7-73. <https://doi.org/10.1080/0969595980050102>

- Bogdan, R. C. & Biklen, S. K. (1992). *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods*. Allyn and Bacon.
- Bulut, F., Ceylan, D., ve Ceylan, B. (2022). İlkokulda kullanılan ölçme değerlendirme yöntemlerinin öğretmen görüşleri doğrultusunda incelenmesi. *Black Sea Journal of Public and Social Science*, 5(2)48-55. <https://doi.org/10.52704/bssocialscience.1032984>
- Büyükkaragöz, S., Muşta, M.C., Yılmaz, H. Ve Pilten, Ö. (1998). *Öğretmenlik mesleğine giriş (Eğitimin temelleri)*. Mikro Yayınevi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Can, E. (2017). Öğrenci görüşlerine göre merkezi sınavların etkilerinin belirlenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(58), 108-122. [10.16992/ASOS.12842](https://doi.org/10.16992/ASOS.12842)
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches*. Sage Publications (2. Ed.).
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Çepni, S. (2011). Performansların değerlendirilmesi. E. Karip (Ed.), *Ölçme ve değerlendirme içinde* (s. 233-292). Pegem Akademi.
- Çetin, M. O. (2009). Öğrencilerin çoktan seçmeli, yazılı yoklama ve performans görevleri ile ölçülen fen ve teknoloji dersi başarıları ve öğrencilerin performans görevlerine ilişkin görüşleri [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Çınar, İ. (2008). İlköğretimin önemi ve öğretmen. *Eğitim Dergisi*, (20), 1-28. <https://www.egitim.gen.tr/tr/index.php/arsiv/sayi-11-20/sayi-20-demokrasi-egitimi-ekim-2008/279>

- Çiydem, E., ve Akdağ, H. (2021). Türkiye’deki ilkokul/ilköğretim programlarının felsefi temeller açısından incelenmesi (1924-2018). *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 6, 52-81 <https://doi.org/10.24186/vakanuvis.1010035>
- Dere, İ., Dinç, E. ve Koluman, S. (2014). Kademeler arası geçiş uygulamalarına yönelik görüş ve deneyimler. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (17), 397-423. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.761>
- Dedeoğlu, H., ve Polat, İ. (2021). 2020-2021 Eğitim öğretim yılı ilkokul öğretim programları üzerine bir değerlendirme. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(1), 207-220. <https://doi.org/10.33308/26674874.2021351263>
- Demirel, Ö. (2004). *Öğretimde planlama ve değerlendirme. Öğretme sanatı*. Pegem Yayınevi.
- Duman, T. (1991). *Türkiye’ de ortaöğretimde öğretmen yetiştirme-Tarihi gelişimi*. MEB Basımevi.
- Ektem, I., Keçici, S., ve Pilten, G. (2016). Sınıf öğretmenlerinin süreç odaklı ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 661-680. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1487508>
- Ertürk, S. (1979). *Eğitimde program geliştirme*. Meteksan Matbaası.
- Gelen, İ., ve Beyazıt, N. (2007). Eski ve yeni ilköğretim programları ile ilgili çeşitli görüşlerin karşılaştırılması. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 51(51), 457-476. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/108311>
- Girmen, P., ve Yıldırım, D. (2019). İlkokul 4.sınıf Türkçe dersi kapsamında ölçme ve değerlendirme süreci uygulamaları. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 3(4), 227-238. <https://doi.org/10.34056/aujef.585360>.

- Gökalp, M. (2020). *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme*. Nobel Yayıncılık.
- Gronlund, N. E. (1998). *Assessment of student achievement*. Allyn & Bacon Publishing, Longwood Division, 160 Gould Street, Needham Heights, MA 02194-2310; tele.
- Gültekin, M. (2007). Dünyada ve Türkiye’de ilköğretimdeki yönelimler. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 477-502.
<https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/71585>
- Gündüz, H. B. (2012). Bir meslek olarak öğretmenlik. M.D. Karlı (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* içinde (s. 217-240). Pegem Akademi.
- Gündüz, H. B. (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Öğreti-Pegem A Yayıncılık.
- Güven, B. (2024). İlkokul 4.sınıflarda sınav ile değerlendirmenin kaldırılmasına ilişkin veli görüşleri. *Lisansüstü Öğretmen Çalışmaları Kongresi (LOCK)*, 95.
- Hanson, J. W., & Brembeck, C. S. (1966). Education and the Development of Nations. (*No Title*).
- Helvacı, A. (2008). *Eğitim sisteminde öğretmenin rolü*. N. Saylan (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* içinde (s.284-311). Anı Yayınevi.
- İşman, A., ve Eskicumalı, A. (2003). *Eğitimde planlama ve değerlendirme*. Değişim Yayınları.
- Kara, F. (2016). Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin fen bilimleri dersinde öğrendikleri bilgileri günlük yaşamlarıyla ilişkilendirebilmelerine yönelik düşünceleri ile fen bilimleri dersindeki başarıları arasındaki ilişki, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 1380-1397. <https://doi.org/10.17556/jef.50116>
- Karaca, E. (2008). Ölçme ve değerlendirmede temel kavramlar. S. Erkan ve M. Gömleksiz. (Ed.). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* içinde. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Akademik Yayıncılık.

- Korkmaz, H. (2004). *Fen ve Teknoloji Eğitiminde Alternatif Değerlendirme Yaklaşımları*. Yeryüzü Yayınevi
- Köse, E. (2011). Öğretimde ölçme ve değerlendirmenin planlanması. E. Karip (Ed.), *Ölçme ve değerlendirme içinde* (s.123-152). Pegem Akademi.
- Köse, E. (2024). *Öğretmen adayları öğretmenler ve eğitimciler için eğitimin temeli temel kavramlar*. Pegem Akademi Yayınları.
- Kumral, O. ve Saracaloğlu, A.S. (2011). Eğitim programlarının değerlendirilmesi ve eğitsel eleştiri modeli. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Dergisi 1* (2), 27-35.
- Kuru, O. ve Taş, F. (2024). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sınavlara dair düşünceleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (46), 98-132. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1413902>
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.
- Celep, C. (2004). Meslek olarak öğretmenlik. C. Celep (Ed), *Meslek olarak öğretmenlik içinde* (s. 23-49). Anı Yayınevi.
- Linn, R. L., & Groulund, N. E. (1995). *Measurement and assessment in teaching* (7. ed). Prentice-Hall, Inc.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1968). *İlkokul programı*. Millî Eğitim Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2022). *Uzman öğretmenlik yetiştirme programı çalışma kitabı*.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Millî Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliği*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> Erişim Tarihi: 12.02.2023
- MEB, (2023). *Millî Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliği*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> Erişim Tarihi: 31.01.2024
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2023). *Millî Eğitim Bakanlığı yazılı ve uygulamalı sınavlar yönergesi*. https://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_10/12115933_MEB_yazili_ve_uygulamali_sinavlar_yonergesi.pdf

- Millî Eğitim Bakanlığı. (2023). *Milli Eğitim Bakanlığı ortaöğretim kurumları yönetmeliği*.
<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=18812&mevzuatTur=KurulmVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2023). *Öğretim programları*.
<https://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx> Erişim Tarihi: 15.07.2023
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2023). *Türk milli eğitim sistemi*.
https://sgb.meb.gov.tr/01170546_turk_milli_egitim_sistemi_190124
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2023). *Milli Eğitim Bakanlığı ölçme ve değerlendirme yönetmeliği*.
Ölçme, Değerlendirme Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. Edt: S.Turan).
Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (Eserin orijinali 2009’da yayımlandı).
- Minaz, M. B., ve Dikmen, H. (2019). 2023 vizyon belgesi ile ilgili olarak okul yöneticilerinin görüşleri. *Turkish Studies*, 14(3), 699-722.
<http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.22764>
- Oğuzkan, A. F. (1974). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Otrar, M. (2023). Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları üzerine düşünceler.
Uluslararası Maarif Dergisi, 13(2), 45-60. <https://maarifdergisi.com/editions>.
- Önder, O. (2008). *Çoktan seçmeli klasik tipteki sorularla yapılan sınav hazırlığının matematik başarı ve sınav kaygı düzeylerine etkisi* (Tez No. 231840) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Özçelik, D. A. (1998). *Ölçme ve değerlendirme*. Pegem Akademi Yayınları.
- Özenç, M. (2013). *Sınıf öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yeterliliklerinin incelenmesi* [Doktora Tezi] Marmara Üniversitesi.
- Özer, B. (2010). Öğretmenlik mesleği. F.Töremen (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* içinde (s. 276-309). İdeal Kültür Yayınevi

- Özkaya, M. (2013). Literatür ışığında öğretmen davranışları. *EKEV Akademi Dergisi*. 17(56), 399- 408. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosekev/issue/71255/1143988>
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Sage.
- Pullu, S. ve Kazu, H. (2023). Sınıf öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirmeye yönelik görüşleri ve uygulamaları (Elâzığ ili örneği). *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (36), 91-111. <https://doi.org/10.29228/TIDSAD.67806>.
- Resmî Gazete, (2018). *Milli Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim ve ilköğretim yönetmeliği*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/01/20180131-3.htm>
- Resmi Gazete, (2023). *Milli Eğitim Bakanlığı ölçme ve değerlendirme yönetmeliği*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/09/20230909-2.htm>
- Resmi Gazete, (2023). *Milli Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim ve ilköğretim yönetmeliği*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/10/20231014.pdf>
- Salı, G., ve Arslan, M. (2000). Cumhuriyet dönemi ilköğretim programlarında toplu öğretim uygulaması. *Eğitim ve Bilim*, 25(117).
- Sarıkaya, S. ve Gemalmaz, A. (2021). Sınav kaygısını etkileyen faktörler. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 12(2), 99-107. [10.15511/tjtfp.21.00297](https://doi.org/10.15511/tjtfp.21.00297)
- Semerci, Ç. (2011). Eğitimde ölçme ve değerlendirme. E. Karip (Ed.), *Ölçme ve değerlendirme içinde* (s. 1-15). (4.baskı). Pegem Akademi.
- Sönmez, V. (2001). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. Anı Yayınları.
- Stake, R. E. (2005). Qualitative case studies. In N. K.Denzin & YS. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research (3rd ed.)* (pp. 443-466). Sage
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Sage Publications.
- Sünbül, A. M. (1996). Öğretmen niteliği ve öğretimdeki rolleri. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2(4), 597-608. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuey/issue/10387/127085>

Şahan, H. H. (2017). *Eğitimde program geliştirme/ öğretim ilke ve yöntemleri*. Pegem Yayınevi.

Şahin, M. ve Gürbüzkol, H. (2025). Sınıf öğretmenlerinin gözünden Milli Eğitim Bakanlığının ölçme ve değerlendirme yönetmeliği: Değişen eğitim ve dinamikleri. *Temel Eğitim Dergisi*, 7 (25), 13-28. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.1495222>

Şimşek, H., ve Yıldırım, A. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Şişman, M. (2003). *Öğretmenliğe Giriş*. Pegem Yayınevi.

Tan, Ş. (2009). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme KPSS el kitabı*. Pegem Akademi Yayınları.

Taş, İ. D., Akar, T. K., ve Kiroğlu, E. (2017). Sınıf öğretmenliği lisans programının öğretim üyeleri ve öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 578-592. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1711758>

T.C. Kültür Bakanlığı. (1936). *İlkokul programı*. Devlet Basımevi.

T.C. Maarif Vekaleti. (1926). *İlk mekteplerin müfredat programı*.

Türk Dil Kurumu. (2023). *Güncel Türkçe sözlük*. 15 Ekim 2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.

Tekin, H. (1994). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Yargı Yayınevi.

Tezcan, M. (2020). *Eğitim sosyolojisi*. Anı Yayıncılık.

Turan, B. (2025). *Güncellenen ölçme ve değerlendirme yönetmeliğine yönelik öğretmenlerin görüş ve deneyimleri* (Tez No. 925357) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Turgut, M. F., ve Baykul, Y. (2013). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Pegem Akademi Yayınları.

- Uysal Kurtulmuş, N. (2018). *A comparative study of Turkish and international adult efl students perceptions of formative assessment* (Tez No. 509975) [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Valli, L., & Buese, D. (2007). The changing roles of teachers in an era of high-stakes accountability. *American educational research journal*, 44(3), 519-558. <http://www.jstor.org/stable/30069427>
- Van Maanen, J. (1979). Reclaiming qualitative methods for organizational research: A preface. *Administrative Science Çhtarterly*, 24 (4), 520-526. <https://doi.org/10.2307/2392358>
- Varış, F. (1996). *Eğitimde program geliştirme*. Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Vikipedi (2023). *Sınav*. <https://tr.wikipedia.org/wiki/S%C4%B1nav> Erişim Tarihi:15.10.2023
- Wexler, P. (2017). *Social analysis of education: After the new sociology* (Vol. 57). Routledge.
- Wolcott, H. F. (1992). Posturing in qualitative inquiry. In M. D. LeCompte, W. L. Millroy, & J. Preissle (Eds.), *The handbook of qualitative research in education* (pp. 3-52). Academic Press.
- Yıldırım, A. (1996). Disiplinlerarası öğretim kavramı ve programlar açısından doğurduğu sonuçlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 89-94. <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1270-published.pdf>
- Yılmaz, K. (2011). Sosyal bilgiler öğretiminde ölçme ve değerlendirme. C. Öztürk. (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaş eğitimi içinde* (s.431-515). Pegem Akademi.
- Yin, R. K. (2017). *Durum çalışması araştırması uygulamaları*. (İ. Günbayı, Çev.). Nobel Yayınları. (Eserin orijinali 2012’de yayımlandı).

Yükseköğretim Kurulu. (2023). 2547 Sayılı yükseköğretim kanunu.

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf>.

Zülfizade, T. (2020). *Profesyonel bir kimlik olarak öğretmen liderliği* (Tez No. 640108)
[Yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. YÖK
Ulusal Tez Merkezi

EKLER

EK-1: Öğretmen ve Yönetici Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu: İlkokul 4. Sınıflarda yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılıp süreç odaklı ölçme sistemine geçilmesi kararına ilişkin okul yöneticisi, öğretmen ve veli görüşleri nelerdir?

Tarih: .../.../....

Saat (Başlangıç/Bitiş):/.....

GİRİŞ

Merhaba, adım Serpil ALTINDAL, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalında Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim. 2023-2024 Eğitim ve öğretim yılında uygulamaya konulan İlkokul 4. Sınıflarda yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılıp süreç odaklı ölçme sistemine geçilmesi hakkında bir araştırma yapmaktayım. Araştırmama görüşlerinizin önemli katkılar sunacağını düşünmekteyim. Katılımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

- Görüşmeye katılıp katılmamak sizin isteğinize bağlıdır.
- Görüşme yaklaşık 20 dk. sürecektir.
- Görüşme esnasında sorulara vereceğiniz cevaplar gizli tutulacak ve sadece bu araştırma doğrultusunda kullanılacak olup kimseyle paylaşılmayacaktır.
- Araştırma raporunda kesinlikle isim bilgisine yer verilmeyecektir. Kodlama tekniği kullanılacaktır.
- Görüşme süresince ses kaydı alınmasına izin veriyor musunuz?
- Sormak istediğiniz ya da belirtmek istediğiniz bir şey var mı?
- İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()
2. Unvanınız: Öğretmen () Müdür () Müdür Yardımcısı ()
3. Öğrenim Durumunuz: Ön Lisans () Lisans () Lisans Üstü ()
4. Hizmet Süreniz: 5-10 yıl () 10-15 yıl () 15-20 yıl () 20-25 yıl () 25 ve üstü ()

GÖRÜŞME SORULARI

1. İlkokul 4. Sınıflarda yazılı sınav uygulamasının kaldırılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?
2. Yazılı Sınav uygulamasının kaldırılmasının öğrenciler üzerindeki etkileri nelerdir?
3. Süreç odaklı değerlendirme hakkında düşünceleriniz nelerdir?
4. Öğrenci başarısının not verilmeden değerlendirilmesi hakkında neler düşünüyorsunuz?
5. Yazılı sınav uygulamasının kaldırılıp süreç odaklı ölçme sistemine geçilmesi uygulamasında sizin görüşlerinize başvuruldu mu?
6. Süreç odaklı değerlendirme hakkında hizmet içi eğitim aldınız mı, ihtiyacınız var mı?
7. Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu: İlkokul 4. Sınıflarda yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılıp süreç odaklı ölçme sistemine geçilmesi kararına ilişkin okul yöneticisi, öğretmen ve veli görüşleri nelerdir?

Tarih: .../.../....

Saat (Başlangıç/Bitiş):/.....

GİRİŞ

Merhaba, adım Serpil ALTINDAL, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalında Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim. 2023-2024 Eğitim ve öğretim yılında uygulamaya konulan İlkokul 4. Sınıflarda yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılıp süreç odaklı ölçme sistemine geçilmesi hakkında bir araştırma yapmaktayım. Araştırmama görüşlerinizin önemli katkılar sunacağını düşünmekteyim. Katılımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

- Görüşmeye katılıp katılmamak sizin isteğinize bağlıdır.
- Görüşme yaklaşık 20 dk. sürecektir.
- Görüşme esnasında sorulara vereceğiniz cevaplar gizli tutulacak ve sadece bu araştırma doğrultusunda kullanılacaktır kimseyle paylaşılmayacaktır.
- Araştırma raporunda kesinlikle isim bilgisine yer verilmeyecektir. Kodlama tekniği kullanılacaktır.
- Görüşme süresince ses kaydı alınmasına izin veriyor musunuz?
- Sormak istediğiniz ya da belirtmek istediğiniz bir şey var mı?
- İzin vererseniz sorulara başlamak istiyorum.

Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()
2. Yaşınız: 20-25 () 25-30 () 30-35 () 35 ve üstü ()
3. Öğrenim Durumunuz: İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ()
4. Mesleğiniz: Ev hanımı () Memur () İşçi () Esnaf () Serbest ()
5. Çocuğunuzun Cinsiyeti: Erkek () Kız ()
6. Çocuğunuzun Yaşı: 9 yaş () 10 yaş () 11yaş ()

GÖRÜŞME SORULARI

1. İlkokul 4. Sınıflarda yazılı sınav uygulamasının kaldırılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?
2. Yazılı Sınav uygulamasının kaldırılmasının çocuğunuz üzerindeki etkileri nelerdir?
3. Süreç odaklı değerlendirme hakkında ne düşünüyorsunuz?
4. Öğrenci başarısının not verilmeden değerlendirmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
5. Yazılı sınav uygulamasının kaldırılmasının öğrenci velisi olarak sizin üzerinizdeki etkileri nelerdir?
6. Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

EK-3: Katılımcı Onam Formu

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma, “ İlkokul 4. Sınıflarda Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılıp Süreç Odaklı Ölçme Sistemine Geçilmesinin Okul yöneticileri, Öğretmen ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adıyla, Serpil ALTINDAL tarafından 01.04.2024-01.06.2024 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: 2023-2024 Eğitim-öğretim yılında ilkokul 4. Sınıflarda yazılı sınav saati uygulamasının kaldırılıp süreç odaklı ölçme ve değerlendirme sistemine geçişin okul yöneticileri, öğretmen ve veliler tarafından nasıl algılandığı ve süreç odaklı ölçme ve değerlendirme teknikleri hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları üzerine araştırma yapma gereği duyulmuş bu araştırma ile paydaş görüşlerine başvurarak bu konunun incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Nedeni: Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): İlkokulu

Araştırma Uygulaması: Görüşme

Araştırma T.C. Millî Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Serpil ALTINDAL

İletişim Bilgileri:..... /

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.../.../.....

EK-4: Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 06.03.2024-871381

T.C
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ : 05.03.2024
TOPLANTI SAYISI : 05
KARAR SAYISI : 114

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Erdoğan KÖSE'nin danışmanlığını, Serpil ALTINDAL'ın araştırmacılığını üstlendiği, *"İlkokul 4. Sınıflarda Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılıp Süreç Odaklı Ölçme Sistemine Geçilmesinin Okul Yöneticileri, Öğretmen ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi"* konulu çalışmanın, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurusu ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA
Kurul Başkanı

Başkan
Prof. Dr.
Hilmi DEMİRKAYA

Başkan Yrd.
Prof. Dr.
Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM

Üye
Prof. Dr.
Ebru İÇİGEN

Üye
Prof. Dr.
Nurşen ADAK

Üye
Prof. Dr.
Taner KORKUT

Üye
Prof. Dr.
Gökhan AKYÜZ

Üye
Prof.
Ceren HEPYÜCEL

EK-5: Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Onayı

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-98057890-605.01-100664600
Konu : Araştırma Uygulama İzni
Serpil ALTINDAL

18.04.2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 29/03/2024 tarih ve 885568 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Serpil ALTINDAL'ın, "İlkokul 4. Sınıflarda Yazılı Sınav Saati Uygulamasının Kaldırılıp Süreç Odaklı Ölçme Sistemine Geçilmesinin Okul Yöneticileri, Öğretmen ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" isimli araştırmasını ilimiz Kepez ilçesinde bulunan Varsak İlkokulunda görev yapan öğretmen, yönetici ve velilere yönelik uygulama isteği ile ilgili yazınız Müdürlüğümüz ARGE Birimi Değerlendirme ve İnceleme Komisyonunca incelenmiş; "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama 2020/2 Genelgesi" gereğince uygun görülmüş olup, Müdürlüğümüzün 16/04/2024 tarih ve 100497255 sayılı onayı ve uygulanacak veri toplama araçları onaylanarak ekte gönderilmiştir.

İlgili genelgenin 28. Maddesi gereğince, sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında (başvuru sahibinin ekte örneği bulunan dilekçe ile) Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi hususunda;

Gereğini arz ederim.

Fatma Zeynep ŞERAN
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKLER:

- 1- Onay ve ekleri (3 sayfa)
- 2- Dilekçe Örneği (1 sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Serpil ALTINDAL

Doğum Tarihi ve Yeri :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği (2001-2005)

Yüksek Lisans Öğrenimi : Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim
Programları ve Öğretim Tezli Yüksek Lisans (2022-2025)

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetler :

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : MEB 2006-2011 ŞANLIURFA/ Siverek
MEB 2011-2025 ANTALYA/ Kepez

E-Posta Adresi :

Tarih : 02.08.2025

İNTİHAL RAPORU

LKOKUL 4. SINIFLARDA SÜREÇ ODAKLI ÖLÇME SİSTEMİNE
GEÇİLMESİNİN OKUL YÖNETİCİLERİ, ÖĞRETMEN VE VELİ
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

ORJİNALLIK RAPORU

% 16	% 15	% 11	% 0
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	% 2
2	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
3	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	% 1
4	acikerisim.nevsehir.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
5	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	% 1
6	lock.congress.gen.tr İnternet Kaynağı	<% 1
7	ia601509.us.archive.org İnternet Kaynağı	<% 1
8	dspace.akdeniz.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
9	libratez.cu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
10	dspace.gazi.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
11	sgb.meb.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

..... /..... /2025

Serpil ALTINDAL